

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI SOSYAL BİLGİLER DERS
KİTAPLARINDA YER ALAN ÖRNEK OLAYLARIN
BETİMSSEL-İÇERİK ANALİZLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET NECATİ KELEŞ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ESİN ÖZCAN

BOLU, TEMMUZ - 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Mehmet Necati KELEŞ tarafından hazırlanan “**Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Örnek Olayların Betimsel-İçerik Analizleri**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir. 11/07/2023

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Esin ÖZCAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Oğuz KANTÜNER
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI
Gazi Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım

Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin __/__/__ tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % __ olarak tespit edilmiştir.

.....
MEHMET NECATİ KELEŞ

ÖZET

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI SOSYAL BİLGİLER DERS
KİTAPLARINDA YER ALAN ÖRNEK OLAYLARIN BETİMSSEL-İÇERİK
ANALİZLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MEHMET NECATİ KELEŞ
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ESİN ÖZCAN)
BOLU, TEMMUZ - 2023
XII+141**

Bu araştırma, MEB Yayınları'nın yayımladığı; ortaokul (5, 6, 7.sınıflar) Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki örnek olayları belirlemek, nasıl ele alındığını incelemek (örnek olayların sayısı, öğrenme alanları ve üniteler kapsamında örnek olaylara yer verilme durumu, örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar ile ders kitaplarında yer alan bazı örnek olayların alıntılanması ve son olarak, ders kitaplarında sunulan örnek olayların hangi kaynaklar olduğunu) ve tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesi sürecinde doküman incelemesi yönteminden, verilerin analizi aşamasında ise betimsel ve içerik analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre:

- 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki örnek olayların sayısı, 6. ve 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarından daha fazladır. Örnek olay kullanımının en az yer aldığı Sosyal Bilgiler ders kitabı, 7.sınıf ders kitabıdır.

- Öğrenme alanı ve ünite bazına göre değerlendirildiğinde; 5, 6, 7.sınıf ders kitaplarındaki örnek olaylar, öğrenme alanı ve üniteler bağlamında dengeli bir dağılım göstermese de, hepsinde örnek olaylara yer verilmiştir.

- Ders kitaplarındaki örnek olayların dağılımlarına bakıldığında; yazısal örnek olayların, görsel örnek olaylardan daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir.

- Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki örnek olayların değindiği konu ve kazanımlara bakıldığında; bütün öğrenme alanı ve ünitelerde örnek olaylara yer verilmiş; 6.sınıf ders kitabının “Kültür ve Miras” öğrenme alanı dışındaki bütün öğrenme alanlarında kazanımları destekleyecek örnek olaylara rastlanmıştır.

- Sosyal Bilgiler ders kitaplarında rastgele olarak seçilmiş örnek olaylar; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki, özel amaçlar, kazanım, değer ve beceriler ile, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, “ders kitaplarında okunabilirlik” raporunda yer alan birtakım ölçütlere göre incelenmiştir. Sonuç olarak, birçok örnek olay ölçütleri karşılarken, bazılarının da karşılamadığı görülmüştür.

- Son olarak, ders kitaplarındaki örnek olayların kaynakları da belirlenmiştir. Örnek olaylar sıklıkla güncel konulardan seçildiğinden, genellikle; gazete haberi, genel ağ haberi gibi güncel konuları destekleyebilecek kaynaklar kullanılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Örnek olay, MEB yayınları, Ders kitapları, Sosyal bilgiler dersi.

ABSTRACT

DESCRIPTIVE-CONTENT ANALYSIS OF THE CASE STUDIES IN THE SOCIAL STUDIES COURSE BOOKS OF MINISTRY OF EDUCATION

MASTERS THESIS

MEHMET NECATİ KELEŞ

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SOCIAL STUDIES

(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. ESİN ÖZCAN)

BOLU, JULY 2023

XII+141

This research aims to identify case studies in the 5th, 6th, 7th junior high class text books published by ministry of education, analyze how they are used number of case studies, learning are as and inclusion in book units, subjects covered by case studies and their learning outcomes, quoting from some case studies present in textbooks, and finally, what are the sources of these case studies in the textbooks, and identify then, In the acquisition of research materials, document analysis method, and in the data analysis stage descriptive and content analysis has been used. According to the obtained results.

- the 5th year Social knowledge textbook has more case studies than 6th and 7th year Social knowledge textbooks. The textbook with the minimum number of used case studies is the 7th year textbook.
- When evaluated with respect to learning are and on unit basis, even though 5th, 6th and 7th year textbooks don't have similar distribution of case studies use, all of them have employed case studies.
- When the distribution of types of case studies in textbooks, textual case studies have been used more than visual case studies.
- When the subjects and learning outcomes presented in textbooks sufficient case studies have been included in all learning areas and units; the 6th year textbook with culture and heritage learning area exception all learning areas have been covered to support these outcomes realization.
- Random case studies have been selected from Social knowledge textbooks, they have been analyzed based on Teaching Program special goals, outcomes values and competencies and Board of Education Discipline (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı) readability in textbooks report containing some criteria. As a result, while case studies meet the criteria, some case studies don't meet.
- Finally, the sources of case studies in textbooks have been determined since case studies are frequently chosen from recent active subjects, newspaper articles, Social network news which can support active subjects, have been used.

KEYWORDS: Case studies, MEB publications, Textbooks, Social knowledge course.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY SAYFASI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TEŞEKKÜR	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Problem Cümlesi	6
1.5 Alt Problemler	6
1.6 Sınırlılıklar.....	6
1.7 Tanımlar	6
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 Örnek Olay Yönteminin Anlam ve Tanımı	8
2.2 Örnek Olayın Türleri ve Özellikleri	9
2.3 Örnek Olayı Yeniden Kaleme Almak	11
2.4 Örnek Olay Yönteminin Tarihsel Oluşumu	12
2.5 Örnek Olay Seçilirken Dikkat Edilecek Etmenler.....	12
2.6 Örnek Olayın Üstün Yönlerine Dair Görüşler	14
2.7 Örnek Olayın Sınırlılıklarına Dair Görüşler.....	15
2.8 Örnek Olayın Öğrenme-Öğretme Ortamlarında Kullanım Sebepleri	16
2.9 Örnek Olayın Hazırlanması ve Uygulanması Basamağında Dikkat Edilmesi Gerekenler	17
2.9.1 Örnek Olayın Uygulanması Adımında Öğretmen-Öğrenci Roller.....	18
2.9.2 Örnek Olayın Uygulanmasında Başvurulan Teknikler.....	20

2.10 İlgili Alanyazın.....	21
2.10.1 Yurt İçindeki Alanyazın	21
2.10.2 Yurt Dışındaki Alanyazın	25
2.10.3 Farklı Gruplarda (Alan) Yapılan Örnek Olay Yöntemi ile İlgili Tezler ve Makaleler	27
3. YÖNTEM.....	31
3.1 Araştırma Modeli	31
3.2 Veri Kaynakları	31
3.3 Verilerin Toplanması.....	32
3.4 Verilerin Analizi.....	32
3.5 Geçerlilik ve Güvenirlilik	33
4. BULGULAR	34
4.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	34
4.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular	35
4.3 Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	45
4.4 Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular	120
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	128
5.1 Sonuç ve Tartışma	128
5.1.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	128
5.1.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	128
5.1.3 Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	130
5.1.4 Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	131
5.2 Öneriler.....	133
KAYNAKÇA	136

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1. Yazısal örnek olay – 1	56
Şekil 4.2. Görsel örnek olay – 2.....	57
Şekil 4.3. Görsel örnek olay – 3.....	57
Şekil 4.4. Yazısal örnek olay – 4	58
Şekil 4.5. Yazısal örnek olay – 5	59
Şekil 4.6. Yazısal örnek olay – 6	60
Şekil 4.7. Yazısal örnek olay – 7	61
Şekil 4.8. Yazısal örnek olay – 8	62
Şekil 4.9. Yazısal örnek olay – 9	63
Şekil 4.10. Görsel örnek olay – 10.....	63
Şekil 4.11. Yazısal örnek olay – 1a	74
Şekil 4.12. Yazısal örnek olay – 2b	75
Şekil 4.13. Yazısal örnek olay – 3c	76
Şekil 4.14. Yazısal örnek olay – 4ç	77
Şekil 4.15. Yazısal örnek olay – 5d	77
Şekil 4.16. Yazısal örnek olay – 6e	78
Şekil 4.17. Yazısal örnek olay – 7f.....	79
Şekil 4.18. Yazısal örnek olay – 8g	80
Şekil 4.19. Yazısal örnek olaylar – 9ğ.....	80
Şekil 4.20. Yazısal örnek olay – 10h	81
Şekil 4.21. Görsel örnek olay – 1i	91
Şekil 4.22. Yazısal örnek olay – 2ı	92
Şekil 4.23. Görsel örnek olay – 3j	93
Şekil 4.24. Yazısal örnek olay – 4k	94
Şekil 4.25. Yazısal örnek olay – 5l	95
Şekil 4.26. Yazısal örnek olay – 6m	96
Şekil 4.27. Yazısal örnek olay – 7n	97
Şekil 4.28. Yazısal örnek olay – 8o	97
Şekil 4.29. Görsel örnek olay – 9ö.....	98
Şekil 4.30. Yazısal örnek olay – 10p	99
Şekil 4.31. Yazısal örnek olay – 1r	111
Şekil 4.32. Yazısal örnek olay – 2s.....	112
Şekil 4.33. Yazısal örnek olay – 3ş.....	113
Şekil 4.34. Yazısal örnek olaylar – 4t.....	114
Şekil 4.35. Yazısal örnek olay – 5u	115
Şekil 4.36. Yazısal örnek olay – 6ü	116
Şekil 4.37. Yazısal örnek olay – 7v	116
Şekil 4.38. Görsel örnek olay – 8y.....	117
Şekil 4.39. Yazısal örnek olay – 9z	118
Şekil 4.40. Yazısal örnek olay – 10p	119
Şekil 5.41. İçindekiler bölümü görseli (sayfa 8).....	134
Şekil 5.42. 3. Ünitenin başlangıcı (sayfa 89)	134

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. Yurt İçi alanyazında örnek olay yöntemi ile ilgili yapılan makale ve sonuçları	29
Tablo 2.2. Yurt İçi alanyazında örnek olay yöntemi ile ilgili yapılmış tezler ve sonuçlar	30
Tablo 4.1. SBDK’de 2021-2022 eğitim-öğretim yılında sınıf ve kitap bazında örnek olaylara yer verilme durumu	34
Tablo 4.2. 5. Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu	35
Tablo 4.3. 5.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı	37
Tablo 4.4. 6.Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu	38
Tablo 4.5. 6.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı	39
Tablo 4.6. 7.Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu	40
Tablo 4.7. 7.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı	41
Tablo 4.8. 7.Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu (2.Baskı)	42
Tablo 4.9. 7.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı (2.Baskı).....	44
Tablo 4.10. 5. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar	46
Tablo 4.11. 6. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar	65
Tablo 4.12. 7. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar	83
Tablo 4.13. 7. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar (2.Baskı).....	101
Tablo 4.14. 5. Sınıf SBDK’deki örnek olayların kaynağı	120
Tablo 4.15. 6. Sınıf SBDK’deki örnek olayların kaynağı	122
Tablo 4.16. 7. Sınıf SBDK’deki örnek olayların kaynağı	124
Tablo 4.17. 7. Sınıf SBDK’deki örnek olayların kaynağı (2.Baskı)	126

KISALTMALAR DİZİNİ

AKT	: Aktaran
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SB	: Sosyal Bilgiler
SBDK	: Sosyal Bilgiler Ders Kitabı
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
VB	: Ve Benzeri
VD	: Ve Diğerleri
VS	: Vesaire

TEŞEKKÜR

Yoğunlaşmak istediğim alanda hiçbir zorluk çıkarmayıp, esneklik gösteren ve araştırmamın yazım aşamasında, güler yüzüyle kılavuzluk eden danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Esin Özcan'a,

Tezime son derece önemli katkılarda bulunan, kıymetli görüşlerini aktarıp; bir nevi ikinci danışmanım olan Prof. Dr. Cemal Avcı'ya,

Lisans ve yüksek lisans süreçlerinde, değerli bilgilerinden faydalandığım; özellikle, tezimin analizleri bölümünde, yoğunluklarına rağmen kısa sürede dönütte bulunan Prof. Dr. Adnan Altun'a ve Prof. Dr. Emine Özlem Yiğit'e,

Yüksek lisans ders döneminde, tezimin ilk tohumunu atan, faydalı bilgilendirmelerde bulunan Doç. Dr. Hatice Memişoğlu'na,

İngilizce çeviri de ve önemli konularda destek veren Prof. Dr. Ahmet Coşar'a,

Yüksek lisans savunmasındaki değerli katkılarından ötürü Prof. Dr. Ülkü Eser Ünaldi'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Oğuz Kantürer'e,

Lisans ve yüksek lisans yıllarımda, bana kattıkları bilgiler için, isimlerini teker teker yazmazsam eksiklik hissedeceğim saygıdeğer hocalarım; Prof. Dr. Güngör Karauguz'a, Prof. Dr. Yaşar Akbıyık'a, Doç. Dr. Fahri Kılıç'a yürekten teşekkür ederim.

Bu yaşıma kadar, maddi ve manevi her anlamda bir dediğimi iki etmeyen; ilköğretimden, yüksek lisans aşamasına kadar ki olan zaman diliminde, her an bana yardımla, sabırla, fedakârca yaklaşan biricik annem Saniye Can Keleş ve babam Hayati Keleş'e, yüce gönüllü akrabam Selma Üredi Kökcan'a ve her anımda yanımda hissettiğim, üzerimde büyük emekleri olan rahmetli anneannem Ayşe Türedi'ye de çok çok müteşekkirim, minnettarım....

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e, Aileme ve Fenerbahçeme...

1. GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Eğitim, en sade haliyle, davranış değiştirme sürecidir. Sürecin nihayete erebilmesi için, birey “yaparak-yaşayarak” öğrenmelidir (Bilen, 2002: 2-3). Kant ise eğitimi; insan özündeki gizil yeteneklerin geliştirilmesi olarak tanımlamaktadır (akt. Kiroğlu ve Elma, 2009: 3). Eğitim, gelişim göstermek, sosyalleşmek, kültürlenmek; topluma uyum sağlama evresidir. Kısaca, davranış değiştirmedir. “Eğitim, kişinin davranış örüntülerini değiştirme; insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir” (Dirik, 2014: 2; Demirel ve Kiroğlu, 2008: 2; Tyler, 1950: 4, Fidan, 1986: 6; akt. Sönmez, 1993: 41). Geçmişten bugüne medeniyetler, tarihte iz bırakmak, bulundukları bölgelerde kalıcı olmak ve ekonomik refahı sağlayabilmek adına bilimsel yöntemlerle eğitim-öğretim yapmaya büyük önem vermişlerdir. Bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği okullar ise günlük yaşamın laboratuvarı niteliğinde olmuştur. Çünkü burada aktarılanlarla, toplumda yaşanması muhtemel olumsuz olayların da önüne set çekilebilmektedir. İçinde bulunduğumuz 21.yüzyılda, bilgi, teknoloji, bilimsel gelişmeler de olduğu gibi, eğitim faaliyetlerindeki yenilikler de baş döndürücü bir hızda ilerlemektedir. Bu hızlı gelişmelere ayak uydurabilmek, geride kalmamak büyük önem arz etmektedir. Çünkü bir ülkenin kalkınması, “muasır medeniyetler seviyesi düzeyine çıkabilme” ülküsü, ancak eğitimde elde edilebilecek başarılarla mümkün olacaktır. Bu amaçla, en çok önem verilen derslerden birisi de SB dersidir. Öğrencileri günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunlara hazırlar ve bu sorunları nasıl giderebilecekleri üzerine de çözüm yolları bulmalarını sağlar. SB, değişmekte olan çağa ve ülke şartlarına göre, bilgiye yönelik karar alıp, verebilen; problemleri giderebilen etkili ve dinamik yurttaşlar oluşturmak maksadıyla sosyal ve beşeri disiplinlerden aldığı bilgileri entegre ederek kullanan öğretim yaklaşımıdır. “Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir” (Öztürk, 2012: 4; Sönmez, 1998: 3). 1998 SBDÖP’nin güncelliğini yitirmesi, hedeflenen davranışları karşılayamaması nedeniyle, 2004 yılında kapsamlı bir değişime uğramıştır. Önceki programın ana hatlarını davranışçılık felsefesi oluşturmaktaydı. Bu yaklaşımdaki öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretmen

hâkimiyeti vardır, rolü emredici ve otoriterdir. Öğrenenler ise bilginin pasif alıcılarıdır (Öztürk, 2012: 56). Davranışçı yaklaşımda bilgi, kaynaktan (öğretmen/ders kitabı) öğrenenlere aktarılmaktadır. Kaynaktan paylaşılanları öğrenci olduğu gibi almaktadır (Demirel ve Kiroğlu, 2008: 202). Öğretmeni merkeze alan anlayış, öğreneni ezbere yönlendirmekte ve karşılaşması ihtimal dahilindeki sorunları çözümleyebilen bireyler olarak yetişmelerinde başarısız olmaktadır (Driel, Verloop, Werven & Dekkers, 1997; akt. Koç ve Demirel, 2004). 2004 senesinde, Türk eğitim sisteminde köklü değişimler uygulanmaya başlanmıştır. Bu değişimleri, Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) Başkanı: "katı davranışçı program anlayışından yapılandırmacı bir yaklaşıma geçilmesi" biçiminde belirtmiştir. SBDÖP'de de: "...program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte; bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir" şeklinde belirtilmektedir (MEB, 2004b, 44; akt. Kabapınar, 2009: 11). Bu anlayıştan doğan 2004 yılı SBDÖP'nin felsefesini ise yapılandırmacılık oluşturmuştu. Yapılandırmacılığın en önemli özelliği, öğreneni baz almasıdır. Bu yaklaşımda bilgi aktiftir ve bilgiyi bireyler oluşturur. Öğretmen, arabulucu ve antrenör rolündedir (Öztürk, 2012; 56). Bu yüzden öğrenciler, öğrenme sürecinde aktif rol ve inisiyatif almalı, tecrübelerini gözden geçirmelidir (Duffy and Jonassen, 1991: 7; akt. Sağlam, 2006: 13). Sosyal Bilgiler dersi günlük yaşamın tam göbeğinde yer alır. Dersin özünde nitelikli ve etkili vatandaşlar yetiştirebilmek olduğundan, öğrenenler en mükemmel yaparak-yaşayarak öğreneceklerinden; bu anlayış beraberinde kalıcı öğrenmeyi de getirebilir (Öztürk, 2012: 55). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, bütünüyle geleneksel bir anlayış içerisinde şekillenen önceki "davranışçı" programa nazaran, öğrenciyi baz alan ve öğrencinin bildiklerini yapılandırmasına olanak sağlayan "yapılandırmacı" yaklaşımla oluşturulmuştur (Safran, 2004). 2004 yılı SBDÖP'de benimsenen ilkeler şöyle özetlenebilir (Yılmaz, 2011):

- Öğrenenlere hazır bilgileri olduğu gibi vermek yerine, kendisinin yapılandırmasını sağlar.
- Öğrenen kendisine aktarılanları ezberleyen, pasif alıcı konumunda değildir. Sürece aktif katılım göstermeli, verilen bilgileri yapılandırabilmelidir.

Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi derslerinin okul programlarında bulunmasının en önemli nedeni, bireylerin hayatına dönük tecrübe ve beceri

kazandırması, güncel yaşamda tanık olabilecekleri problemleri nasıl elimine edebileceklerine yönelik becerilerle donatmasıdır. 2004 yılında güncellenen ders programıyla birlikte, ders kitapları da bu değişimden nasibini alarak, bilginin aktarımı hususunda önemli değişimlere uğramıştır. Yeni programa göre oluşturulan ders kitaplarına göz atıldığında, değer ve sosyal olayların aktarımında en çok başvurulmuş teknik, örnek olay olmuştur. Örnek olaylarla amaçlanan, sosyal problem ve durumlarla ilgili bireylerin önceki tecrübelerini de baz alarak, fikirlerini yansıtabilecekleri bir tartışma ortamı meydana getirebilmektir (Kabapınar, 2009, s.45-63). Alanyazına bakıldığında, örnek olay yöntemine yönelik birçok tanımlamalarda bulunulmuştur. Örnek olay, probleme dayalı öğrenme ile takdir tekniği arasında köprü oluşturmaktadır. Öğrenenlerin, sorunlu olaylara aktif katılımlarını gerektirir. Sorunlu olay, gerçek veya kurgu olabilir. Hayatta deneyimlenen problemleri olayların, neden-sonuç ilişkisine göre incelenip, çözülebilmesiyle gerçekleşmektedir. Öğrenenlerin benzer olaylar karşısında, seri ve devingen çözüm yollarını keşfedebilmelerine katkı sağlar (Şimşek, 2016: 71-72; Küçükahmet, 1999: 92; Sünbül, 2011: 303).

Örnek olay yöntemi, Türk alanyazında; "karşılaştırmalı örnek olay/vaka çalışmaları, varyans odaklı örnek olay çalışmaları, yorumlayıcı örnek olay çalışmaları, genişletilmiş örnek olay yöntemi, çoklu vaka çalışması, gömülü örnek olay çalışmaları, anekdot, vaka temelli öğrenme/öğretim, vakaya dayalı öğrenme, vaka çalışması, vak'a inceleme yöntemi, örnek olay tabanlı öğrenme, örnek inceleme, anlatı, vaka-örnek olay hikâyeleri, vaka yöntemi öğretimi, olay inceleme, örnek olay tekniği, örnek durum, örnek olay temelli eğitim, örnek olay metodu, örnek olay yazma, örnek olay çalışması gibi farklı isimlerle nitelendirilmektedir. Yabancı alanyazında ise; "comparative case studies, the extended case method, multiple case study, vertical case study, embedded case study methods, narrative, case study method, case stories-case histories, case method teaching, case based group" olarak belirtilmektedir. Örnek olay yöntemi birçok alanda kullanılan, disiplinlerarası ve işlevsel bir yöntemdir. İlköğretimden başlayarak, ortaöğretim ve yükseköğretimde kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalarda bu yöntemin; eğitim yönetimi ve denetimi, sağlık, ekonomi, tarih, girişimcilik, biyoloji, sınıf yönetimi, fen bilgisi, halkla ilişkiler, büro yönetimi gibi alanlarda kullanımı görülmüştür. 2004 yılında SBDÖP'de yapılan değişiklikten sonra, örnek olay çalışmaları yoğunlaşmış ve halen de süregelmektedir.

Alanyazında yapılan bazı araştırmalara bakıldığında, örnek olay yönteminin; öğrencilerin ilgi, tutum, hatırlama ve akademik başarılarını artırdığı; karar verme, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini kazandırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu yöntemin en önemli artıları; öğrencilerin pasifize olmalarını önleme, öğrencileri koordinasyon ve dinamizm içinde tutma, hevesle öğrenmelerini, öğrendiklerini de içselleştirmelerini sağlayarak; eğitimde fay hatlarını harekete geçirebilecek, paradigma değişimi oluşturabilecek bir yöntem olmasıdır. Ayrıca, Sosyal Bilgiler dersinde olduğu gibi, başka disiplinlerde de kullanışlı ve kısa sürede olumlu dönütlerin alındığı bir yöntemdir. Örnek olay yönteminin, öğrencilerin nitelikli kararlar alma, arkadaşlarıyla iletişimlerini güçlendirme, özgüven kazanma ve kendilerini güzel bir biçimde ifade edebilme gibi becerilere sahip olmalarını sağladığı söylenebilir. Örnek olayın hedefi, öğrencinin derste gördüğü problemleri durumların çözümünü davranış haline getirmesini, içselleştirmesini sağlatmaktır. Böylece öğrenci, yakın gelecekte benzer hadiselerle karşılaştığında durum tespiti yapacak, geçmişteki çözümlemeleri kısa sürede hatırlayarak, aksiyon alacaktır. İlgili alanyazına göz atıldığında, Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan örnek olayların incelenmesine dair araştırmanın bulunmadığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmayla birlikte, alanyazındaki eksikliğin bir ölçüde giderilip, literatüre katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmayla amaçlanan, ders kitaplarında bulunan örnek olayların nasıl kullanıldığını belirlemektir.

1.3 Araştırmanın Önemi

SBDÖP'nin, 2004 yılında yapılandırmacı anlayış etrafında şekillenmesiyle birlikte, öğrenciyi aktif konuma getiren örnek olay yöntemi, bu tarihten itibaren ders kitaplarında fazlaca yer almıştır. Literatüre bakıldığında, örnek olay yöntemi ile ilgili yapılan çalışmalarda da bu durumu görebilmek mümkündür. Çünkü, 2004 yılı öncesinde, Sosyal Bilgiler alanında yapılan örnek olay çalışmalarının sınırlı olduğu; 2004 yılı sonrası ise örnek olay çalışmalarındaki ivmenin yukarı doğru

tırmadığı görülmüştür. Bu çalışmada ise ders kitaplarında sunulan örnek olaylara yönelik incelemelerde bulunulmuş ve bazı örnek olayların betimsel-içerik analizleri de yapılarak, SBDÖP'deki; özel amaçlar, kök değerler ve becerilerle birlikte, Büyükyıldız (2021)'ın "Ders Kitaplarında Okunabilirlik" raporunda yer alan “sınıf düzeylerine göre cümle uzunlukları” ölçütüne göre incelenip, analiz edilmiştir. Literatüre bakıldığında, örnek olay kullanımı ile ilgili farklı çalışmalar olduğu halde, “SBDK’lerdeki örnek olayların incelenmesi” düzleminde bir araştırmanın bulunmayışı, çalışmanın önemini ortaya koymuş ve alandaki eksikliğin bir ölçüde giderilmesi amaçlanmıştır. Çünkü, örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerine yönelik kararlar üzerinde ve okul programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde, ders kitaplarının önemli etkileri bulunmaktadır (Tertemiz, Ercan ve Kayabaşı, 2011, 34). Ayrıca, SBDÖP’de; “Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” başlığında verilen: “Okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılarak, öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalıdır.” ifadeleri, örnek olay yöntemiyle paralellik göstermektedir. Yılmaz ve Sünbül (2003: 161) örnek olay metodunu; gerçek yaşamda karşı karşıya kalınan olumsuz durumların okulda “neden, nasıl ve sonuç” ilişkilerine göre incelenip, giderilmesi aracılığıyla; öğrenenlerin o konuya dair davranış kazanmasına yardımcı olmak; yakın olaylarla karşılaştığında hızlıca çözüm yolları oluşturmaya katkı sağlamak amacıyla kullanılır, biçiminde tanımlar. Örnek olay yöntemiyle ilgili yapılan bazı araştırmaların sonuçları incelendiğinde, yöntemin öğrencilere sağladığı faydalar görülmektedir (Alım ve Altundaş, 2020; Durdukoca, 2017; Korkmaz ve Korkmaz, 2020; Bal ve Anılan, 2019; Sancar, 2010; Öksüz ve Uça, 2011; Ütkür ve ark., 2016). Bu sonuçlar ve yukarıda belirtilen ifadeler, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın;

- Sosyal Bilgiler alanındaki olası örnek olay çalışmalarına ve MEB Yayınları dışındaki diğer yayınevlerinin kitaplarında sunulan örnek olayların tespitine fayda sağlayabileceği gibi, diğer alanlardaki ders kitaplarında yer alan örnek olayların da belirlenmesi noktasında yarar sağlayacağı,
- Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı’ndaki; “Ders Kitabı İncelemeleri” dersi başta olmak üzere, Lisans Programı’ndaki benzer derslere de katkı yapacağı,

- Sosyal Bilgiler ders kitaplarında betimsel-içerik analizleri yapılan örnek olay örneklerinin, ders kitabı yazarlarına da, naçizane ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4 Problem Cümlesi

5, 6, 7.sınıf SBDK’de örnek olay yöntemi kullanım durumu nedir?

1.5 Alt Problemler

1. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında örnek olay ne sıklıkla kullanılmıştır?
2. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu nedir?
3. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar nelerdir?
4. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan örnek olayların kaynağı nelerdir?

1.6 Sınırlılıklar

MEB Yayınları’nca basılan ve eğitim kurumlarında okutulan 5-6-7. sınıf (1-2.baskı) SBDK’ler ile incelenen araştırma soruları sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Sosyal Bilgiler: "Konusu doğrudan doğruya insan toplumunun teşkilatına ve gelişimine ve sosyal birliklerin bir ögesi olması dolayısıyla insana dair olan bilgiler" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım, Sosyal Bilgiler için yapılan ilk tanım olma özelliğini taşımaktadır (Moffatt, 1957; akt. Tay ve Öcal, 2008: 3).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı: “Sosyal Bilgiler, temel eğitim öğrencilerinin değişen ve sürekli gelişen dünya düzeninde, hayatlarında gerekli olan bilgi, beceri, değer ve tutumlarını geliştirmek amacıyla, içeriğini temelde sosyal ve beşeri bilimlerden alan ve bunun yanında yeri geldiğinde insana dair her türlü disiplin ve çalışma alanından da yararlanma yoluna giden bir öğretim programıdır” (Sever, 2015: 6).

Örnek Olay Yöntemi: Öğrenciyi merkeze alan örnek olay yöntemi, öğrencilerin karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm yolları bulmalarına yönelik yaşantı geçirmelerine ve bunları gerçek durumlara uygulamalarına ilişkin beceriler kazandırır. Öğrenme ortamında gerçekleşen veya gerçekleşebilecek olumsuzluklara karşı öğretmen adaylarının karar verme becerilerini geliştirebilir (Onur ve ark., 2016: 224).

Ders Kitabı: Eğitim programında bulunan hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme değerlendirme boyutlarına uygun olarak hazırlanan ve öğrenme amaçlı kullanılan basılı öğretim materyalidir (Demirel ve Kıröğlu, 2008: 2).

Yapılandırmacı Öğrenme: Önceden edinilen ve yeni öğrenilen bilgilerin etkileşimi sonucu ilişki kurulmasıdır. Yeni oluşturulan bilgileri, mevcut olan bilgilere entegre eden bireyden, öğrenilenleri günlük hayatına aktarması hedeflenir. Öğrenci bilgiyi araştırıp, yorumlayıp ve analiz ederek; süreçte aktif bir rol izler. Dolayısıyla, bilginin öğrenene sunumu veya ezberlenmesi değil; birey tarafından yeniden yapılandırılması ve transferi gerekmektedir (Oral, 2019: 488).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde kavramsal çerçeveye değinilmiştir. Genel olarak, örnek olay yönteminin Sosyal Bilgilerde kullanılması bağlamında alanyazın dikkate alınmıştır. Bölümün sonunda ise konuyla alakalı yapılmış çalışmalar paylaşılmıştır.

2.1 Örnek Olay Yönteminin Anlam ve Tanımı

İlgili literatüre bakıldığında, bu yönetime yönelik yapılan pek çok tanımlamalara yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şöyledir:

- Örnek olay yöntemi, toplumumuzda "kıssadan hisse almak" olarak bilinir. Olay, hikâye anlamlarıyla bilinen kısa, kültürümüzde de kıymetli bir öğretim yöntemi olarak kullanılagelmıştır (Okutan, 2012: 21).
- Bireylerin problemleri bir olaya aktif olarak katılım göstermeleri ve problemleri olayın sebeplerine yönelik fikir ve çözüm önerileri getirmeleri beklenir (Saban, 2014: 264).
- Örnek olaylar genellikle bir mekân şeklinde tanımlanır. Çalışmacılar bu kavramı: “olayın geçtiği yer, mekân, kurum olarak ya da hem olayın geçtiği yer/kurum hem de olayı içinde barındıran tüm insanları ifade etmek için kullanabilirler” (Barlett ve Vavrus, t.y.; akt. Taşçı ve Emiroğlu, 2021).
- Örnek olaylar, gerçek yaşam sorunlarıyla öğrenenleri baş başa bırakan bir tekniktir (Sönmez, 2001: 283).

Örnek olay yöntemi hayatın olağan akışında, yaşanan veya yaşanması ihtimal dahilindeki olay veya problem niteliğindeki durumların sınıf ortamına iletilmesi ve çözümler üretilmesi yoluyla gerçekleşen; Sosyal Bilgiler ve diğer alanlarda rüştünü ispatlamış, zamanın ruhunu yakalamış bir öğrenme yöntemidir. Örnek olay yöntemiyle öğrencilere transfer edilmesi hedeflenen bilgi, beceri, değer vb. söylemden eyleme dönüştürmeleri, aktüel yaşamlarında karşılaşmaları muhtemel sorunların cevabını kısa sürede bulabilmeleri ve durumlara geniş perspektiften bakabilmeleri amaçlanmaktadır. Mevcut haliyle, eğitimdeki damar tıkanıklığının açılmasına yarar sağlayabilecek bir öğrenme-öğretme tekniğidir.

2.2 Örnek Olayın Türleri ve Özellikleri

Bu türler aşağıdaki gibidir:

1) Genel Biçim Olarak Örnek Olay

2) Sunuş Biçimi Olarak Örnek Olay

1) Genel Biçim Olarak Örnek Olay

A. Tüm Metin: Öğrenenlerin ihtiyacı olan tüm bilgileri kapsar. Böylelikle, başka kaynağa da ihtiyaç duymazlar (Sönmez, 2001: 286).

B. Kısaltılmış Örnek Olay: Bu türde, güdülenme çabuk sağlanır ve tek bir nokta üzerinde yoğunlaşılır (Sönmez, 2001: 286).

C. Düzensiz Örnek Olay: Öğrenenlerin ihtiyaç duyacağı bilgiler, düzensiz olarak sunulur. Öğrenenlerden örnek olayı anlamlı bir hale sokmaları; ardından, sorunu gidermeleri istenir (Sönmez, 2001: 286).

Ç. Eksik Metin: Öğrenenlere çok kısıtlı bilgiler sunulmalıdır. Sorunun çözülmesi için gerekli olan bilgileri öğretmenlerinden istemelidir. Şayet, bilgileri istemezlerse, öğretmen hiçbir açıklamada bulunmamalıdır (Sönmez, 2001: 286).

D. Etkileşim Durumu: Burada, öğrenenlere eksik bilgi aktarılır. Öğrenenler ihtiyaç duydukları bilgiler için; öğretmenlere ve kaynak kişilere başvurarak bilgileri toplayabilirler (Sönmez, 2001: 286).

E. Birbirini İzleyen Örnek Olaylar: Eksik metin türüne benzemektedir. Çok kısıtlı bilgi verilerek başlanmaktadır. Öğrencilere gerekli bilgiler her basamak işlenince aktarılmalıdır (Sönmez, 2001: 287).

2) Sunuş Biçimi Olarak Örnek Olay

Dersi monotonlaşmaktan kurtarmak, kalitesini artırmak adına yazılı örnek olaylar haricinde; oyunla, filmle, sözlü, resimlerle, slaytla sunulan örnek olaylar da bulunmaktadır (Sönmez, 2001: 287).

(Kabapınar, 2012; akt. Topcubaşı, 2020) tarafından da örnek olay türleri oluşturulmuştur. Buradakiler, dört başlık altında toplanmıştır:

Yazılı Örnek Olay: Bireyin veya toplumun genelini kapsayan bir sorunun ele alındığı örnek olayların yazılı halde verilmesidir. Öğretmenin anlatımıyla başlanır. Ancak, yazılı olarak verilen örnek olay metninin çok uzun olmaması önerilir. Yazılı örnek olayların malzemesi; günlük hayatımızda sıklıkla yer alan,

sosyal medya haberleri veya anlık durumlar, online gazete ve dergi haberleri gibi araçlar olabilir. Bunların dışında, öğretmen veya öğrenci aksiyon alıp, dersin hedefleri doğrultusunda örnek olaylar hazırlayabilir. Bunu yaparken, öğrencinin ilgi, ihtiyaç, yaş ve seviyesi dikkate alınmalıdır.

Görsel Örnek Olay: Bireyin veya toplumun genelini içeren örnek olayların görsel olarak aktarımıdır. Görsel örnek olayların kullanılmasıyla, bireylerin görsel okumalarının da yükselmesi sağlanır. Görsel örnek olay ile yazılı örnek olay kıyaslandığında, ilkökul öğrencilerinin ilgisini daha çok görsel örnek olay cezbetmektedir.

Diyalog Temelli Örnek Olay: Bireysel veya toplumsal soruna parmak basan örnek olayın minimum iki kişi etrafında senaryolaştırılmasıdır. Bu tür örnek olay metinlerinde ayrıntılara yer verilmemekte, sadece, örnek olayda bahsi geçen soruna atıf yapan anlatımlar diyalog şeklinde sunulmaktadır. Rol oynama gibi etkinlikler de sıklıkla kullanılabilir. Burada amaçlanan, öğrencinin diyaloglarda geçen kahramanları rol model almasıdır. Öğrencilerin günlük hayatlarıyla ilişkili diyaloglar seçilmelidir.

Gazete Temelli Örnek Olay: Bireysel veya toplumsal soruna parmak basan örnek olaylar için gazeteden yararlanılabilir. Gazete haberi, gerçek yaşamı gazete kupürüne taşıdığından; muhtemelen şiddet içerikli olayları da içerebileceğinden, öğretmen bunun seçimini yaparken ilgili kazanımlara uygun olarak planlamalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, öğrencinin psikolojik olarak olumsuz etkilenmeyeceği gazete haberlerinin paylaşılmasıdır. Bir diğer husus ise, gazetede yer alan kişi-yer vd. isimlerin etik boyutu düşünülerek hareket edilmesidir.

Örnek Olayın Özellikleri

Örnek olay, uygulanabilir ve güncel olmalı, bünyesinde sorun içermelidir. Sorun içermeyen örnek olayla öğrencinin güdülenmesi zorlaşabilir (Hesapçioğlu 1998: 225. akt: Adalı, 2005). Davis (1993)'e göre kapsamlı ve etkili örnek olaylarda, şu özellikler bulunmalıdır:

- Gerçek yaşamdan izler taşınmalıdır.
- Bünyesinde çatışmalar içeren olaylar aktarılmalıdır.
- Olaydaki ana kahramanla özdeşleştirme yapabilmeye teşvik etmelidir.
- Açık ve bariz cevaplara yer vermemelidir.

- Öğrencilerin düşünmelerine ve olayda geçen problemin çözümüne yönelik karar almaları konusunda yüreklendirmelidir.
- Olaya dair tasvir oluşturmalıdır.
- Olay, yer ve karakterlerle ilgili yeterli bilgi sunulmalıdır.
- Az ve öz olmasına gayret edilmelidir (Beckisheva, Gasparyan ve Kovalenko, 2015; akt. Ütkür, 2016).

2.3 Örnek Olayı Yeniden Kaleme Almak

Hazır Örnek Olaylar: Ülkemiz, hazır örnek olayları temin etmek hususunda zorluk çekmeyecek ülkelerin başında gelmektedir. Gündemin anlık değiştiği ülkemizde hazır örnek olay olarak; ansiklopediler, sosyal medyada yer alan haberler, gazete manşetleri, televizyon ve radyo haberleri gibi somut kaynaklar sunulabilir. Problem niteliğindeki olay, durumların aktarılabilceği gibi, öğrencilerin çok boyutlu düşünebilmeleri, ders çıkarabilmeleri adına konusu iyi, güzel olan örneklerle de başvurulabilir. “Öğretmen bazı durumlarda, ders hedeflerini gerçekleştirebilmek adına kusursuz bir örnek olaya ulaşamayabilir. Böyle anlarda, ders hedeflerini gerçekleştirebilecek örnek olayı öğretmen kaleme alabilir:

1. Örnek olay gerçek mi: Örnek olay hayatın içinden olmalıdır. Zira, öğrenen hayali durumlarla değil, gerçek hayattaki olgularla yüz yüze gelecektir.
2. Örnek olay anlamlı mı: Olay ve durumlar, öğrencinin geçmişte deneyimlediği veya gelecekte deneyimleyebileceği yaşantıları içermelidir.
3. Örnek olay meydan okuyucu mu: Olayda çözüm yer alıyorsa, derse getirilmemelidir.
4. Örnek olay bir bütünlük taşıyor mu: Yeterli bilgilerle donanmış olay, kendi içerisinde bütünlüğe sahip olmalıdır.
5. Örnek olay mantık açısından farklı bir görüş getiriyor mu: Farklı bakış açılarına olanak tanıyan örnek olaylar öğrenme ortamına getirilmeli, tek doğru yanıtı içerenler ise getirilmemelidir” (Sönmez, 2001: 287-288).

2.4 Örnek Olay Yönteminin Tarihsel Oluşumu

Örnek olay tekniğinin eğitimde kullanımı kadim zamanlara dayanmaktadır. Örneğin; Mezopotamya uygarlıklarından biri olan Sümerler, tarih derslerinde örnek olaylardan yararlanır, Mısır medeniyeti ise öğrencilerin geçmişte yaşanan olayları öğrenmesini ve bunlardan ders almasını hedeflerdi. İbraniler de mini hikâyeler anlatıp, öğrencilerin bu hikâyelerden dersler çıkarmasını bekler; buna da “kıssadan hisse” derlerdi (Alacapınar, 2008). Antik zamanlardan beri örnek olaylar, dini metinler ve dini eğitim ortamları olmak üzere birçok alanda kullanılmıştır. Dini metinlerde, örnek olay niteliğindeki hikâye ve olaylar açıklandıktan sonra, buradan ulaşılan bilgilerle insanların ders çıkarması beklenirdi. Kültürümüzde Mevlana "mesnevi"si buna örnektir (Dirik, 2014: 213). Örnek olaylar, öğretim tekniği olarak ilk defa 1920'li yıllarda Harvard Üniversitesi İşletme Okulu'nda uygulanmıştır (Gürol, 2004; akt. Okutan, 2012: 22). Örnek olay tekniği ilk defa, Harvard Hukukta, 1870 yılında kullanılmaya başlanmıştır (Jones ve Russell 2008; akt. Ütkür, 2016). Kemertaş (1999) ise, örnek olayla ilgili literatüre bakıldığında, bu tekniğin ilk defa işletme yönetimi dalında, 1920 senesinde, Harvard Üniversitesi'nde kullanıldığına ilişkin görüşte bulunmuştur. Daha sonraki yıllarda; sağlık, yönetim, hukuk, sosyal bilimler gibi farklı branşlarda da uygulamaya konulmuştur. Örnek olay tekniği, geçtiğimiz 20 senede popülaritesini artırmış ve sıklıkla kullanılan bir yöntem haline gelmiştir (Stake, 1995; akt. Okutan, 2012: 22). Örnek olay yönteminin farklı varyasyonları ilk defa hukuk ve tıp dalında kullanılmıştır (Sönmez, 2001: 284). Öğretmen eğitiminde kullanımı ise ilk olarak Shulman (1988) tarafından uygulanmıştır. Öğretmen eğitiminde kapsamlı araştırmalarda bulunan Shulman, öğretmen eğitiminde bulunan birçok başarılı akademisyenin, kendi okul tecrübelerinden örnekler sunduğunu, pratik olaylarla çalışmalar yaptıklarını belirtmiştir (Stensmo, 1999; akt. Şahin ve ark., 2010).

2.5 Örnek Olay Seçilirken Dikkat Edilecek Etmenler

Aydın (2008: 91-92) örnek olay seçilirken dikkat edilecek etmenleri şöyle sıralamıştır:

1. Konu: Öğrenenlerin bilmediği, duyumsamadıkları konular kullanılmamalıdır (bilinmeyen tarihi olgular). Ayrıca, soyut konuların işlenmesinden de kaçınılmalıdır. Bunun dışında, öğrencilerin ilgisini yoğunlaştıracak, seviyelerine uygun konu seçimleri yapılmalıdır. İstendik davranış değişikliği sağlayabilmek adına özdeşleştirme yapacakları kahramanların yer aldığı konular belirlenmelidir. Ayrıca, öğrencileri mental olarak olumsuz etkileyebilecek konu başlıklarına yer verilmemelidir. SBDÖP’deki; kazanım, kök değer ve becerilerle ilintili örnek olayların kullanılması da son derece önemlidir.

2. Öğrencinin Hazırbulunuşluğu veya Giriş Davranışları:

Bu yöntemde bilgiler, öğrencilerin daha önce deneyimlediği, yakın çevresinde aşına olduğu olaylar üzerinde şekilleneceğinden, bireylerin hazırbulunuşluğu dikkate alınmalıdır.

3. Öğrenci sayısı: İdeal 30 olmalıdır. Öğrenci mevcudunun 30 ve üzeri olduğu durumlarda da yöntemin uygulanması mümkündür, ancak bu durum öğretmeni biraz yorabilir.

4. Zaman: Örnek olay yönteminde tanımlamalar, kriterler öğrencilere hazır olarak aktarılmadığından; öğrencilerin bilgileri keşfetmeleri uzun zaman alabilir. Bu bağlamda, zaman yönetimine dikkat edilmelidir.

5. Sınıfın Düzenlemesi: Yönteminin başarıyla uygulanabilmesi için, öğrenenlerin “U” veya hilal düzeninde oturmaları uygun görülmektedir. Böylelikle öğrenci, akranlarıyla ve öğretmenleriyle sağlıklı iletişim kurabilecektir.

6. Öğretmenin Kişiliği: Öğretmen anlayışlı ve hoşgörülü olmak zorundadır. Çünkü, öğrenci bazen kolay bir konuda ilişki kuramayıp, hedeflenen bilgiyi alamayabilir. Böyle anlarda öğretmen sabırlı ve anlayışlı olmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersinde gerçek örnek olaylar, mevcut ve tarihsel durumlardan meydana getirilebilir. Kurgu veya varsayımlara dayanan örnek olaylar, belirli bir konuyu veya o günkü başlığı içerebilir. Ayrıca, çok yönlü bakış açısı içeren örnek olaylar seçilmelidir. Böylece öğrenen; problem çözebilen ve örnek olayda yer alan konu, ikilem ve komplike durumları keşfedebilen konumuna geçer (Şimşek, 2016: 72).

2.6 Örnek Olayın Üstün Yönlerine Dair Görüşler

Örnek olay yöntemi, bireylere yaratıcı ve yansıtıcı düşünme, problem çözme, sorgulama vb. becerileri kazandırır (Şimşek, 2016: 73). Öğrenenlere bir konuyu veya beceriyi edindirmek; uygulama yaptırmak maksadıyla kullanılır. Gündelik yaşamda baş başa kalınan problemin giderilmesi için de kullanılır (Demirel, 2004: 75). İlkokul düzeyine ulaşmış çocuklar öykülere, yakın çevrelerinde oluşan olaylara ilgi duymaktadırlar. Böylelikle hem iyi güdülenirler hem de yeni bilgiler edinirler (Binbaşıoğlu, 1994: 62-63). Kişisel sorunları, kişisel olmayan bir anlayışla giderme olanağı sağlar (Bilen, 2002: 181). Öğrencilerin güdü ve dikkatlerini yükseltir. Çünkü, gündelik hayattaki sorunlara eğilirler (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 163). Öğrenenleri, edilgen olma halinden çıkartıp, etken hale taşıyarak; öğrendiklerini gerçek hayata uyarlama şansı verir (Sönmez, 2001: 283). Bütün öğrenciler tartışmalara katılım gösterir (Küçükahmet, 1999: 92-93). Öğrencinin, kavrama, analiz, sentez gibi yeteneklerini geliştirir (Saban, 2004). Örnek olaylar birden fazla bilişsel süreci meydana getirebilir (Hesapçıoğlu, 2008; akt. Kabapınar, 2021). Öğrencilerin empatik davranış ve anlayışlarını geliştirir (Şahin ve Genç, 2014: 139). Etkin dinleme ve karar verme becerisi kazandırır (Sünbül, 2011: 304). Öğrencilerin mental yeteneklerini geliştirerek; sosyal olayları ahlaki, düşünsel, empatik boyutlarıyla irdeletir (Kabapınar, 2009: 51-52). Öğrenci, deneyim kazanma fırsatı yakalar (Güçlüol, 1985: 77). Öğrencilerin gerçek hayatında karşılaşılabilecekleri problemlerli anlarda nasıl davranacağı, sorunun tahlil edilmesine dair nasıl bir strateji izleyecekleri noktasında, örnek olaylar önemli beceriler edindirebilir. Yöntem başarıyla uygulandığında öğrenciler günlük yaşamlarında karşılarına çıkabilecek problemlere karşı gardını almış, nasıl bir strateji izleyeceklerini bilmiş olacaktır. Aktarılan bilgiler ışığında, şunlardan da bahsedilebilir:

- Öğrenciler süreçte aktif bir rol izlediklerinden, iletişim kabiliyetleri artabilir. Böylelikle, kendini daha rahat ifade etme, takımdaşlık gibi biricik sosyal beceriler kazanabilir. Ayrıca, değişik fikir ve seslere de değer verebilir.
- Gerçek hayatta karşılaşılabileceği muhtemel negatif olayları sınıf ortamında çözümlendiğinden, gerçek hayatta benzer veya alışılmışın dışındaki

durumlarla karşılaşması halinde, soğukkanlı olacak ve daha çabuk reaksiyon gösterecektir. Böylelikle, öğrencilerin analitik zekâları da gelişebilir.

- Öğrencilere okuma alışkanlığı da kazandırabilir. Zira, örnek olaylarla kendini ispatlamış bireye; yazılı ve görsel medyayı taramasına teşvik eden, yeni örnek olaylar bulmasını isteyen öğretmen, başarılı sonuçlar alması halinde zincirleme olarak; kitap, gazete, dergi vs. okumalarını da teşvik etmiş, bunları davranış haline dönüştürmelerine katkı sağlamış olacaktır. Ülkemizde kitap, gazete okuma oranları göz önüne alındığında; örnek olay yönteminin en üstün yanı, belki de, bu olacaktır. Akabinde, okuduğunu hızlı anlayan, noktalama işaretlerini doğru kullanan, kelime dağarcığı gelişmiş, güçlü iletişim ve diksiyona sahip, entelektüel bireyler olabileceklerdir.

2.7 Örnek Olayın Sınırlılıklarına Dair Görüşler

Aydın (2008: 89-90-92)'a göre örnek olay yönteminin sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- Zaman kayıpları yaşanabilir. Çünkü, öğrencilerin bazı anlarda yanlış cevaplar verip, konunun dağılabileceğinden; öğrencilerin bilgiye ulaşmaları uzun saatleri bulabilir.
- Soyut konuların işlenmesi bazen güçleşebilir.
- Öğrenci sayısına da dikkat edilmelidir. Öğrenci sayısının 40 kişiden fazla olması; zaman yönetimi açısından, bu yöntemi zor ve masraflı kılabilir.
- Örnek olaylara en sık yöneltilen eleştiri: “bu yöntemle incelenen tek bir vakanın genelleştirilmiş sonuçlar elde etmede yetersiz kalmasıdır” (Okutan, 2012: 22).
- Örnek olay tekniğinde bazı öğrenciler hiç çaba göstermeden, arkadaşlarının hazırladıklarından faydalanarak süreyi tamamlayabilirler (Güçlüol, 1985: 78).
- Açık uçlu sorular sorulduğunda, umulmadık yanıt ve durumlarla karşılaşılabilir (Kabapınar, 2009: 52).
- Örnek olay çözümleri uzun saatleri bulabilir (Saban, 2014: 268).
- Öğrencilerin erişemeyeceği türde çözümler, öğrenci grubunu son derece zorlandırmaktadır (Şahin ve Genç, 2014: 140).

- İncelenecek olaya uygun bir örnek olay yazmak güç olabilir (Küçükahmet, 2014: 82).

- Sınıf yönetiminde ve tartışmaları kontrol etmede zorluklar yaşanabilir (Yılmaz ve Sünbül, 2000).

- 1930 ile 1940 arasında, Harvard Graduate School of Business Administration, örnek olay derlemelerine başladığında, tek bir örnek olayın derlenmesi için 145 ile 241 dolar arasında değişen bir gider gerektiği bilinmekteydi. Yöneticilik eğitiminde geliştirilmiş örnek olaylar da ise 1000 ila 2000 dolar arasında değişen bir gider söz konusuydu. Bu miktar bugüne oranlandığında, büyük meblağlara tekabül etmektedir (Uzel, 1973).

Örnek olay tekniğinden yararlanacak öğretmenin bazı temel bilgilerden haberdar olması, öğrencilerine bu doğrultuda rehberlik yapması gerekmektedir. Uygulayacağı çalışmalar konusunda önceden hazırlık yapması, örnek olay tekniğinin donanımlarına sahip olması beklenmektedir. Örneğin; öğrenci düzeyine uymayacak, dersin süresini uzatacak ve öğrencilerin odaklanmasını zorlaştıracak örnek olaylardan kaçınılmalıdır. Aksi takdirde, öğrenci katılımları, parmak kaldırmaları azalabilir. Örnek olayla ilgili yapılan bazı araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, bu yöntem başarıyla uygulandığı takdirde, öğrenciler derse aktif katılım göstermektedir. Süreç iyi yönetilmediği takdirde ise, bu katılım kargaşa ve kaosu beraberinde getirmektedir. Sınıf mevcudu fazlaysa, öğretmen buna dikkat etmeli, her parmak kaldıran öğrenciye söz hakkı vermemelidir.

2.8 Örnek Olayın Öğrenme-Öğretme Ortamlarında Kullanım

Sebepleri

Örnek olaylar günlük yaşamdan alınır. Böylelikle, bireylerin öğrenmiş oldukları bilgi ve becerileri günlük hayatında uygulaması kolaylaşır. Örnek olayın öğrenme ortamlarında kullanım sebepleri şöyledir (Alacapınar, 2008):

1. Uygulama ve üst seviyedeki kazanımların edindirilmesinde kıymetli bir tekniktir.

2. Okullarda birçok duyuya seslenen etkinliklerin öğrenmeye katkısı olduğu, kalıcılığı sağladığı bilinmektedir. Örnek olayların film, cd, drama, resim setleriyle, yazılı olarak verilmesiyle birçok çok duyu organına hitap edileceğinden, hedef kazanımları öğrencilere vermek kolaylaşabilir. Ayrıca,

bunun gibi farklı öğrenme teknikleri ve materyaller öğrencinin ilgisini çekebilir, aktif olmasını sağlayabilir.

3. Örnek olaylarla ders işlenirken, değişik pek çok yöntem ve stillerin kullanılması da mümkündür. Bunlar, öğrenmeyi keyifli bir hale getirebilir. Böylelikle, dersler monoton olmaktan çıkar.

4. Örnek olaylar bir kez (film, cd, drama, resim setleri vd.) düzenlenince, bunların artırılması ve farklı öğrenme-öğretme ortamlarında kullanılması sağlanabilir. Böylece, eğitimde maliyet azalabilir.

5. Örnek olay tekniğinde bireyleri değerlendirilirken; portfolyo, rubrik, yazılı, sözlü, çoktan seçmeli gibi birçok ölçme değerlendirme aygıtından da yararlanılabilir. Bunlar, yapılacak olan değerlendirmenin sağlıklı olmasını sağlayabilir ve bireyin öğretmenine olan güvenini yükseltebilir.

6. Örnek olay yöntemi çoklu zekâ teorisiyle de (görsel, müziksel, doğa, mantıksal, sözel vb.) değerlendirilebilir. Çoklu zekâ; öğrenmeyi somutlaştırıp, kalıcı hale getirir ve bireyin bilgiyi kolayca anlamasını sağlar.

Örnek olay, bireyi tanıyabilmek, sorunlarını fark edebilmek ve bunları elimine edebilecek önlemleri keşfedebilmek maksadına yöneliktir (Bilen, 2002: 181). Kavrama ve üstündeki bilişsel tutumların edindirilmesinde sıklıkla kullanılmaktadır (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 161).

Günlük hayatta, yaşanılardan veya yaşanabilecek olgulardan deneyim kazanma yöntemi olarak da belirtilebilir. “Yaşantı ürünü olan deneyimin, çok kıymetli fakat çok pahalı ve riskli bir öğrenme yolu olduğu düşünüldüğünde” örnek olaylar biriciktir (Dirik, 2014: 213).

2.8 Örnek Olayın Hazırlanması ve Uygulanması Basamağında Dikkat Edilmesi Gerekenler

1. Hazırlanacak örnek olayla, işlenecek konu örtüşmelidir.
2. Hayat Bilgisi ve SB derslerinde işlenecek olaylar gerçek veya buna yakın olarak hazırlanmalıdır. Bu doğrultuda örnek olaylar, günlük yayımlanan gazete, dergi, biyografi ve genel ağdan alınabilir.
3. Örnek olaylar öğrencinin bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkı sağlamalıdır.

4. Öğrencilere pedagojik ve psikolojik olarak zarar verebilecek, suça özendirilecek dolaylı mesajları içermemelidir.

5. Öğrenciler endişe ve korkuya sürüklenmemeli, sınıflarında bağımsız olmalıdır. Öğretmen de, öğrencilerinin ifade edeceği görüşleri asla yargılamamalıdır.

6. Öğretmen belirtilen görüşler noktasında tarafsız olmalıdır.

7. Öğretmen soracağı anlamlı sorularla örnek olayın nitelikli bir şekilde irdelenmesini sağlamalıdır (Kabapınar, 2009: 46-47).

Yöntemin uygulanması başlıca beş aşamada gerçekleştirilir (Savoie ve Hughes, 1994; akt. Saban, 2014: 265-266-267):

1. Örnek olayla derse başlangıç yapmak ve dersin konusunu belirlenen olay çerçevesinde düzenlemek.

2. Seçilmiş olay öğrenenlerin yakın çevresiyle ilintili olmalıdır. Zira, bireylerin öğrenme faaliyetlerine aktif katılım göstermelerini sağlayan en önemli faktör, öğrencilerin yaşantılarıyla bağlantı kurabilmesidir.

3. Kendi öğrenmelerini organize edebilmeleri için inisiyatif yüklemek.

4. Öğrenme ortamlarında küçük gruplar meydana getirmek.

5. Öğrendikleri bilgileri ürün yahut performans halinde sınıf ortamında sunmalarını sağlamak:

a. Mektup yazma.

b. Rol oynama.

2.9.1 Örnek Olayın Uygulanması Adımında Öğretmen-Öğrenci Roller

Öğretmenin rolü, örnek olayları yazılı ya da sözlü olarak, “siz olsaydınız ne yapardınız?” şeklinde sorularla ya da mektup, telgraf ve drama yöntemiyle sınıfa aktarmasıdır. Öğretmen bazı durumlarda, yazılı örnek olayı ders öncesinde öğrencilere verir ve konuyla ilgili kaynaklardan bilgiler araştırıp, derse hazır bir şekilde gelmelerini isteyebilir. Örnek olaydaki problemin giderilmesi için, öğretmen yönlendiren bir konumda olmalı, öğrencinin yerine çözümü bulmamalıdır (Aydın, 2008: 101). Öğretmenin rolü, örnek olayı kart oyunları, sözel olarak yahut dramatizasyon tekniğiyle sunarken gerçekçi bir yol izlemelidir. Öğrenci çözüme ulaşana kadar, nitelikli ve etkili sorular yönlendirmelidir.

Öğretmen, öğrencisi adına çözüme ulaşmamalıdır. Öğretmen kaynak sağlayan kişi ya da eleştiren olmalı, denetleyen bir rol izlemekten sakınmalıdır (Romizowski, 1986: 319; akt. Bilen, 2002: 180). Aktarılabilecek örnek olayla ilgili öğrenenlere ön bilgi vermeli; yazılı örnek olay şeklinde dağıtmalı veya filme alarak izletmelidir. Örnek olay, sınıf ortamında oyunlaştırılabilir (Yılmaz ve Sünbül, 2003: 161). Öğretmen, yöntem hakkında yeterli bilgiye sahip olmalı ve yöntemin başarıyla uygulanabilmesine yönelik planlamalar yaparak derse gelmelidir. Sürecin tıkandığı anlarda durumu yönetebilmeyi bilmeli ve bunu giderebilecek sorular sorarak, yöntemin gidişatını çizebilmelidir. Bunun dışında, öğrencilerin ders anında sorabileceği soruları kestirebilmeli, vereceği cevapların planlamasını yapmalıdır. Öğrencilerine karşı otoriter bir kimliğe bürünmemeli, danışman olmalıdır. Optimist ve empatik bir bakış açısıyla hareket etmeli, uygun pekiştireçler vermelidir. İçine kapanık, kendini ifade etmekte güçlük çeken öğrencileri yüreklendirmeli, onları konuşturabilmelidir.

1) Öğretmenin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması

Öğretmen tarafından hazırlanıp sunulması dört aşamadan oluşmaktadır (Aydın, 2008: 103-104-105):

a) Örnek olayın hazırlanması: Öğrenenlerin mental gelişimlerine katkı sağlamalıdır. Öğrencilerin tanık olduğu olaydan veya güncel izlenimlerinden faydalanabilir.

b) Örnek olayın sunumu: Farklı şekillerde aktarılabilir:

- Yazısal halde, öğretmen tarafından verilebilir.
- Tepegöz aracılığıyla örnek olay yansıtılıp, öğrencilerin içinden okumaları yahut sınıftan birisinin yüksek sesle sunması sağlanabilir.
- Sözlü biçimde aktarılabilir.
- Film olarak gösterilebilir.
- Kart oyunları olarak da verilebilir. “Siz olsaydınız ne yapardınız?” oyunuyla, örnek olayın bütünü yahut bir bölümü karta yazılabilir.

c) Örnek olayın tartışılması: Olay, öğrencilere verildikten sonra, soruların cevaplanması hedeflenir. Ardından, elde edilen görüşler tartışmaya açılır.

d) Tartışmanın sonuçlandırılması: Tartışma sonucu oluşan fikirler toparlandıktan sonra, bunlar sonuç olarak meydana çıkarılmalıdır.

2) Öğrencilerin Örnek Olayı Hazırlayıp Sunması

a) Özgür yazım evresi: Öğrenenler kişisel tecrübeleriyle alakalı kaleme alacakları örnek olay için grup oluşturur. Grupla birlikte beyin fırtınası yaparak, düşüncelerini not alıp, taslak plan haline getirirler.

b) Örnek olayı kaleme alma evresi: İlk basamakta saptanan olaya yönelik birkaç sayfa yazı oluştururlar.

c) Örnek olayı paylaşma evresi: Kaleme alınan olayı sunar, diğer olayları dinler ve tartışmaya geçerler.

d) Grupla çalışma sürecinin değerlendirilmesi ve sonuç evresi: Bütün aşamaların muhasebesi yapılır. Gruptaki üyeler, ulaşılan sonuçlarla alakalı dönüt verirler (Ackerman, Maslin-Ostrowski ve Christensen, 1996; akt. Saban, 2014: 265).

Öğrencinin yöntemde aktif olması, daha fazla katılımı hedeflenmektedir. Sınıf mevcudunun çoğunluğu tartışmaya katılıp, problemin çözümüne yönelik düşünce ve öneri getirirse, yöntemin başarısı ortaya çıkmış olacaktır. Öğrenciler olayı tartışıp, örnek olayda yer alan kişileri eleştirirken, aslında kendi kişiliklerini de yansıtmış olurlar. Böylelikle örnek olaylar sayesinde öğretmen, öğrencilerinin benliklerini de görmüş olur (Başaran, 1982; akt. Aydın, 2008). Geleneksel yaklaşımların aksine bu yöntemde sürece öğrenci dürbününden, penceresinden bakılır. Yöntemin başarıya ulaşması için öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olması ve öğretmen tarafından da gerekli bilgi aktarımlarının yapılması gerekmektedir. Bu kritik eşik geçildiği takdirde, öğrencilerin parmakları daima havada kalmış, derse katılımları sağlanmış olacaktır. Öğrencilerin derste dinamik ve senkronize oluşu, diğer arkadaşlarına da yansıyacak; akranlarıyla olan iletişim becerileri gelişerek, mevcut problemi çözebilmek için güçlerini aynı potada eritebileceklerdir.

2.9.2 Örnek Olayın Uygulanmasında Başvurulan Teknikler

Çeşitli araştırmalar, örnek olayın farklı tekniklerle beraber kullanılabileceğini göstermektedir:

- Bireysel çalışma (ödev): Öğrenci kitabı analizi eder, piyes hazırlar.
- Ders anlatımı: Öğretmen başrolde ve aktiftir. Örnek olay analizini öğretmen yapar.

- Tartışma: Bir gazete veya dergi yazısı üzerine tartışma yapılır. Diyalog tekniğinden de yararlanılabilir (Pehlivanlar, 2005).

Sönmez (2001: 289-290-291) ise, örnek olay yönteminde kullanılabilecek teknikleri şöyle sıralamıştır:

1. Karar verme (Decision Making)
2. Problem çözme
3. Beyin fırtınası
4. Workshop
5. Konuşma Halkası (Sönmez, 2015).

Yöntemin sınıf ortamında analizi tamamlandıktan sonra belli başlı etkinliklerle zenginleştirilmelidir (Kabapınar, 2012: 116; akt. Topcubaşı, 2020: 60-61):

- Örnek olayın bütünü/ sonuç kısmını drama ile oynatma
- Örnek olaya yaratıcı başlık bulma
- Örnek olayı tamamlatma
- Sorunu çözmek için beyin fırtınası
- Slogan yazdırma
- Farklı düşünen arkadaşlarımıza alkış
- Başından geçen benzer olayı anlatma ve analiz
- Olaya yeni bir karakter ekleme
- Olayla ilgili arkadaşlarına soru sor.

2.10 İlgili Alanyazın

Araştırmanın bu bölümünde, konuyla ilgili SB dersi kapsamındaki alanyazına, yapılan çalışmalara bakılmış; yurt içinde ve dışında ele alınan bazı çalışmalara değinilmiştir.

2.10.1 Yurt İçindeki Alanyazın

Yağar (2021)'ın yapmış olduğu “Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Olay Yönteminin Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri” isimli çalışmada, yapılandırmacılığa uygun planlanmış Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay yöntemi,

öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Katılımcılara 11 adet yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Çalışmada yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, örnek olayın Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının olumlu sonuçlar verdiğini, planlaması iyi yapılan ve doğru seçilen örnek olayların öğrencilerde birçok beceriyi geliştirdiğini, öğrencilerin problem çözme becerilerine de katkısı olduğunu vurgulamışlardır.

Angişhan (2019)'ın yaptığı “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi” adlı çalışmada, örnek olayların, 7.sınıf öğrencilerinin “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanındaki akademik başarı ve problem çözme becerilerine yönelik etkilerini meydana çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucu; örnek olay tekniği ile pratik edilen etkinlikler neticesinde, öğrenenlerin akademik başarılarının artış sağladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, “problem çözme becerilerinde” olan artış da vurgulanmıştır. Ancak, bu artışın anlamlı bir seviyede meydana gelmediği saptanmıştır.

Tay (2019) tarafından yapılan “Bant Karikatürleriyle Desenlenmiş Örnek Olay Yönteminin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya, Kalıcılığa ve Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi” isimli tezde, bant karikatürleriyle oluşturulan örnek olay yöntemiyle öğrenim gören üstün yetenekli ve normal gelişim içerisindeki öğrencilerden kurulu deney grubu, klasik örnek olay tekniğiyle öğrenim gören normal gelişim seviyesindeki öğrencilere dayanan kontrol grubuna göre, hem Sosyal Bilgiler dersi akademik başarı seviyesi hem de erişim puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubunun ön test-son test puanlarının farkları incelendiğinde, örnek olay yönteminin hem bant karikatürleriyle oluşturulmuş kullanımı hem de klasik olarak kullanımının öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi başarı seviyelerini artırmış olduğu gözlemlenmiştir. Bant karikatürleriyle öğrenim gören öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde kazandıkları bilgilerin kalıcılık seviyesi, klasik örnek olay tekniği ile öğrenim gören öğrencilere göre, anlamlı bir seviyede yüksek olduğu görülmüştür. Bant karikatürleriyle öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı düşünme beceri seviyeleri, klasik örnek olay tekniği ile öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olmuştur. Ana hatlarıyla bakıldığında, bant karikatürleriyle oluşturulan örnek olayın, üstün yetenekli ve normal seviyede gelişim gösteren öğrencilerde kullanımı; Sosyal Bilgiler dersi akademik başarı çitasını yukarı

çıkardığı, bilgileri kalıcılaştırdığı ve yaratıcı düşünme becerilerini artırdığı sonuçlarına varılmıştır.

Taneri (2017)'nin yaptığı “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Senaryo Tabanlı Örnek Olay Yönteminin Üretim ve Tüketim Bilincinin Kazandırılmasına Etkisi” adlı doktora tezinde, karma yöntem kullanılmıştır. Temel amacı; Sosyal Bilgiler eğitiminde senaryo tabanlı örnek olay yönteminin üretim ve tüketim bilincinin kazandırılmasına olan etkisini belirlemektir. Amacı gerçekleştirebilmek adına kullanılan yönteme yönelik öğrencilerin görüşleri alınmış, ayrıca, çalışmada uygulanan yöntemin kullanılıp, geliştirilmesi noktasında öneriler de getirilmiştir. Nicel bulgulardan elde edilen sonuç; deney grubundaki öğrencilerin senaryo tabanlı örnek olay yöntemi kullanılarak tamamlanan uygulama sürecinde, kontrol grubundakilere göre tüketim bilincinin daha fazla artış gösterdiği; kullanılan öğretim yönteminin tüketim bilinci üzerinde olumlu etkisi olduğu saptanmıştır. Nitel bulgulardan ulaşılan sonuçlar ise, deney grubunu oluşturan öğrencilerin son test puanlarının, kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarından daha fazla olduğu görülmüştür. Nitel sonuçlara göre, öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplardan hareketle, kullanılan yönteme ilişkin görüşleri olumlu olmuştur. Öğrencilerin süreçte aktif roller aldığı, derse yönelik ilgi ve dikkatlerinin yoğunlaştığı, öğrenme güçlüğü yaşadıkları derslerde de, bu yöntemden faydalanmak istedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yetim (2015) çalışmasında, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde, örnek olay ve drama yöntemlerinin etkisini ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırmanın sonucu; 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde örnek olay yöntemi, drama yöntemine göre daha etkindir.

Boztaş (2013) araştırmasında, 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde, öğrencilere doğrudan verilmesi gereken “hak ve özgürlüklere saygı” değerinin, örnek olaylarla desteklenen öğrenme-öğretme süreci ile yürürlükte olan programa dayalı öğrenme-öğretme süreci arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucu; örnek olayların, hak ve özgürlüklere saygı değerinin kazanımında daha etkili olduğu söylenebilir. Deney grubunu oluşturan öğrencilerin “cinsiyet, kardeş sayısı, baba ve anne eğitim durumu, baba ve anne

meslek türü” değişkenlerine göre ise, “ $p < 0,05$ önem düzeyinde” anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucu elde edilmiştir.

Aydemir (2010) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay Yönteminin Öğrencilerin Çevre Bilincine ve Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi” adlı tezde, “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler” dersinin, “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde, öğrenci başarısı ve tutumu üzerinde anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını ve örnek olayla yapılan öğrenmenin, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda, örnek olay ile desteklenen öğretimin, öğrencilerin derse katılımlarını ve derse yönelik ilgisini artırdığı, Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirdiği sonuçlarına varılmıştır.

Uğur (2007)’un yaptığı “Oluşturmacı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Tekniği Kullanımının Öğrencilerin Empatik Düşünme Becerilerine Etkisi: Bir Eylem Araştırması” isimli çalışmanın amacı, oluşturmacı yaklaşıma göre planlanmış Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay kullanımının empati becerisine olan faydasını tespit etmektir. Araştırma sonucu; Sosyal Bilgiler dersinde örnek olay kullanımının “öğrencilerin empatik düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir etkisinin olduğu sonucuna” varılmıştır. Empatik düşünmeyi davranış haline getiren bireylerin iletişim becerilerinde de pozitif bir artış sağlanmıştır. Örnek olay yöntemi ile yürütülen derslerin, öğrencilerin derse yönelik tutumlarını artırdığı ve problem çözme becerilerini de geliştirdiği sonuçlarına varılmıştır.

Pehlivan (1997) tarafından yapılan “Örnek Olay ve Oyun Yoluyla Öğretimin Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme Düzeyine Etkisi” isimli doktora tezinin amacı, oyun yoluyla ve örnek olayla öğretimin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme düzeyine etkisini belirlemektir. Geleneksel öğretimle, örnek olay yöntemiyle ve oyun yoluyla öğretimin yapıldığı deney gruplarından birinde “İnsan Hakları” ile ilgili 32, “Vatan ve Millet” konusu ile ilgili 21 ilke için yazılmış örnek olaylardan faydalanılmıştır. Diğer deney grubunda ise aynı konular kart oyunları, drama ve rol yapma ile oynatılmaktadır. Bulgulara göre; örnek olay ile geleneksel öğretim arasında istatistiksel oranda anlamlı bir fark bulunmamaktadır, ancak, oyun yoluyla öğrenmenin; geleneksel öğretim ve örnek olaya göre daha etkili olduğu; toplam eriş, bilgi ve kavrama erişinde görülmektedir.

2.10.2 Yurt Dışındaki Alanyazın

Lee ve ark., (2009) “Çevrimiçi MBA (İşletme Yönetimi Yüksek Lisansı) Programında Örnek Olay Tabanlı Öğrenme Uygulamalarının İncelenmesi: Program Düzeyinde Bir Örnek Olay Çalışması”nda, çevrimiçi iş eğitiminde örnek olay tabanlı öğrenme yaklaşımının nasıl kullanıldığı gibi hususlar incelenmiştir. Çevrimiçi ortamlarda örnek olay tabanlı öğrenme uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretmenlerin algıları, öğretim tasarımı, kolaylaştırma ve teknoloji desteği açısından araştırılmıştır. Bu çalışma, öğrendiklerini uygulayarak otantik problem çözme pratiği yapan çevrimiçi işletme öğrencileri için örnek olay temelli öğrenmenin değerli bir öğretim yöntemi olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada analiz edilen çevrimiçi kursların çoğunda örnek olaya dayalı öğrenmenin geleneksel sınıflara benzer bir şekilde uygulandığını göstermektedir (örn. metin teslim formatındaki örnek olaylar, bireysel örnek olay çalışmaları veya örnek olay tartışmaları).

Galluci (2007)’nin “Örnek Olay Yöntemi, Kavramsal Değişim ve Öğrenci Tutumu” isimli, yarı deneysel tasarımlı, karma yöntemli eylem araştırmasının amacı; örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenenlerin “genler, biyolojik çeşitlilik ve evrim konularını” anlamalarındaki kavramsal değişim üzerindeki etkisini ve örnek olayla öğrenmenin disiplinine ilişkin öğrenci tutumu üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırmada ayrıca, örnek olay yöntemine dayalı olarak öğrencilerin öğrenme kazanımlarına ilişkin algıları da araştırılmıştır. Çalışmanın katılımcıları, 2006 baharında, Amerika Birleşik Devletleri'nin güneydoğusundaki özel bir üniversitede, biyoloji kursunun üç bölümüne ($n_1 = 20$, $n_2 = 16$, $n_3 = 30$) pratik ettirilmiştir. Görüşme verilerine göre örnek olay yöntemi öğrenciler için yeni bir öğrenme paradigması sunmuş ve birçoğu, yöntemin öğrenmeyi daha ilginç, motive edici hale getirdiğini ve daha fazla öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Örnek olayın kavramsal öğrenimde bir artış gösterdiği ve en büyük artışın; evrim kavramları olduğu tespit edilmiştir.

Srinivasan ve ark., (2007) probleme dayalı öğrenme ile örnek olay tabanlı öğrenmenin karşılaştırıldığı araştırmada, fakülte ve tıp öğrencilerinin geleneksel probleme dayalı öğrenme algılarını, örnek olay tabanlı öğrenme ile karşılaştırmışlardır. Araştırmanın evrenini 286 öğrenci (%86–%97) ve 31 öğretmen üyesi (%92–%100) oluşturmuştur. Örnek olay tabanlı öğrenme; öğrenciler (255;

89%) ve ğretim yeleri (26; 84%) tarafından tercih edilmiştir. Problem tabanlı öğrenmeyi az sayıda ğrenci (11%) tercih etmiştir. Araştırmanın sonucunda, iki büyük akademik tıp merkezindeki öğrenciler ve ğretim yeleri, büyük bir çoğunlukla örnek olay tabanlı öğrenmeyi tercih etmişlerdir.

“Benner, uzman hemşirelerin klinik problemleri zmede örnek olaylardan yararlandıklarını belirtmiştir. Bu deneyimler hemşirelerin olaylara bakış açısını geliştirmiş ve değiştirmiştir” (Thomas vd., 2001; akt. Bölek, 2012).

Radwin, ğrenenlerin deneyimleri arttıka, özgüvenlerinin de paralel olarak yükseldiğini ifade etmiştir. Böylelikle rnek olaya dayalı öğretimin, deneyim miktarını ve özgüveni yükselteceği beklenmektedir (Thomas vd. , 2001; akt. Bölek, 2012).

Cliff ve Curtin (2000)’in yaptėı araştırmada, bu yöntemin, öğrenenlerin "gerçekleri anlama ve kavrama düzeylerini artırdėını belirtmiştir" (akt. akaloz, 2008).

Whitenack, Knipping, Coutts ve Standifer (2000) yaptıkları araştırmada, 27 Matematik ğretmeninin mesleki gelişimleri için örnek olay çalışması oluşturmuşlardır. Araştırmada ğretmenler, 6 ğrenci ile yaptıkları görüşme sonuçlarını kullanmış; öğrencilerin aritmetik anlayışlarıyla ilgili “mini örnek olaylar” geliştirmişlerdir. Araştırmanın sonucu, öğretmenler bu çalışmayı zor bulmuş ve öğrenenlerin matematik dersine bakış açılarını “olumlu yönde yeniden inşa etmişlerdir.” öğretmenler, çeşitli öğrencilerin düşünceleri arasında farklılık oluşturmak maksadıyla etkinlikler oluşturmanın kıymetli olduğunu, öğrencilerin önemli fikirleri esas alarak kendi fikirlerini üretmeleri hususunda teşvik edilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir (akt; Adalı, 2005).

Cornely (1998)’nin, “Bir Lisans Biyokimya Dersinde Vaka alışmalarının Kullanımı” isimli araştırmasında, 4-5 öğrenciden oluşan bir gruba, kalıtsal metabolik hastalığı olan bir hastanın tıbbi geçmişi verilerek, bir örnek olay çalışması sunulur. Bu alışma, daha büyük bir sınıfta, kk grup etkileşimi için fırsat sağlar ve işbirlikçi öğrenmeye vurgu yapar. Öğrenciler konuyu kendi başlarına araştırarak ve kk grup tartışmaları yaparak öğrenirler. Böylece, kendilerine ve dönem boyunca öğrendikleri materyallere yönelik güven duygusu kazanırlar. rnek olaylar; “gerçek hayattan” bir problem zmeye, analitik ve st düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Biyokimyasal kavramların klinik bir duruma nasıl uygulandığını görmelerini de sağlar.

Li, (1996) “Using Case Method to Improve Reading Comprehension of Elementary Student” (İlköğretim Öğrencilerinin Okuduğunu Anlamayı Geliştirmede Örnek Olay Yönteminin Kullanılması) araştırmasının evrenini, 5.sınıftan 62 öğrenci oluşturmuştur. Örnek olay yönteminin 5. sınıflarda okuduğunu anlamada ne seviyede etkili olup olmadığını saptamak ve bu sınıftakilerin örnek olay yöntemini kullanabilecek olgunluğa erişip erişmediklerini tespit edebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucu, 5. sınıfların, örnek olay yöntemini kullanma olgunluğuna ulaştığı; okuduğunu anlamalarında örnek olayların “etkili bir yöntem olduğu” belirlenmiştir (akt; Yağar, 2021).

Adam (1992) 'The Response of Eleventh Graders to The Use of The Case Method of Instruction in Social Studies' (11. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilimler Dersinde Örnek Olay Yönteminin Kullanılmasına Yönelik Tepkileri) adlı çalışmada, konularla ilintili örnek olayları hedef ve amaçlara uygun olarak Sosyal Bilimler öğretmenleri tarafından kaleme alınmıştır. 27 adet 11.sınıf öğrencisi çalışmaya katılım göstermiştir. Örnek olayın uygulandığı derslerden sonra öğrencilerin derse yönelik ilgilerinin yükseldiği, eleştirel düşünme becerilerinin de gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında, farklı düşüncelere saygı duyma ve problemlere tartışma yoluyla çözüm üretme becerilerinde ise pozitif yönlü değişimler meydana gelmiştir (akt; Yağar, 2021).

2.10.3 Farklı Gruplarda (Alan) Yapılan Örnek Olay Yöntemi ile İlgili Tezler ve Makaleler

İlgili alanyazın incelendiğinde, farklı alanlarda örnek olay yöntemiyle ilgili birçok araştırmanın yapıldığı dikkat çekmektedir. Yöntemin, bireylerin başarısını ve derse dönük tutumunu artırma noktasında katkısı olduğu; öğrendiği konuları günlük yaşamına tayan etmeleri hususunda vb. birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir.

Sosyal Bilimler ve diğer alanlarda yapılan; makale, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş; yazarı ve yayımlandığı sene, grubu, türü, araştırma yöntemi ve sonucu tablolar halinde sıralanmıştır. Tablo 2.1.'de; “Yurt İçi alanyazında örnek olay yöntemi ile ilgili yapılan makale ve sonuçları”, Tablo

2.2.’de ise; “Yurt İçi alanyazında örnek olay yöntemi ile ilgili yapılmış tezler ve sonuçlar” verilmiştir.

Tablo 2.1. Yurt İçi alanyazında örnek olay yöntemi ile ilgili yapılan makale ve sonuçları

Yazar-lar- ve Yayımlandığı Sene	Grubu	Türü	Araştırma Yöntemi	Sonuç
Pehlivan & Şahin (2013)	Fen Bilgisi	Makale	Deneysel Çalışma	Örnek olay yönteminin: “başarı, hatırlama ve biliş üstü becerilerin” gelişimini sağladığı belirlenmiştir.
Şahin & Bulut (2021)	Fen Bilgisi	Makale	Gömülü Karma Desen	Örnek olayın, anlatım yöntemine göre “daha etkili olduğu”; Çevre Bilimi dersi akademik başarısını ve çevre sorunlarına dair farkındalığı yükselttiği gözlemlenmiştir.
Kabapınar & Özkan (2013)	Hayat Bilgisi	Makale	Doküman İncelemesi ve Gözlem	Hayat Bilgisi ders kitaplarında örnek olayın en fazla kullanılan teknik olduğu belirlenmiş; öğretmenlerin, eski sistemdeki ders kitaplarıyla kıyasladıklarında, gelişimi olumlu değerlendirmişlerdir.
Çiftçi (2015)	Coğrafya	Makale	Doküman İncelemesi	9. sınıf ders kitabında 53, 10. sınıf ders kitabında 31, 11. sınıf ders kitabında 51, 12. sınıf ders kitabında 64 adet örnek olaya yer verilmiştir. Çoğu yazısal ve güncel olaylarla ilintili öğrenme alanlarında kullanılmıştır.
Çakmak & Akgün (2016)	Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi	Makale	Yarı Deneysel Desen	Deney ve kontrol gruplarına uygulanan son test ve kalıcılık testleri sonucu, deney grubu öğrencilerinin akademik başarısı, kontrol grubunda yer alan öğrencilere göre “anamlı düzeyde yüksek” olduğu tespit edilmiştir.
Sarı & Şengül (2018)	Genel Kimya	Makale	Yarı Deneysel Desen	Analizler sonunda, TGA (tahmin-gözlem-açıklama) yöntemi ile birleştirilmiş örnek olaya dayalı laboratuvar yaklaşımının, öğretmen adaylarının akademik başarılarına anlamlı bir katkı sağladığı saptanmıştır.
Demircioğlu & Selçuk (2018)	Fizik Dersi	Makale	Yarı Deneysel Araştırma Deseni	İki grubun (örnek olay ve geleneksel öğretim) fizik özyeterlik inançlarına göre, gruplar arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamıştır.

Tablo 2.2. Yurt İçi alanyazında örnek olay yöntemi ile ilgili yapılmış tezler ve sonuçlar

Yazar(lar) ve Yayımlandığı Sene	Grubu	Türü	Araştırma Yöntemi	Sonuç
Temiz (2010)	Fen Bilgisi	Yüksek Lisans Tezi	Yarı Deneysel Desen	“Vücudumuzda Sistemler” ünitesinde, örnek olay destekli 5E modeli ile yapılan öğretimin, öğrenci başarısına ve Fen’e karşı tutumuna anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
Nuhoğlu (2010)	Coğrafya	Yüksek Lisans Tezi	Deneysel Model	Örnek olayın uygulandığı deney grubunun akademik başarısı ve Coğrafya dersine karşı tutumları, geleneksel öğrenmenin uygulandığı kontrol grubuyla karşılaştırıldığında; örnek olay lehine anlamlı derecede bir fark olduğu sonucu çıkmıştır.
Şimşek (2005)	Hayat Bilgisi	Doktora Tezi	Deneme Modeli	Örnek olayın uygulandığı deney grubunun akademik başarısı ve öğrenmedeki kalıcılık düzeyleri, örnek olayın uygulanmadığı kontrol grubunun akademik başarısı ve öğrenmedeki kalıcılık düzeyleri arasında, örnek olay lehine anlamlı bir fark vardır.
Uluyol (2011)	Eğitim Teknolojisi	Doktora Tezi	Tek Gruplu Tekrarlı Ölçümler Deseni	Örnek olay yöntemi içerisinde çoklu bakış açılarının ve yüz yüze etkileşimin, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini etkilediği, öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir.
Yılmaz (2011)	Türk Dili ve Edebiyatı	Yüksek Lisans Tezi	Deneysel Desen	Örnek olayın anlatım bozuklukları konusunda öğrencilerin başarılarında ve kavram öğrenmeleri üzerinde, geleneksel anlayışa göre daha olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir.
Yalçinkaya (2010)	Kimya	Doktora Tezi	Deneysel Desen	Örnek olay tekniği, geleneksel modele kıyasla: “gazlarla ilgili kavram yanlışlarını gidermede” etkili bir yöntem olmuştur. Tekniğin, Anadolu lisesindeki öğrenenlerin kimya dersine yönelik motivasyon ve tutumlarını geliştirmede etkili olduğu belirlenmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, veri kaynakları, verilerin toplanması ve verilerin analizine, geçerlik-güvenirliliğe ilişkin bilgiler yer almıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Çalışmada, MEB yayınlarına ait 5, 6, 7. sınıf SBDK'lerdeki örnek olayların farklı açılardan incelenmesi kapsamında, betimsel ile içerik analizinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz; çalışma sonucunda elde edilen veriler, önceden belirlenmiş temalara göre özetlenip, yorumlanır. Araştırma sorularında yer alan temalara göre veriler düzenlenmektedir. Betimsel analizle hedeflenen, ulaşılan bulguları “düzenlenmiş ve yorumlanmış” biçimde okuyucuyla paylaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 158-159). “Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 162). Yapılan araştırmada, ders kitapları incelenmiş ve bazı veriler elde edilmiştir. Bunlar, sınıf seviyelerinde, ayrı tablolar biçiminde sınıflandırılmıştır.

3.2 Veri Kaynakları

Bu çalışmanın dokümanı, MEB Yayınları'nca yayımlanan, 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde kullanılan; 5, 6, 7. sınıf (1-2.baskı) SBDK'lerdir:

- MEB. (2019). Ortaokul 5 SB Ders Kitabı. MEB Yayınları.
- MEB. (2019). Ortaokul 6 SB Ders Kitabı. MEB Yayınları.
- MEB. (2019). Ortaokul 7 SB Ders Kitabı. MEB Yayınları.
- MEB. (2019). Ortaokul 7 SB Ders Kitabı (2.Baskı). MEB Yayınları.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada, “ders kitaplarındaki örnek olay yönteminin ne sıklıkla kullanıldığını belirlemek, öğrenme alanı ve ünite bazında kullanımını öğrenmek ve yer alan örnek olayların kaynaklarını tespit etmek” amacıyla, araştırma verilerinin sağlanmasında doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma konusuyla ilgili bilgileri kapsayan yazısal materyallerin (kitap, dergi, gazete, arşiv, mektup, günlük vb.) incelenmesidir (Metin, 2014: 363). Araştırma verilerinin temel kaynağı; Milli Eğitim Bakanlığı’nca öğrenme ortamlarında okutulan (MEB Yayınlarına ait) 1 adet 5. sınıf, 1 adet 6. sınıf ve 2 adet 7. sınıf SBDK’lerdir. Kitaplara, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu üzerinden ulaşılmıştır.

3.4 Verilerin Analizi

Sosyal Bilgiler ders kitaplarının incelenmesi aşamasında betimsel analiz ile içerik analizine başvurulmuştur. Betimsel analiz, elde edilen verilerin aynen betimlendiği, resmedildiği, anlatıldığı araştırmadır (Sönmez ve Alacapınar, 2013: 160). İçerik analizi, sistemli bir biçimde, yazılı ve sözlü materyallerin irdelenmesidir. Özünde, yazılı ve sözlü öğelerin kategorize edilmesi ve ne sıklıkta yer aldıklarını saymak yatar (Simon ve Burstein 1985,193; akt. Balcı, 2001: 209). İçerik analizinde: “metnin, belgenin içeriğinin irdelenmesi gereklidir. Sonra bu veriler sınıflara (kategorilere) ayrılmalı, alt ve üst sınıflamalar yapılmalıdır” (Sönmez ve Alacapınar, 2013: 162). Bu doğrultuda, 2018 yılı SBDÖP’ye göre hazırlanan SBDK’ler doküman olarak belirlenmiştir. Ders kitapları alt problemler perspektifinde incelenerek, tablolştırılmıştır. Bu tablolar, sınıf düzeyleri baz alınarak; ders kitabındaki örnek olayların ne sıklıkla kullanıldığının değerlendirilmesine ilişkin örnek olay sayıları sınıflandırılmıştır. Örnek olay sayıları, öğrenme alanı ve ünite başlıkları etrafında verilmiş, ders kitaplarında kullanılan örnek olayların dağılımları da aktarılmıştır. Ders kitaplarındaki örnek olayların değindiği konular ve kazanımlara ilişkin bilgilendirmelerde bulunulmuş ve ders kitaplarındaki örnek olaylara yönelik alıntılar yapılarak, yorumlanmıştır. Son olarak, ders kitaplarında sunulan örnek olayların hangi kaynaklar olduğu, kaç

adet yer aldığı paylaşılmıştır. Bunun dışında, alıntılar yapıp, yorumlanan örnek olaylar; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, “Ders Kitaplarında Okunabilirlik” raporunda yer alan; “sınıf düzeylerine göre cümle uzunlukları (cümledeki sözcük sayıları)” ölçütüne göre ve SBDÖP’de sunulan; kök değer, kazanım, beceri ve özel amaç gibi başlıklar düzleminde yorumlanmıştır.

3.5 Geçerlilik ve Güvenirlik

Bir testin kullanış amacına uygun olma derecesi geçerliliktir. Geçerlilik ile güvenilirlik arasında yakın bir ilişki de bulunmaktadır. Herhangi bir ölçümün geçerli olabilmesi için güvenilir de olması gerekmektedir. Bir test güvenilir olabilirken, geçerli olamayabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2013: 92; Kuş, 2003; akt. Kıröğlu ve Elma, 2009: 268). Güvenirlik, ölçülmek istenen belirli bir şeyin tesadüfi yanılığardan arınık olması, sürekli olarak aynı semboller alması, aynı ölçütlerin kullanımıyla; aynı sonuçlara ulaşılmasıdır (Karasar, 2012: 148). Bilimsel çalışmaların en önemli ölçütlerinden birisi, sonuçların inandırıcılığıdır. Bundan dolayı, çalışmalarda en yaygın kullanılan iki ölçüt; geçerlilik ve güvenilirliktir. Bu iki ölçüt, nitel ve nicel araştırmalarda farklı biçimde ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; akt. Başkale, 2016). Nitel araştırmalarda yer alan araştırmacı kişinin yetkinliği, sonucun doğruluğu gibi ifadeler, geçerlilik ve güvenilirlik ifadeleridir (Krefting, 1991; akt. Başkale, 2016). Araştırma geçerliğini sağlamada, veri yorumlama ve analizleri evrelerinde tutarlılık sağlanmaya gayret edilmiştir. Güvenirlik noktasında, uzman görüşlerinden yararlanılmış ve çalışmanın bulgularına ve sonucuna dair değerlendirmeler uzmanlarca doğrulanmıştır. Araştırma modeli, veri toplama, analizi, sonuç ve yorumlama evrelerinde; geçerlilik ve güvenilirlik yönünden katkı sağlamışlardır (Bektaş, 2019).

4. BULGULAR

Araştırmanın alt amaçlarına yönelik olarak, doküman analizi yoluyla ders kitapları incelenmiştir. Ulaşılan bulguların sunulmasında, araştırmanın dört alt problemindeki sıra takip edilmiştir. Bulgular, ilgili literatürden, SBDÖP’de bulunan; özel amaçlar, kazanımlar, değerler, beceriler ile TTKB’nin, "Ders Kitaplarında Okunabilirlik" raporundaki (Büyükyıldız, 2021) ölçüte göre incelenip, analizi yapılmıştır.

4.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları’nca basılan; SBDK’lerdeki örnek olayların ne sıklıkla kullanıldığı değerlendirilmiştir. Ulaşılan sonuçlar Tablo 4.1.’de görülmektedir:

Tablo 3.1. SBDK’de 2021-2022 eğitim-öğretim yılında sınıf ve kitap bazında örnek olaylara yer verilme durumu

Sınıf	Eğitim-öğretim yılı	Örnek olay sayısı
5. sınıf	2021-2022	52
6. sınıf	2021-2022	42
7. sınıf	2021-2022	35
7.sınıf (2.baskı)	2021-2022	40

Tablo 4.1.’de verilenlerden hareketle, 2021-2022 MEB Yayınlarına ait ders kitapları incelendiğinde, örnek olaylara yer verilme durumu en fazla 5. sınıf SBDK’de, en az da 7.sınıf SBDK’de olduğu görülmektedir. 5.sınıf SBDK’yi, 6.sınıf ile 7.sınıf (2.baskı) kitapları izlemiştir. MEB Yayınlarına ait ders kitapları incelendiğinde, genel olarak tüm kitaplarda örnek olay kullanımına rastlandığı, ancak üniteler bazında, aynı oranda örnek olay dağılımı yapılmadığı tespit edilmiştir. Örneğin; 5.sınıf ders kitabının “Ülkem, Kültürüm ve Tarihim” ünitesinde 3 adet örnek olay kullanımına yer verilmişken, “Yaşadığımız Yer” ünitesinde 20 adet örnek olay kullanımına rastlanmıştır. 6.sınıf ders kitabının “Yönetime Katılıyorum” ünitesinde 11 adet örnek olay varken, “Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim” ünitesinde 4 adet örnek olay; 7.sınıf ders kitabının 1.baskısındaki “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde 2 adet örnek olay kullanımı,

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde de 10 adet örnek olay kullanımını görebilmek mümkündür. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında örnek olay dağılımının farklı ilerlemesinin nedeninin; sınıf seviyeleriyle ve ders kitabı yazarlarıyla ilintili olduğu düşünülmektedir.

4.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

MEB Yayınları tarafından yayımlanan, ortaokul 5-6-7. sınıf SBDK’lerde öğrenme alanı ile ünite bazına göre yer alan örnek olaylara ve dağılımlarına ilişkin araştırma sonuçları tablolastırılıp, yorumlanmıştır.

5. sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazına göre bulunan örnek olay yöntemi sayısına yönelik bulgular Tablo 4.2.’de verilmektedir. Devamında örnek olayların dağılımları yer almıştır:

Tablo 4.2. 5. Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu

Öğrenme alanı	Ünite	Örnek olay sayısı
Birey ve Toplum	Toplum İçinde Ben	8
Kültür ve Miras	Ülkem, Kültürüm ve Tarihim	3
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	20
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Teknoloji ve Yaşam	7
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	6
Etkin Vatandaşlık	Toplum İçin Çalışanlar	5
Küresel Bağlantılar	Küresel Etkileşim	3
TOPLAM		52

Tablo 4.2.'de, 5. Sınıf SBDK'de örnek olay kullanımı; “Yaşadığımız Yer” ünitesinde (20 adet), “Toplum İçinde Ben” ünitesinde (8 adet), “Teknoloji ve Yaşam” ünitesinde (7 adet), “Üretimden Tüketime” ünitesinde (6 adet) ve “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinde (5 adet) olmak üzere gerçekleşmiştir. Örnek olaylar en fazla, “Yaşadığımız Yer” ünitesinde (20 adet) görülmektedir. Örnek olayların en az kullanımı ise; “Ülkem, Kültürüm ve Tarihim” (3 adet) ile “Küresel Etkileşim” ünitelerinde (3 adet) olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, 5.sınıf ünitelerindeki örnek olaylara, dengeli olmayan bir dağılımla yer verildiği de söylenebilir.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında örnek olayların çok kullanılmasının nedeni, SBDÖP (2018)'deki: “İnsan yaşamı için gerekli mekânsal temel bilgi, beceri ve değerleri öğrencilere kazandırmayı amaçlayan bu öğrenme alanı, temelde coğrafya odaklıdır.” bilgileriyle açıklanabilir. Alanda yer alan coğrafya konu ve kavramları öğrencilere soyut gelebilmektedir. Gümüş ve Avcı (2016)'nın yaptığı çalışmada, öğrenenlerin çoğunluğunun SB dersinde verilen coğrafya terimlerini anlamlandırmada zorlandıkları ve kavramsal yanılgılara düştükleri belirlenmiştir. (Özkaya, 2010: 85, Geçit, 2010: 112; akt. Gümüş ve Avcı, 2016) ise, bireylerin birtakım kavramları öğrenememelerinde bunların soyut oluşu ve öğrenenlerin gündelik hayatlarıyla yeterli ilişki kuramayışı yatmaktadır. Başka bir deyişle, bazı coğrafi terimlerin ders sunumunda somutlaştırılamaması kavram kargaşalarına ve yanılgılarına sebep olabilmektedir. Verilen bilgiler, bulguları desteklemektedir. Örnek olay yönteminin soyut konuları somutlaştırdığı bilinmektedir. Örnek olay incelemesinde farklı olaylar senaryolaştırıldığından, soyut konular somutlaştırılmış, öğrenme ortamı “gerçek olayların yaşandığı ortamlara” dönüştürülmüş olur (Yavuz, 2005; Kabapınar, 2009; akt. Yağar, 2021). Sınıf ortamına getirilmiş coğrafya temalı örnek olaylar öğrenenleri güdüler. Böylelikle, konunun kalıcı hale getirilmesi sağlanır (Grant, 1997; akt. Çiftçi, 2015). Belirtilen ifadelerden yola çıkarak, soyut konuların hâkim olduğu bu öğrenme alanında örnek olay yoğunluğunun nedeni, konu ve kavramların somutlaştırılması için olduğu söylenebilir.

Tablo 5.3. 5.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı

Öğrenme Alanı	Ünite	Görsel Örnek Olay	Yazısal Örnek Olay
Birey ve Toplum	Toplum İçinde Ben	4	4
Kültür ve Miras	Ülkem, Kültürüm ve Tarihim	-	3
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	17	3
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Teknoloji ve Yaşam	2	5
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	-	6
Etkin Vatandaşlık	Toplum İçin Çalışanlar	2	3
Küresel Bağlantılar	Küresel Etkileşim	-	3

Tablo 4.3.’de verilenlerden yola çıkarak, “Yaşadığımız Yer” ünitesinde (17 adet) görsel örnek olay kullanılmıştır. “Toplum İçinde Ben” ünitesinde (4 adet), “Teknoloji ve Yaşam” (2 adet) ile “Toplum İçin Çalışanlar” ünitelerinde (2 adet) kullanım sıklığı olmasına rağmen; “Ülkem, Kültürüm ve Tarihim”, “Üretimden Tüketime” ve “Küresel Etkileşim” ünitelerinde görsel örnek olay kullanımına rastlanmamıştır.

Yazısal örnek olay kullanımının en fazla olduğu ünite “Üretimden Tüketime” ünitesidir (6 adet). Bunu; “Teknoloji ve Yaşam” (5 adet) ile “Toplum İçinde Ben” üniteleri izlemektedir (4 adet). “Ülkem, Kültürüm ve Tarihim” (3 adet), “Yaşadığımız Yer” (3 adet), “Toplum İçin Çalışanlar” (3 adet) ve “Küresel Etkileşim” ünitelerinde (3 adet) kullanılarak, örnek olay sıklığı azalma eğilimi göstermiştir.

6. sınıf ders kitabında öğrenme alanı ve ünite bazına göre bulunan örnek olay yöntemi sayısına dair bulgular Tablo 4.4.’de gösterilmiştir. Devamında örnek olayların dağılımları sunulmuştur:

Tablo 6.4. 6.Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu

Öğrenme alanı	Ünite	Örnek olay sayısı
Birey ve Toplum	Biz ve Değerlerimiz	9
Kültür ve Miras	Tarihe Yolculuk	3
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	4
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim ve Teknoloji Hayatımızda	7
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim	4
Etkin Vatandaşlık	Yönetime Katılıyorum	11
Küresel Bağlantılar	Uluslararası İlişkilerimiz	4
TOPLAM		42

Tablo 4.4.’te verilen bilgilere göre, 6. sınıf ders kitabında örnek olay kullanımı; “Yönetime Katılıyorum” ünitesinde (11 adet), “Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde (9 adet), “Bilim ve Teknoloji Hayatımızda” ünitesinde (7 adet), “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde (4 adet), “Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim” ünitesinde (4 adet), “Uluslararası İlişkilerimiz” ünitesinde (4 adet) yer almaktadır. Örnek olayın en fazla kullanımı “Yönetime Katılıyorum” ünitesinde (11 adet), en az kullanımı “Tarihe Yolculuk” ünitesinde (3 adet) olduğu belirlenmiştir. Buradan yola çıkarak, 6.sınıf ders kitabının bütün ünitelerinde örnek olaylara yer verildiği söylenebilir.

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında örnek olayların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebi, Yeler ve Ocak (2021)’ın yaptıkları araştırmada yer alan öğretmenin; bu öğrenme alanı yaşamın içinden gelmektedir... öğrencilerin zihnine, ailesinde konuşulanlar kazanmaktadır... mesela, seçimlerin geldiğini bilebiliyorlar. Kaymakamın veya yaşadıkları yerdeki üst düzey yöneticilerin seçimlerle beraber işbaşı yaptıklarını zannedebiliyorlar. A isimli kişi şuradan adaylığını açıklamış, işitiyorlar... ifadeleriyle açıklamak mümkündür. Çünkü,

hayatın içinden gelen örnek olaylar sonucunda getirilen genellemeler, daha güvenilir sonuçlar verebilmektedir (Adalı, 2005; akt. Korkmaz ve Korkmaz, 2020).

Tablo 7.5. 6.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı

Öğrenme Alanı	Ünite	Görsel Örnek Olay	Yazısal Örnek Olay
Birey ve Toplum	Biz ve Değerlerimiz	-	9
Kültür ve Miras	Tarihe Yolculuk	-	3
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	2	2
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim ve Teknoloji Hayatımızda	2	5
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim	2	2
Etkin Vatandaşlık	Yönetime Katılıyorum	2	9
Küresel Bağlantılar	Uluslararası İlişkilerimiz	1	3

Tablo 4.5.’deki bulgulara göre, görsel örnek olay en çok; “Yeryüzünde Yaşam” (2 adet), “Bilim ve Teknoloji Hayatımızda” (2 adet), “Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim” (2 adet) ve “Yönetime Katılıyorum” ünitelerinde (2 adet) kullanılmıştır. “Uluslararası İlişkilerimiz” ünitesinde ise (1 adet) kullanılmış olmasına rağmen; “Biz ve Değerlerimiz” ile “Tarihe Yolculuk” ünitelerinde görsel örnek olay kullanımına rastlanmamıştır.

Yazısal örnek olay kullanımı en fazla, “Biz ve Değerlerimiz” (9 adet) ile “Yönetime Katılıyorum” ünitelerindedir (9 adet). Bunu, “Bilim ve Teknoloji Hayatımızda” ünitesi (5 adet) izlemektedir. “Tarihe Yolculuk” (3 adet) ve “Uluslararası İlişkilerimiz” ünitelerinde (3 adet) yazısal örnek olay kullanımı görülmesine rağmen, örnek olay kullanımına en az; “Yeryüzünde Yaşam” (2 adet) ve “Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim” ünitelerinde rastlanmıştır (2 adet).

7. Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazına göre bulunan örnek olay yöntemi sayısına ait bulgular Tablo 4.6.’da verilmiştir. Devamında örnek olayların dağılımları aktarılmıştır:

Tablo 8.6. 7.Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu

Öğrenme alanı	Ünite	Örnek olay sayısı
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	10
Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	6
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Nüfus ve Yerleşme	6
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	2
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	5
Etkin Vatandaşlık	Yaşayan Demokrasi	3
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	3
TOPLAM		35

Tablo 4.6. incelendiğinde, 7. sınıf ders kitabında örnek olay kullanımı; “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde (10 adet), “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde (6 adet), “Nüfus ve Yerleşme” ünitesinde (6 adet), “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde (5 adet), “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde (3 adet), “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde (3 adet) gerçekleşmiştir. Örnek olay kullanımının en fazla yer aldığı ünite “İletişim ve İnsan İlişkileri” (10 adet) olurken, en az kullanımı “Zaman İçinde Bilim” ünitesinde olmuştur (2 adet). Bu bilgiler ışığında, 7.sınıf ders kitabında sıklıkla örnek olaylara yer verildiği ifade edilebilir.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanında örnek olayların fazla kullanılmasının sebebi; bu öğrenme alanında gündelik hayata dönük konuların olmasından ileri geldiği söylenebilir. Bununla birlikte, 7. sınıflarda öğrenim gören bireylerin iletişimlerine katkı sağlaması ve iletişim araçlarını bilinçli kullanması gibi

noktaların edindirilmesi maksadıyla oluşturulmuştur. Medya okuryazarlığı, iletişim gibi becerilerin öğrenenlere transferi hedeflenmiştir (Turan, 2019). Örnek olay yönteminin iletişim becerisine olan katkıları bilinmektedir. Örnek olaylar, öğrencilerin diğer arkadaşlarıyla devamlı iletişimde halinde olma, farklı fikir ve bakış açılarına saygı duyma becerisi edindirebilir, derse katılmakta güçlük çeken veya utangaç olan öğrencilerin de derse katılımlarını teşvik edebilir (Yılmaz ve Sünbül, 2000:166; Aydın, 2004: 106; akt. Uğur, 2007). Yapılan değerlendirmeler, araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Ayrıca, Turan (2019: 184)'ın aktardığına göre, Birey ve Toplum öğrenme alanı; Vatandaşlık, Sosyoloji, Psikoloji, Tarih... gibi disiplinlerle de ilişkilendirilmiştir. Örnek olay incelemeleri, tarih öğretiminde öğrencileri pasif rollerinden çıkarıp, aktif öğrenen konumuna getirir. Örnek olay, bireyleri yaşanmış olaylarla baş başa bıraktığından, konular daha iyi anlaşılmaktadır. Hatıratlar ya da arşiv belgeleri örnek olay kaynağı olarak kullanılabilir (Köstüklü, 2006; akt. Dolmaz ve Kılıç, 2017: 46).

Tablo 9.7. 7.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı

Öğrenme Alanı	Ünite	Görsel Örnek Olay	Yazısal Örnek Olay
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	2	8
Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	-	6
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Nüfus ve Yerleşme	4	2
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	-	2
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	1	4
Etkin Vatandaşlık	Yaşayan Demokrasi	-	3
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	-	3

Tablo 4.7. incelendiğinde, “Nüfus ve Yerleşme” ünitesinde (4 adet) görsel örnek olay kullanılmıştır. Bunu; “İletişim ve İnsan İlişkileri” (2 adet) ile “Ekonomi ve Sosyal Hayat” üniteleri (1 adet) takip etmiştir. “Türk Tarihinde

Yolculuk”, “Zaman İçinde Bilim”, “Yaşayan Demokrasi” ve “Ülkeler Arası Köprüler” ünitelerinde ise görsel örnek olay kullanımına rastlanmamıştır.

Yazısal örnek olay kullanımının en fazla olduğu ünite “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesidir (8 adet). Bunu; “Türk Tarihinde Yolculuk” (6 adet) ile “Ekonomi ve Sosyal Hayat” üniteleri (4 adet) izlemiştir. “Yaşayan Demokrasi” (3 adet) ve “Ülkeler Arası Köprüler” (3 adet) ünitelerinde yazısal örnek olay kullanımı azalmaktadır. Yazısal örnek olay kullanımı en az; “Nüfus ve Yerleşme” (2 adet) ile “Zaman İçinde Bilim” ünitelerindedir (2 adet).

7. sınıf kitabında (2.Baskı) öğrenme alanı ve ünite bazına göre bulunan örnek olay yöntemi sayısına ilişkin bulgular Tablo 4.8.’de gösterilmektedir. Devamında örnek olayların dağılımları paylaşılmıştır:

Tablo 10.8. 7.Sınıf SBDK’de öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olay kullanımına yer verilme durumu (2.Baskı)

Öğrenme alanı	Ünite	Örnek olay sayısı
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	3
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	7
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	7
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	3
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	8
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	4
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	8
TOPLAM		40

Tablo 4.8.’e göre, 7. sınıf ders kitabının 2.baskısında örnek olay kullanımı; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesinde (8 adet), “Küresel Bağlantılar” ünitesinde (8 adet), “Kültür ve Miras” ünitesinde (7 adet), “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde (7 adet), “Etkin Vatandaşlık” ünitesinde (4 adet) olmak üzere

kullanılmıştır. Örnek olay kullanımının en az yer aldığı üniteler; “Birey ve Toplum” (3 adet) ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” üniteleri olduğu (3 adet); 7.sınıf ders kitabının 2.baskısının bütün ünitelerinde örnek olay yöntemine yer verildiği belirtilebilir.

Örnek olayların, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ile “Küresel Bağlantılar”da sıkça kullanıldığı görülmektedir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı SBDÖP (2018)’de; ekonomi ile ilişkili konular, bu temada yer almaktadır, biçiminde belirtilmektedir. Örnek olayların bu sıklıkta görülmesinin nedeni, bu alanın ekonomi konularına dönük olmasından ileri geldiği düşünülmektedir. Bilindiği üzere, ekonomi konuları soyut olabilmektedir. Ünal ve Er (2017)’in SB öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmadaki katılımcılar, bu dersin öğretilmesi zor olan bazı soyut kavramları içerdiği, ekonomi disiplini için ise; enflasyon, arz, ekonomi, talep, ithalat/ihracat, GSMH, bütçe, cari açık, sıcak para gibi kavramların ön plana çıktığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla, örnek olaylar vasıtasıyla bu vb. konu, başlık ve kavramların öğrenciler tarafından somutlaştırılması hedeflenmiştir. Örnek olay, öğrencilerin edindiği kuramsal bilgileri ve soyut kavramları somutlaştırmaktadır (Dirik, 2014: 213, Kabapınar, 2009; akt. Topcubaşı, 2020).

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı SBDÖP (2018)’de; dünya gündeminden haberdar olan, tanık olduğu problemlere çözümler getirebilen aktif, sorumluluk sahibi ülke vatandaşlarının yetişmesi hedeflenmektedir, şeklinde belirtilmiştir. Topcubaşı (2020) tarafından yapılan araştırmada, gazete haberleriyle desteklenmiş örnek olay yönteminin katkıları şöyle belirtilmiştir: “sınıf ortamında öğrenciler yaşadığı dünyada ne olup bittiğini takip ederek ve yaşanan olaylar hakkında yorum yaparak gündemden haberdar olurlar... Ö-14 kodlu katılımcı ise, çocuklara yönelik hazırlanmış bir çocuk gazetesi çıkarılabileceğini, bu sayede gündemden haberdar olabileceğini, hayata dair tecrübe kazanabilecekleri...” Çalışmada bulunan öğretmenler, Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi derslerinde, bu teknikten faydalanmanın avantajlarını; öğrenmeyi kalıcılaştıracaklarını, öğrenenin güncel yaşamla ilişki ve empati kurabileceğini, olaylara farklı açılardan bakabilme imkânı doğuracağını... şeklinde vurgulamışlardır. Yaylak (2015) örnek olayı, öğrencilerin günlük hayatta karşı karşıya kalabileceği sorunlardan hareketle, öğrenenlerin olayla ilgili farkı fikirlere sahip kişilerin bakış açılarını anlamalarını, empati kurabilmelerini ve bu sorunlara yönelik ürettiği çözümleri gerçek hayatına

transfer edebilmelerini sağlayan bir yöntem olarak ifade etmiştir (akt. Topcubaşı, 2020). Örnek olay yöntemi, öğrencilerin katılımıyla, yaşamda baş başa kalınabilecek sorun niteliğindeki olaylara çözüm yolları bulmayı esas edinir (Gözütok, 2007; akt. Tay, 2019). Bu bilgiler, bulguları desteklemektedir.

Tablo 11.9. 7.Sınıf SBDK’de kullanılan örnek olayların dağılımı (2.Baskı)

Öğrenme Alanı	Ünite	Görsel Örnek Olay	Yazısal Örnek Olay
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	-	3
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	-	7
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	1	6
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	1	2
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	1	7
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	-	4
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	8	-

Tablo 4.9.’da verilenlerden hareketle, 7.sınıf ders kitabında görsel örnek olay kullanımı en fazla “Küresel Bağlantılar” ünitesindedir (8 adet). “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” (1 adet) , “Bilim, Teknoloji ve Toplum” (1 adet) ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitelerinde (1 adet) görsel örnek olaya rastlanmıştır. Ancak; “Birey ve Toplum”, “Kültür ve Miras” ile “Etkin Vatandaşlık” ünitelerinde görsel örnek olay kullanımına rastlanmamıştır.

Yazısal örnek olaylara en fazla, “Kültür ve Miras” (7 adet) ile “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitelerinde (7 adet) rastlanmıştır. Bunu, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesi (6 adet) izlemiştir. “Etkin Vatandaşlık” (4 adet), “Birey ve Toplum” (3 adet) ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” (2 adet) ünitelerinde örnek olay kullanımı azalma eğilimindedir. “Küresel Bağlantılar” ünitesinde ise yazısal örnek olaya rastlanmamıştır.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki örnek olay dağılımlarının genel bir değerlendirilmesi yapıldığında, yazısal örnek olayın, görsel olaydan daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu duruma; 5, 6 ve 7.sınıf düzeyindeki öğrencilerin okuma yazmayı bilmesinden ve dikkat sürelerinin daha uzun olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Özkan (2010)'ın yaptığı araştırmada, 2. sınıf Hayat Bilgisi kitaplarında yazısal örnek olay kullanımının daha yoğun olduğu saptanmıştır. 3. sınıf Hayat Bilgisi kitaplarındaki yazısal olayların, görsel olaylardan fazla kullanım gösterdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar, bulgular ile örtüşmektedir.

4.3 Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacını, MEB Yayınları'na yayımlanan; 5, 6, 7. sınıf SBDK'lerdeki örnek olayların değindiği konular ve kazanımlara yönelik ulaşılan bulgular oluşturmaktadır.

5.sınıf SB kitabındaki örnek olaylarda değinilen konular ve kazanımlara ilişkin bulgular Tablo 4.10.'da gösterilmiştir. Devamında ders kitaplarında yer alan, rastgele olarak seçilmiş örnek olay örnekleri ve analizleri gösterilmiştir:

Tablo 12.10. 5. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Değindiği Konular	Kazanımlar
Birey ve Toplum	Toplum İçinde Ben	Belediye’ye Dilekçe Yazımı	“Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.
		Gölün Kuruması, Doğal Çevreyi Korumak	
		Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu	Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.
		Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu’nun New York Avrasya Film Festivali’nde Ödül Kazanmaları	Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.
		Mülteci Kampındaki Çocuklar Görseli	
		“Irak’ta Bir Mülteci Kampı Görseli”	Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.”
Kültür ve Miras	Ülkem, Kültürüm ve Tarihim	“Nijerya’da Bir Mülteci Kampı Görseli”	
		Çocuk İşçi Görseli	
		Ankara Kızılcahamam’daki Bayram Kutlaması	“Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.
		Rize’ye Bağlı Akdere Köyünde, Kurban Bayramı’nda Dönme Dolap Şenlikleri Düzenlenmesi	Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.
		Kırıkkale’deki Düğünlerde Yaşatılan Kültürel Özellikler	Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.”

İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	Yoğun Kar Yağışı Sonucu Yolun Kapanması	“Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.”
		Doğal Afetlerle İlgili Haberler	
		Kuraklık Görseli	
		Sel	
		Heyelan	
		Çığ	
		Orman Yangınları	
		Deprem	
		Türkiye Deprem Tehlike Haritası	
		Çevre Sorunları Görseli	
		Hava Kirliliği	
		Su Kirliliği	
		Erozyon	
		Gürültü Kirliliği	
		Toprak Kirliliği	
		Orman Alanlarının Azalması	

		Doğal Afetler Görseli	
		Deprem Görseli	
		17 Ağustos 1999 Marmara Depremi'nde Halkın Duyarlılığı	
		Sel Felaketinin Nedeni Geçmişte Yapılan Hatalar	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Teknoloji ve Yaşam	Teknoloji Kullanımının Olumsuz Yönüne Atıf Yapan Görsel	“Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.
		“Teknoloji Kullanımının İnsanları Kendi Kabuğuna Çekmesi”	Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.
		Komşu Kapısı	
		Yaylaya Televizyon Sokmadılar	Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar.
		Doktordan Uyarı: e-hasta Olmayın	Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.”
		Genel Ağ'dan Telefon Sipariş Etti, Kutudan Oyuncak ve Salatalık Çıktı	
		Mehmet'in Ödevi İçin Kütüphanede Araştırması Yapması	

Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	Kartalkaya’da Kar ve Buzlanma Ulaşımı Aksattı	“Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder (<i>Ekonomik faaliyetlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir</i>).
		Öğrencilerden Yumurtanın Raf Ömrünü Uzatan Proje	
		“Genç Mucidin İcadı Engelliler İçin Yeni Bir Umut Oldu”	Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır.
		“Türk Tasarım Ekibine Üç Madalya” Tüketici Hakları Satın Alınan Peynirin Bozuk Çıkması	İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir (<i>Farklı alanlarda yeni fikirler geliştiren başarılı girişimcilerin çalışmalarından örnekler verilerek öğrenciler yeni fikirler üretmeye teşvik edilir</i>). Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.”
Etkin Vatandaşlık	Toplum İçin Çalışanlar	Onarım Mesaisi	“Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.
		Belediyelerin Görevlerini Aktaran Gazete Haberleri	
		Belediyenin Görevleri Görseli	Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.
		Temel Hak ve Özgürlüğünü Uygulayan Öğrenci Görseli	Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.
Küresel Bağlantılar	Küresel Etkileşim	Bağımsızlığımızın Sembollerinden Olan; İstiklâl Marşının Kabulünü Anlatan Olay	Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.”
		Demir İpek Yolu Projesi Hız Kazanıyor	“Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.
		Farklı Kültürlere Sahip İki Çocuğun Tanışması	
		Kaş- Meis Komşu Kapısı Oldu	Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.”

Tablo 4.10.'da verilenlere göre, SBDK'lerdeki 7 öğrenme alanı ve ünitelerde 52 adet örnek olaya yer verilmiş; örnek olaylar ile 26 kazanım gerçekleştirilmiştir.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Belediye’ye Dilekçe Yazımı” konusunda, yaşanan çöp kokusu sorunundan dolayı Zehra isimli öğrencinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiği “dilekçe yazımı” konu edilmiştir.

“Gölün Kuruması, Doğal Çevreyi Korumak” konusunda, bir köyde yer alan gölün, köy halkına yaptığı katkılar sıralanmıştır. Daha sonra, kuraklık ve çiftçilerin tarlalarını sulamak için gölden su çekmeleri gibi sebeplerden dolayı gölün kurumasından dem vurulmuş, köy halkının göç ettiği bilgisine de yer verilmiştir.

“Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu” başlıklı haberde, kadınlar yaşadıkları problemleri anlatabilmek, kamuoyu oluşturabilmek için topluluk kurmuşlardır.

“Arslanköy Kadınlar Tiyatro Topluluğu’nun New York Avrasya Film Festivali’nde Ödül Kazanmaları” haberinde de, tiyatro topluluğunun belgesele konu olmaları ve çeşitli ödüller kazanmaları aktarılmıştır.

“Mülteci Kampındaki Çocuklar” konulu görselde, görsel örnek olaya yer verilmiştir.

“Irak’ta Bir Mülteci Kampı” görseline yer verilerek, problemli bir durum resmedilmiştir.

“Nijerya’da bir Mülteci Kampı” görselinde ise, zorlu şartlar altında hayatını sürdüren çocuklara yer verilmiştir.

“Çocuk İşçilik” görselinde, çocuk işçilik teması yer almıştır.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanında verilen örnek olaylarla şu kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(5.1.1) Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.

(5.1.2.) Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.

(5.1.3.) Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.

(5.1.4.) Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.”

“Kültür ve Miras” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Ankara Kızılcahamam’daki Bayram Kutlaması” konulu metinde anlatılan bayram kutlamasıyla, öğrencilerin bayram kutlamaları arasında bir kıyaslama yapılmaya çalışılmıştır.

“Rize’ye Bağlı Akdere Köyünde, Kurban Bayramı’nda Dönme Dolap Şenlikleri” konusunda da, köy meydanında hazırlanan dönme dolap etkinliklerine yer verilmiştir.

“Kırıkkale’deki Düğünlerde Yaşatılan Kültürel Özellikler”de, cumartesi kına, pazar günü ise düğün yapıldığı vs. bilgilendirmeleri anlatılmıştır.

“Kültür ve Miras” alanındaki örnek olaylarla şu kazanımlar uygundur:

“(5.2.3.) Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.

(5.2.4.) Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.

(5.2.5.) Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.”

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” alanında bulunan örnek olaylar:

“Yoğun Kar Yağışı Sonucu Yolun Kapanması” görselinde, karasal iklimin yaşandığı bölgelerde kışın yoğun kar yağışı sebebiyle yolların kapanabileceği durumuna yer verilmiştir.

“Doğal Afetlerle İlgili Haber” başlıklarında, farklı il-ilçede meydana gelen doğal afetlerin yansımaları haber başlıklarına taşınmıştır.

“Kuraklık” görselinde, dikkat çekici ve güdüleyici bir resme yer verilmiştir.

“Sel, Heyelan ve Çığ konusu, Orman Yangınları ve Deprem” konularının tanımlamalarına, meydana geldiği bölgelere ve görsellerine yer verilmiştir. Ardından, “Türkiye Deprem Tehlike Haritası” görseli aktarılmıştır.

“Çevre Sorunları, Hava Kirliliği, Su Kirliliği, Erozyon, Gürültü Kirliliği, Toprak Kirliliği ve Orman Alanlarının Azalması” konularında, bahsi geçen problemlerin tanımlarına, etkilerine ve görsellerine yer verilmektedir.

“Doğal Afetler” konulu görselde, yaşanması muhtemel, dikkat çekici bir görsele yer verilmiştir.

“Deprem” görselinde, deprem enkazında arama-kurtarma faaliyetlerine katılan görevlilere yer verilmiştir.

“17 Ağustos 1999 Marmara Depremi’nde Halkın Duyarlılığı” konusunda, Marmara depreminin yaralarını sarabilmek için, halkın yaptığı yardımlara yönelik bazı haberlere yer verilmiştir.

“Sel Felaketinin Nedeni Geçmişte Yapılan Hatalar” başlıklı haberde, Mersin’deki felaket nedeniyle, Belediye Başkanının değerlendirmelerine başvurulmuştur.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında yer almış örnek olaylarla şu kazanımlar pekiştirilmiştir:

“(5.3.2.) Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.

(5.3.3) Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.

(5.3.4.) Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.

(5.3.5.) Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.”

“Bilim, Teknoloji ve Toplum”da sunulan örnek olaylar:

“Teknoloji’nin Olumsuz Yönüne Atıf Yapan Görsel”de, teknolojinin gelişmesiyle, aile ilişkilerinde de meydana gelen olumsuz değişime yer verilmiştir.

“Teknoloji Kullanımının İnsanları Kendi Kabuğuna Çekmesi” konusunda, herkesin teknolojik aletlere odaklanmasıyla, oyun oynayabileceği kimseyi bulamayan ve bu duruma da şaşırdığını belirten bir çocuğun görseli paylaşılmıştır.

“Komşu Kapısı” başlıklı haberde, teknolojinin gelişmesiyle birlikte, komşuluk ilişkilerinin de sekteye uğradığına değinilmiştir.

“Yaylaya Televizyon Sokmadılar” başlıklı haberde ise, komşuluk ilişkilerinin bozulacağı gerekçesiyle, Sal yaylasına televizyon sokulmadığı aktarılmıştır.

“Doktordan Uyarı: e-hasta Olmayın” başlıklı haberde, hastalıkların tedavisi için internet kullanılmasının son derece yanlış olduğuna ilişkin bilgilendirmeye yer verilmiştir.

“Genel Ağ’dan Telefon Sipariş Etti, Kutudan Oyuncak ve Salatalık Çıktı” başlıklı haberde, tüketiciler uyarılmış, Genel Ağ’da paylaşılan her habere, kampanyaya inanılmaması gerektiğinin altı çizilmiştir.

“Mehmet’in Ödevi İçin Kütüphanede Araştırması Yapması” konusunda, Mehmet isimli öğrencinin ödevini tamamlayabilmesi için kütüphane sorumlusundan kitap, ansiklopedi bulmasını rica etmesi konu edilmiştir.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında sunulan örnek olaylarla şu kazanımlar uyumluluk taşır:

“(5.4.1.) Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.

(5.4.2.) Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.

(5.4.3.) Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar.

(5.4.5.) Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.”

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında aktarılan örnek olaylar:

“Kartalkaya’da Kar ve Buzlanma Ulaşımı Aksattı” başlıklı haberde, tatil merkezine gelenlerin, dönüşte kar ve buzlanma sebebiyle yaşadığı zorluklar ifade edilmiştir.

“Öğrencilerden Yumurtanın Raf Ömrünü Uzatan Proje” başlıklı haberde, lise 2.sınıf öğrencilerinin hazırladığı projeye dikkat çekilmiştir.

“Genç Mucidin İcadı Engelliler İçin Yeni Bir Umut Oldu” başlığında, Mehmet Türker’in icat ettiği cihazla, engelli vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştıran bir haber sunulmaktadır.

“Türk Tasarım Ekibine Üç Madalya” başlıklı haberde, düzenlenen yarışma sonucu, Türk tasarım ekibinin biri altın olmak üzere üç ödüle layık görüldüğüne değinilmektedir.

“Tüketici Hakları” konusunda, öğrencilerin hazırladıkları sorulara cevap vermek maksadıyla, öğretmen tarafından sınıfa davet edilen Tüketici Hakları Derneği yetkilisinden bahsedilmektedir.

“Satın Alınan Peynirin Bozuk Çıkması” konusunda, Arda’nın marketten satın aldığı peynirin -son kullanma tarihi geçmediği halde- bozuk çıkması, alışveriş fişini atmadığından dolayı ürünü yenisiyle değiştirebildiği bilgileri yer almıştır.

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında yansıtılan örnek olaylarla şu kazanımlar uyumludur:

“(5.5.1.) Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder (*Ekonomik faaliyetlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir*).

(5.5.2.) Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanır.

(5.5.5.) İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir (*Farklı alanlarda yeni fikirler geliştiren başarılı girişimcilerin çalışmalarından örnekler verilerek öğrenciler yeni fikirler üretmeye teşvik edilir*).

(5.5.6.) Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.”

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında yer verilen örnek olaylar:

“Onarım Mesaisi” başlıklı gazete haberinde, Ankara genelinde, hasarlanan yollarda yapılan asfalt bakım çalışmalarına yer verilmiştir.

“Belediyelerin Görevlerini Aktaran Gazete Haberlerinde” ise, Belediyeler tarafından yapılan farklı çalışmalara yer verilmektedir.

“Belediyenin Görevleri Görseli”nde, Belediyenin görevleri sunulmuştur.

“Temel Hak ve Özgürlüğünü Uygulayan Öğrenci” görselinde, okulda oy kullanan öğrenci görseli paylaşılmıştır.

“Bağımsızlığımızın Sembollerinden Olan; İstiklâl Marşının Kabulünü Anlatan Olay” da ise, Millî Mücadele sürerken, milletimizin bağımsızlık isteğini dile getirmek amacıyla, millî marşımızın oluşum sürecine yer verilmektedir.

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(5.6.1.) Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.

(5.6.2.) Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.

(5.6.3.) Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar.

(5.6.4.) Millî egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden Bayrağımıza ve İstiklâl Marşına değer verir.”

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Demir İpek Yolu Projesi Hız Kazanıyor” başlıklı haberde, 45 ile 62 gün süren yolculuğun, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı sayesinde; 12-15 güne düşeceği bildirilmiştir.

“Farklı Kültürlere Sahip İki Çocuğun Tanışması” konusunda, Türkiye’ye tatil için gelen Tom’un aynı otelde kaldıkları Erdem’le tanışması ve; “Tom’un ülkesinde satranca ‘chess (çes)’deniliyormuş. Evlerimize döndüğümüzde de internet aracılığıyla oyun oynamayı sürdüreceğiz” ifadeleri anlatılmıştır.

“Kaş-Meis Komşu Kapısı Oldu” başlıklı haberde, yaşanan vize sorununun çözüme kavuşturulmasına, Türk vatandaşları tarafından yapılan ziyaretlere ve bundan memnuniyet duyan Belediye Başkanının ifadelerine yer verilmiştir.

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar uyumludur:

“(5.7.1.) Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.

(5.7.2.) Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.

(5.7.3.) Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.”

5. sınıf SBDK’de betimsel-içerik analizleri yapılan örnek olay örneklerinden bazıları şöyledir:

“Toplum İçinde Ben” ünitesinde, “Gölün Kuruması, Doğal Çevreyi Korumak” temalı örnek olay verilmiştir (s.14):

Şekil 4.1. Yazısal örnek olay – 1 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

Kitabın yazarları tarafından kaleme alınan yazısal örnek olay metninde, insanların doğayı hoyratça kullanması sonucu yaşanan olumsuz gelişmeler aktarılmaktadır. Bunlardan birisi de, örnek olayın ana teması olan gölün kurumasıdır. Doğal kaynakların bilinçsizce kullanılmasının ne gibi sonuçları olduğunu anlatan bu örnek olay; "Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları" amacıyla tutarlıdır. Öğrencilerde, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem becerileri kazandırmak, farkındalık yaratmak adına gölün eski haliyle şimdiki hali veya turistlerin ziyaret ettiği, balıkçılık faaliyetlerinin yapıldığı görseller de yan yana konularak, verilmek istenen mesaj daha iyi anlatılabilir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitaplarında belirlemiş olduğu ölçütler vardır. Bunlardan biri de; "5. ders kitaplarında cümledeki kelime sayısı 13'ü geçmemeli" şeklindedir. Bu örnekteki bazı cümlelere bakıldığında, kelime sayısı 17 ile 18 arasındadır.

Öğrencilerin seviyeleri düşünülüp, dikkatlerinin dağılmaması için bu konuda daha dikkatli olunması gerektiği değerlendirilmektedir.

“Toplum İçinde Ben” ünitesinde, “Mülteci Kampındaki Çocuklar Görseli” verilmiştir (s.27):

Şekil 4.2. Görsel örnek olay – 2 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

Çocukların yaşadığı zorlukları resmeden görsel örnek olay; “SB.5.1.4. Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.” kazanımıyla tutarlıdır. Empati, politik okuryazarlık gibi becerilerle; bağımsızlık, barış, dayanışma, duyarlılık, yardımseverlik ve özgürlük gibi değerlerle de ilintili olması, öğrencilerin konuyu özümsemelerine kolaylık sağlayacaktır. Öğrenciler böylelikle, bu ülkelerde yaşanan olumsuz durumlara düşmemek ve ülkesini her türlü felaketlerden korumak adına çalışma özverisine girişirlerse, çok boyutlu bir kazanıma da ulaşılmış olacaktır.

“Toplum İçinde Ben” ünitesinde, “Çocuk İşçilik” konulu görsel örnek olaya yer verilmiştir (s.30):

Şekil 4.3. Görsel örnek olay – 3 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

“Çocuk İşçilik” temalı görsel örnek olayla, çocukların ağır yaşam koşulları altında sömürülmediği; işte değil, okulda olması gerektiği gibi, farkındalık yaratıcı örnekler sayesinde öğrenci, daha önce duymadığı, tanık olmadığı yahut bildiği, ancak anlamlandıramadığı konularda bilinçlenebilir; bulunduğu konumu, sahip olduğu imkânları değerlendirebilir. SBDÖP’deki; eleştirel düşünme, empati; duyarlılık, eşitlik, yardımseverlik gibi temel beceri ve değerleri pekiştirebilir. Bu kıyaslamaları taçlandırabilmek adına görselin yanında eğitim-öğretim fırsatlarından faydalanan ve yararlanamayan öğrenci görselleri de verilerek, iletilmek istenen mesaj daha anlamlı hale gelebilirdi.

“Teknoloji ve Yaşam” ünitesinde, “Doktordan Uyarı: e-hasta Olmayın” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.99):

Doktordan Uyarı: e-hasta Olmayın

Doktor Cem Şahin, Genel Ağ’da hastalık tedavi yönteminin araştırılıp uygulanmaya çalışılmasının son derece yanlış olduğunu söyledi. Dr. Şahin, Genel Ağ’ın belli araştırmalar için kullanılabileceğini ancak hastalıkların tedavisi için çözüm olamayacağını belirtti. Sanal ortamda eksik ve yanlış bilgi edinme olasılığının yüksek olduğunu vurguladı. Şahin: “Örnek vermek gerekirse, Genel Ağ’da araştırma yapıldığında Hepatit B has-

talarının 20 yıl sonra siroz olabileceği bilgisine rastlanıyor. Bunu okuyan hasta kendisinin de siroz olacağına inanıp paniğe kapılıyor. Bu yüzden Genel Ağ günümüzde e-hastalar oluşturuyor. Hastalıkların belirtilerini Genel Ağ’dan araştırıp kendi hastalığına tanı koyanlar da oluyor. Bu da çok yanlış. Baş ağrısı yazıp araştırma yaparak hastalığınıza teşhis koymaya çalışmayın.” dedi.

Genel Ağ haberi, 26 Ekim 2016 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.4. Yazısal örnek olay – 4 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

Bu yazısal örnek olayda, herkesin aşına olduğu problemlili bir duruma dikkat çekilmiştir. Örnek olayda; “Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları” özel amacı ile bağlantı kurulmuştur. Araştırma, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, karar verme vb. temel becerilerle; “SB.5.4.2. Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular” kazanımıyla ilişkili bir örnek olmuştur. Bu örneğe bakıldığında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 5. ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 13’ü geçmemeli” ölçütüne uyulmamıştır.

5.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının “Yaşadığımız Yer” ünitesinde, “16 Şubat 2017” tarihli, ”Sel Felaketinin Nedeni Geçmişte Yapılan Hatalar” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.88):

Sel Felaketinin Nedeni Geçmişte Yapılan Hatalar

Mersin’de son yaşanan sel felaketini değerlendiren Belediye Başkanı, dünyanın her yerinde zaman zaman yaşanan ve bazen büyük kayıplara da neden olan selin bir doğal afet olduğunu söyledi. Doğal afetlerin önüne geçmenin mümkün olmadığını, ancak bu afetlerin nedenleri üzerinde durmak gerektiğini belirten Belediye Başkanı, imar planlarında yapılan hatalara işaret etti. Tüm Türkiye’de geçmişten gelen ve zaman zaman sıkıntılar yaşanmasına neden olan imar planlarından kaynaklanan bir sorun olduğunu dile getirdi. Belediye Başkanı, “Yağmur suyu için Mersin’de mevcut kuzey-güney istikametindeki tüm dereler rahatlıkla kullanılabilir durumda ve deniz de bunların son noktası. Oysa ilçeler de dahil ne yapılmış Mersin’de? Dere yatakları imara açılmış. Birinci sorun bu. Tapulu yerlerde dere yatağında arsası olan kişilerin imarlı arsası olduğundan bu inşaatlar maalesef şu anda da devam ediyor. Mersin özelinde önemli nedenlerden birisi dere yataklarının kapatılması.” diye konuştu.

Genel Ağ haberi, 16 Şubat 2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.5. Yazısal örnek olay – 5 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

“Sel Felaketinin Nedeni Geçmişte Yapılan Hatalar” başlıklı yazısal örnek olayda, belediye başkanı tarafından yapılan bir durum tespitine yer verilerek; Sel’in doğal bir afet olduğu, bunun önüne geçmenin mümkün olmadığı, fakat insanların gerekli önlemleri alarak doğal afetlerin vereceği zararı önleyebileceğinin altı çizilmiştir. Metnin başlangıcında sanki, doğal afetlerde insan unsurunun sorumluluğunun olmadığı intibası oluşabilmektedir. Ancak, haberin devamında bu algı kırılmakta ve ders kazanımlarından olan; “SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular” ile örtüşmektedir. Çevre okuryazarlığı, problem çözme, yenilikçi düşünme gibi becerilerle ve bilimsellik, sorumluluk gibi değerlerle de ilintili olduğu görülmektedir. İlk cümlesi 26 kelimeden oluşan bu örnek olayda da, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 5. ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 13’ü geçmemeli” kuralına uyulmamıştır. Metnin yanında, öğrencilerin dikkatini yoğunlaştırmak adına sel felaketiyle ilgili akılda kalıcı bir görsele yer verilseydi, örnek olayın amacına katkı sağlanabilirdi.

“Üretimden Tüketime” ünitesinde, “Kartalkaya’da Kar ve Buzlanma Ulaşımı Aksattı” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.128):

5.25

Kındıra köyü Kartalkaya Kayak Merkezi'ne varmadan önceki son köydür. Türkiye'nin en gözde kayak merkezlerinden birisi olan Kartalkaya Kayak Merkezi Bolu ilinin güneydoğusunda Köroğlu

Kartalkaya'da Kar ve Buzlanma Ulaşımı Aksattı

Haftasonu tatili için Türkiye'nin önde gelen kayak merkezlerinden Kartalkaya'ya gelenler, dönüşte yoldaki kar ve buzlanma nedeniyle zor anlar yaşadı.

Kayan araçların çarpışması sonucu hasarlı kazalar da yaşandı. Öte yandan Kartalkaya yakınındaki köylerde yaşayanlar, yolda kalan araçlara ücret karşılığında zincir taktı kayan araçları traktörle çekti.

Genel Ağ haberi, 18 Ocak 2015 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.6. Yazısal örnek olay – 6 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

Bu örnek olayda, ülkemizde ve dünyada, “nedenlerine göre ölüm oranlarında” başı çeken ve hayatın tam içinden olan, trafik kazası kaynaklı bir olaya dikkat çekilmiştir. Ders niteliğindeki olayı okuyan öğrenci, trafik kurallarına hassasiyet gösterecek; ailesini uyarmak, bilinçlendirmek gibi görevler edinecektir. SBDÖP’de verilen temel becerilerden olan; problem çözme, sosyal katılım, öz denetim, iş birliği becerileri; dayanışma, yardımseverlik, duyarlılık değerleriyle paraleldir. Metinde geçen; köylerde yaşayanlar, yolda kalan araçlara ücreti mukabilinde zincir taktı, kayan araçları traktörle çekti, ifadeleriyle; “SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder (*Ekonomik faaliyetlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir*).” kazanımı arasında bağlantı kurulmuştur. Bu habere ek olarak, kışın kar lastiğinin takılması, zorlu hava şartlarına karşı araç lastiklerini zincirlenmesi, aşırı hız yapılmaması, trafik kazalarının çoğunluğunun insanın dikkatsizliği sonucu oluştuğu, bunu önlemenin yine insanın kendi elinde olduğu gibi birtakım ders verici önerilere de başvurulabilirdi. Öğrencilerin psikolojilerini etkilememek, belki, böyle olaylarla daha önce karşı karşıya kalmış öğrencileri de düşünmek adına büyük trafik kazalarına yer verilmemesi ve olayın görselle desteklenmesi nitelikli olmuştur. Verilen örnekte, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 13’ü geçmemeli” kuralının dışına çıkılmıştır.

“Üretimden Tüketime” ünitesinde, “Öğrencilerden Yumurtanın Raf Ömrünü Uzatma Projesi” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.138):

Öğrencilerden Yumurtanın Raf Ömrünü Uzatma Projesi

Afyonkarahisar'da Süleyman Demirel Fen Lisesi 10'uncu sınıf öğrencileri, yumurtanın raf ömrünü 2,5 aya çıkaran proje hazırladı.

Keçi boynuzundan elde edilen karışımı kullandıkları proje ile TÜBİTAK 47. Ortaöğretim Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasının Eskişehir Bölge Elemelerinde birinci olan Mustafa Can Kiftci ve Barış Akarca, üzeri kirli olmasına rağmen yumurtaların neden yıkanmadan buzdolabına konulduğunu merak ettiklerini söylediler.

Annesinin yıkanan yumurtaların bozulduğunu söylemesi üzerine Kiftci bir araştırma yaptı. Araştırmanın sonunda, yıkanan yumurtanın üst katmanındaki zararlı bozulduğunu, gözeneklerin açıldığını ve bakterilerin içeriye daha hızlı girebildiğini gördü.

Bunun üzerine Kiftci ve arkadaşı Akarca yumurtanın yıkandıktan sonra bozulmadan saklanabilmesi için bir proje geliştirdiler. Mikrop öldürücü özelliği bulunan keçi boynuzu çekirdeklerinden elde ettikleri tozla, bir jel hazırladılar. Bu jeli yıkanmış yumurtanın yüzeyine sürerek yumurtayı buzdolabında saklanabilecek hale getirdiler.

Genel Ağ haberi, 8 Nisan 2016 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.7. Yazısal örnek olay – 7 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

8 Nisan 2016 tarihli yazısal örnek olayda, yumurtanın raf ömrünü artıracak projeye yer verilmiştir. Bu örnek olayla; girişimcilik, araştırma, iş birliği, yenilikçi düşünme, problem çözme ile bilimsellik, çalışkanlık gibi beceri ve değerlerin öğrenciler tarafından içselleştirmeleri sağlanır. “SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketim dayalı yeni fikirler geliştirir (*Farklı alanlarda yeni fikirler geliştiren başarılı girişimcilerin çalışmalarından örnekler verilerek öğrenciler yeni fikirler üretmeye teşvik edilir*).” kazanımına da uygun bir örnek olay olmuştur. Burada, AR-GE (Araştırma ve Geliştirme) kavramının ne olduğu, önemi ve katkılarının da yer verilerek, bu tip projelerin desteklenmesiyle birlikte, ülke ekonomisine yapacağı katkının önemine işaret edilebilir; teknolojik gelişmelerin zincirleme olarak başta ekonomi olmak üzere birçok alana yapacağı katkı sıralanabilirdi. Ayrıca, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 5. ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 13’ü geçmemeli” kuralına uyulmamıştır.

“Teknoloji ve Yaşam” ünitesinde, “15 Mayıs 2016” tarihli haber verilmiştir (s.105):

Şekil 4.8. Yazısal örnek olay – 8 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

15 Mayıs 2016 tarihli yazısal örnek olayda, hangi yaş ve eğitim düzeyinde olursa olsun, herkesin tanık olduğu/olabileceği bir soruna dikkat çekilmektedir. 2016 senesinin haberi olmasına rağmen benzer hadiselerin sıklıkla yaşanması, ders kitaplarında böyle örneklerle değinilmesinin son derece önemli olduğunu göstermektedir. Verilen örnek, SBDÖP'deki; “Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları” özel amacıyla uyumludur. Sosyal Bilgiler temel becerilerinden olan; araştırma, dijital okuryazarlık ile dürüstlük, saygı, yardımseverlik gibi değerlerin öğrenciler tarafından benimsemelerini kolaylaştırarak; derse yönelik çekim alanı oluşturmaktadır. Yaşanılanların mağdurun anlatımıyla aktarımı, öğrencilerin daha dikkatli adımlar atmasını sağlayabilir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 5. ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 13’ü geçmemeli” kuralına bağlı kalınmamıştır.

“Üretimden Tüketime” ünitesinde, “Satın Alınan Peynirin Bozuk Çıkması” konulu örnek olaya yer verilmiştir (s.143):

Arda hafta sonu kahvaltı hazırlayan annesi ve babasına yardım ediyordu. Annesi buzdolabını açtığına peynirin bittiğini fark etti. Arda'dan hemen sokağın köşesinde bulunan marketten peynir almasını istedi.

Arda peyniri alıp dönünce kahvaltılarını yapmaya koyuldular. Ancak peynirden hiç hoş olmayan kokular geliyordu. Anlaşılan peynir bozuktur. Annesi kutunun üzerinde yazan bilgilere baktığında son kullanma tarihinin de geçmediğini gördü.

Arda peyniri atmak zorunda olduklarını ve paralarının boşa gittiğini düşünerek üzüldü. Bunun üzerine annesi Arda ile birlikte markete gitti. Marketteki görevli peyniri incelediğinde gerçekten bozuk olduğunu anladı. Arda'nın alışveriş esnasında aldığı fişi kontrol ederek peyniri yenisi ile değiştirdi. Bu olayda Arda'nın kafasında pek çok soru işareti belirmişti. Eve dönerken annesine aşağıdaki soruları sordu. Bu sorulara annesi ne cevap vermiş olabilir?

Şekil 4.9. Yazısal örnek olay – 9 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

“Sıra Sizde” başlığıyla verilen yazısal örnek olay, öğrencilere sorumluluğunu bilme, aileye yardım etme gibi birtakım rollerin farkında olma ve bu doğrultuda hareket etme kararlılığını gösterir. Alışveriş yaptıklarında alacağı ürünlerin son kullanma tarihine bakma, aldığı fişi atmama gibi önemli konulara yoğunlaştırarak; bireyi bilinçli tüketiciler olmaya yönlendirir. Bunun gibi örnekler, öğrencilerin bu gibi durumlarla karşılaştığında; araştırma, problem çözme gibi becerileri; aile birliğine önem verme, yardımseverlik, saygı vb. değerleri edinmeleri adına hayati olmaktadır. “SB.5.5.6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.” kazanımıyla bağlantılı olmakla beraber, verilen olay öğrencilerin yaşantılarına uygun nitelikte, anlatımı da sadedir.

“Teknoloji ve Yaşam” ünitesinde, “Teknoloji Kullanımının Olumsuz Yönüne Atıf Yapan” görsel örnek olaya yer verilmiştir (s.94):

Şekil 4.10. Görsel örnek olay – 10 (Sosyal Bilgiler 5 Ders Kitabı)

Teknoloji kullanımının aile hayatına yaptığı olumsuz etkiye, görsel örnek olay aracılığıyla parmak basılmıştır. Teknolojinin gündelik hayata olumlu katkıları yadsınamaz bir gerçektir. Ancak, görselde değinildiği gibi, teknoloji kullanımında bilinçsiz davranıldığı, aile üyelerini ekranlara hapsettiği takdirde; yaşam biçimini ve aile arasındaki iletişimi sekteye uğratacağının, ilgi uyandırıcı görselle desteklenmesi son derece önemlidir. Çünkü, salt bilgi vermek yerine, güdüleyici görsellerin ders kitaplarında kullanımı, öğrencilerin derste daha fazla aksiyon almalarını ve derse yönelik pozitif tutumlar sergilemelerini sağlayabilir. Bununla da; değişim ve sürekliliği algılama, eleştirel düşünme, iletişim becerilerini ve aile birliğine önem verme değerinin öğrenciler tarafından içselleştirmesi sağlanabilir. “SB.5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.” kazanımıyla bağlantılı olması son derece kıymetlidir.

6.sınıf SBDK'deki örnek olaylarda değinilen konular ve kazanımlara ait bulgular Tablo 4.11.'de paylaşılmıştır. Devamında ders kitaplarında yer alan, rastgele olarak seçilmiş örnek olay örnekleri ve analizleri yer almaktadır:

Tablo 13.11. 6. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Değindiği Konular	Kazanımlar
Birey ve Toplum	Biz ve Değerlerimiz	Mustafa’nın Gün Boyunca İzlediği Roller	“Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder (<i>Din, dil, tarih gibi kültürü oluşturan unsurlar ele alınır</i>). Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular (<i>Farklı kişi ve gruplara karşı zaman zaman rastlanan kalıp yargı ve ön yargı örnekleri incelenir. Toplumsal birlikteliğin özel gereksinimli bireylerin yanı sıra farklı sosyoekonomik gruplara mensup olanlar ile farklı etnik, dinî ve mezhepsel aidiyetlere saygı duymayı gerektirdiği üzerinde durulur</i>). Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.”
		Yaşamdan Bir Öykü	
		Çocukların İçindeki Mozart’ı Keşfedin	
		Kayserili Kadınların İmece Yoluyla Manti Doldurmaları	
		Asalet ve Merhametin Simgesi Sadaka Taşları	
		Tarihin Büyük İnsani Yardım Kampanyası	
		Öğrencilerin Simit Parası İhtiyaç Sahiplerini Sevindiriyor	
Kültür ve Miras	Tarihe Yolculuk	Dilekçe Örneği	-
		Ayşe ile Mehmet Arasında Geçen; Hak, Özgürlük ve Sorumluluk Konulu Diyalog	
		Gazneli Mahmut, Üç Ay Gece, Üç Ay Gündüz Olan Bir Diyardan Gelen Tüccarı Huzura Kabul Ediyor	
		Savaş Esiri İmparatora Sultan Alparslan’ın Nezaketi	
		3 Bin Haçlıyı Müslüman Yapan Selçuklu Merhameti	

İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	Kutup İklimindeki Normand'ın Günlük Yaşamındaki Zorluklar	“Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur (<i>İnsanların yaşantılarına dair bilgi ve verilerden hareketle Akdeniz iklimi, kutup iklimi, muson iklimi ve ekvatorial iklim üzerine çıkarımda bulunulur</i>).”
		Kutuplarda Ulaşımın Zorluğu	
		Muson İklimindeki Ravi'nin Günlük Hayatındaki Zorluklar	
		Muson İkliminin Hâkim Olduğu Yerleşim Yeri	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim ve Teknoloji Hayatımızda	Berra'nın Kırtasiyede Yaşadıkları	“Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.
		İnsansı Robotlar Öğretmenlik İçin Kodlanıyor	
		Yusuf Efe'nin Bilimsel Araştırma Basamaklarını Kullanması	Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
		İstanbul'da 15 İlçede Korsan Yayınla Mücadele	Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.”
		Korsan Yayınla Mücadele Görselleri	
		Korsan Yayın Operasyonu	
		Bir Yazarın Yaşamış Olduğu Korsan Yayın Olayı	

Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyorum	Doğal Kaynaklar Sınırsız Değildir	“Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.
		Ormanların Bilinçsizce Yok Edilmesi	Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.
		Bir Proje Hikâyesi	Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder.
		İşçilikten Patronluğa Uzanan Başarı Hikâyesi	İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.”
Etkin Vatandaşlık	Yönetime Katılıyorum	Otopark İçin Halk Oylaması	“Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder (<i>Konu siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, medya ve bireyler (kamuoyu) kapsamında ele alınır</i>).
		Tekirdağ’da ÇEVKO Çocuk Tiyatro Oyunu İlgiyle İzlendi	
		Yozgat Belediyesi Sosyal Medya İhbar Hattını Hayata Geçirdi	Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar (<i>Kazanımın işlenmesi sırasında 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü ele alınır</i>).
		Gösteri Ses Getirdi, Yol Genişletildi	Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar.
		O Gece Ne Oldu?	
		15 Temmuz’da TBMM Binasının Bombalanan Bir Bölümü Görseli	Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder (<i>Pozitif ayrımcılık, ekonomik, siyasal ve toplumsal temsil gibi olumlu, kadına şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı gibi olumsuz konular üzerinde durulur</i>).
		Azra ve Yaren’in Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenecekleri Konu İçin Yaptığı Araştırmalar	

		Toplanan Veriler Başka Şekilde de Kullanılabilir	
		Okula Gidemeyip Bir İşte Çalışmak Zorunda Kalan Kız Çocuğu Görseli	
		Manş Denizi’ni Yüzerek Geçen İlk Türk Kadını Nesrin Olgun Arslan, O Günden Bu Güne Türk Kadını Dünya Sularında Temsil Etmenin Gururunu Yaşıyor	
		Gaziantep’te Girişimci Kadınlar	
Küresel Bağlantılar	Uluslararası İlişkilerimiz	Türkiye Suriyeli Mültecilere Sahip Çıkıyor	“Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.
		Kayseri Milli Eğitim Müdürlüğü “Milli Üretelim Bilinçli Tüketelim Projesi”	Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.”
		TİKA ve AFAD’ın Dünyanın Dört Bir Tarafına Yaptığı Yardımlar	
		Türk, Beklenilendir	

Tablo 4.11.'de verilen bilgiler ışığında, 6.sınıf ders kitabındaki bütün öğrenme alanları ve ünitelerde 42 adet örnek olaya yer verilmiştir. Örnek olaylar ile 18 kazanım gerçekleştirilmiştir.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanında bulunan örnek olaylar:

“Mustafa’nın Gün Boyunca İzlediği Roller” konusunda, 6.sınıf öğrencisi olan Mustafa’nın, sabah yatağından kalkmasıyla başlayıp, okul servisiyle okula gitmesi ve marketten ekmek alıp, eve dönmesine kadarki, gün boyunca yaptığı roller anlatılmıştır.

“Yaşamdan Bir Öykü” başlıklı haberde, kâğıt toplayarak annesi ile üç kardeşini geçindiren 19 yaşındaki gencin yaşadıklarına yer verilmiştir.

“Çocukların İçindeki Mozart’ı Keşfedin” başlıklı haberde, otizmlili çocuklara karşı ön yargılı olunmasının son derece yanlış olduğuna dikkat çeken bir annenin ifadelerine yer verilmektedir.

“Kayserili Kadınların İmece Yoluyla Mantı Doldurmaları” konusunda, iş birliği yapmanın, gücümüzü ve yeteneklerimizi birleştirmenin önemi vurgulanmıştır.

“Asalet ve Merhametin Simgesi Sadaka Taşları” başlıklı haberde ise, bir elinin verdiğini öbür elin görmesin atasözünün, ecdadımızda uygulanaşına yer verilmiştir.

“Tarihin Büyük İnsani Yardım Kampanyası” başlıklı haberde, 2011 Van Depremi sonrası, ülke insanının birlik ve beraberlik içerisinde yardım kampanyalarına gösterdiği katılım aktarılmıştır.

“Öğrencilerin Simit Parası İhtiyaç Sahiplerini Sevindiriyor” başlıklı haberde, okul üyeleri tarafından başlatılan “7 günde 1 TL Bağış” kampanyasına değinilmiştir.

“Dilekçe Örneği”, Kayseri’de yaşayan bir üniversite öğrencisinin, Belediye’ye yazdığı dilekçe örneğine yer verilmiştir.

“Ayşe ile Mehmet Arasında Geçen; Hak, Özgürlük ve Sorumluluk” konulu diyalogda, Ayşe’nin, Mehmet’e çöp atmaması için yaptığı uyarılar yer almıştır.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanındaki örnek olaylarla şu kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(6.1.2) Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder (*Din, dil, tarih gibi kültürü oluşturan unsurlar ele alınır*).

(6.1.3.) Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular (*Farklı kişi ve gruplara karşı zaman zaman rastlanan kalıp yargı ve ön yargı örnekleri incelenir. Toplumsal birlikteliğin özel gereksinimli bireylerin yanı sıra farklı sosyoekonomik gruplara mensup olanlar ile farklı etnik, dinî ve mezhepsel aidiyetlere saygı duymayı gerektirdiği üzerinde durulur*).

(6.1.4.) Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.

(6.1.5.) Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.”

“Kültür ve Miras” alanındaki örnek olaylar:

“Gazneli Mahmut, Üç Ay Gece, Üç Ay Gündüz Olan Bir Diyardan Gelen Tüccarı Huzura Kabul Ediyor” başlığında, uzaktaki diyarları ziyaret eden kişi ile Sultan Mahmut arasında geçen diyaloga yer verilmiştir.

“Savaş Esiri İmparatora Sultan Alparslan’ın Nezaketi” başlığında, Sultan Alparslan’ın, tutsak hükümdara makul bir nezaket göstermesine yer verilmiştir.

“3 Bin Haçlıyı Müslüman Yapan Selçuklu Merhameti” başlığında, Selçukluların, esir düşen Haçlılara merhameti sonucu; 3 bin Haçlının Müslüman olduğu bilgisi yer almıştır.

“Kültür ve Miras” alanında örnek olaylarla bağlantılı kazanım bulunmamaktadır.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında aktarılanlar:

“Kutup İklimindeki Normand’ın Günlük Yaşamındaki Zorluklar” konusunda, iklim özelliklerinden dolayı, yılın büyük bölümünde, toprağın donmuş hâlde olması sebebiyle tarım yapamadıkları gibi hususlar anlatılmıştır.

“Kutuplarda Ulaşımın Zorluğu” görselinde, köpek kızıyla zor şartlar altında ulaşım yapan insan görseline yer verilmiştir.

“Muson İklimindeki Ravi’nin Günlük Hayatındaki Zorluklar” konusunda, yaz ayında yaşanan kuvvetli yağışlar sellere gebe olmakta; tarım alanı ve barınaklar sular altında kalmaktadır, ifadelerine yer verilmiştir.

“Muson İkliminin Hâkim Olduğu Yerleşim Yeri”nde, sular altında kalan yerleşim yerleri görselleştirilmiştir.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanındaki olaylarla şu kazanım gerçekleştirilmiştir:

“(6.3.4.) Dünyanın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur (*İnsanların yaşantılarına dair bilgi ve verilerden hareketle Akdeniz iklimi, kutup iklimi, muson iklimi ve ekvatorial iklim üzerine çıkarımda bulunulur*).”

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında verilen örnek olaylar:

“Berra’nın Kırtasiyede Yaşadıkları”nda, Berra’nın kırtasiyeden bozuk hesap makinesi aldığı, makineyi fişiyle birlikte iade etmek istediğinde ise kırtasiyecinin bunu kabul etmediği; bunun üzerine Berra’nın Tüketici Hakem Heyeti’ne başvurduğu anlatılmıştır.

“İnsansı Robotlar Öğretmenlik İçin Kodlanıyor” başlıklı haberde, insansı robotların öğrencilere rehberlik edeceği ve bir öğretmen gibi kodlama öğreteceği bilgileri yer almaktadır.

“Yusuf Efe’nin Bilimsel Araştırma Basamaklarını Kullanması”, Sosyal Bilgiler öğretmenin bilimsel araştırma basamaklarını anlattığına, belirlenen konularla ilgili bilimsel araştırma basamaklarına uygun araştırma yapmalarına ve attıkları adımlara yer verilmiştir.

“İstanbul’da 15 İlçede Korsan Yayınla Mücadele” başlıklı haberde, güvenlik güçlerinin 15 ilçede korsan kitap ve CD ele geçirdiği haberine değinilmiştir.

“Korsan Yayınla Mücadele” konusunda, korsan ürüne hayır hattına ve güvenlik güçlerinin “Korsan Yayın Operasyonu” görsellerine yer verilmektedir.

“Bir Yazarın Yaşamış Olduğu Korsan Yayın Olayı”, Emniyet Müdürlüğü’nün yaptığı bir operasyonda, bahsi geçen yazarın kitabının da içinde bulunduğu, birçok korsan kitabın ele geçirildiğine yer verilmiştir.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında sunulan örnek olaylarla şu kazanımlar pekişmektedir:

“(6.4.2) Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.

(6.4.3.) Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.

(6.4.4.) Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.”

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Doğal Kaynaklar Sınırsız Değildir” başlıklı, içilebilir su oranının yanlış kullanılması sonucu, gitgide azaldığı vurgulanmıştır.

“Ormanların Bilinçsizce Yok Edilmesi” konusunda, yabani hayvanların doğal yaşam alanlarının da ortadan kalktığına değinilmiştir.

“Bir Proje Hikâyesi” başlıklı, komisyon tarafından yazılmış örnek olayda, Aylin isimli öğrencinin, TÜBİTAK 4006 projesine katılması sonucu çevresinde yaşadığı değişimler aktarılmıştır.

“İşçilikten Patronluğa Uzanan Başarı Hikâyesi” başlıklı Genel Ağ haberinde, çalıştığı fabrikada, iplik üretiminden makinelerin bakımına kadar her süreci çözümseyen bir temizlik işçisinin, kumaş fabrikası kurduğuna yer verilmiştir.

Bu alandaki örnek olaylarla şu kazanımlar uyumludur:

“(6.5.2.) Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.

(6.5.3.) Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.

(6.5.5.) Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder.

(6.5.6.) İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerileri ve eğitim sürecini araştırır.”

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Otopark İçin Halk Oylaması” başlıklı haberde, Antalya’daki bir caddede katlı otopark projesi için referandum yapılacağı aktarılmıştır.

“Tekirdağ’da ÇEVKO Çocuk Tiyatro Oyunu İlgiyle İzlendi” başlıklı haberde, miniklerin, çevre temizliği ile geri dönüşümün önemini tiyatro aracılığıyla, eğlenerek öğrendiğine dikkat çekilmiştir.

“Yozgat Belediyesi Sosyal Medya İhbar Hattını Hayata Geçirdi” haberinde, halkın problemlerinin çabucak giderilmesi için, Belediye tarafından başlatılan bir uygulama anlatılmıştır.

“Gösteri Ses Getirdi, Yol Genişletildi” başlıklı haberde, ölümcül kazaların meydana geldiği karayolunda, bölge halkının izin alarak gösteri yapması sonucu, genişletme çalışmalarının başladığına yer verilmiştir.

“O Gece Ne Oldu?” başlıklı haberde, 15 Temmuz gecesinde yaşananlar, 15 Temmuz gazisinin ifadeleriyle verilmiştir.

“15 Temmuz’da TBMM Binasının Bombalanan Bir Bölümü” temalı görsele yer verilmiştir.

“Azra ve Yaren’in Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenecekleri Konu İçin Yaptığı Araştırmalarda”, hak ve sorumluluklarının neler olduğu, bunların nasıl güvence altına alınacağı bazında, araştırma yapmışlardır.

“Toplanan Veriler Başka Şekilde de Kullanılabilir” başlıklı haberde, bir belediyenin başlattığı yüz tanımlama sisteminin, mahkemeden döndüğü haberine yer verilmektedir.

“Okula Gidemeyip Bir İşte Çalışmak Zorunda Kalan Kız Çocuğu” görseline yer verilmiştir.

“Manş Denizi’ni Yüzerek Geçen İlk Türk Kadını Nesrin Olgun Arslan, O Günden Bu Güne Türk Kadını Düny Sularında Temsil Etmenin Gururunu Yaşıyor” başlıklı haberde, ülke kadınına esin kaynağı oluşu aktarılmıştır.

“Gaziantep’te Girişimci Kadınlar” başlıklı haberde ise, iş hayatında kadını destekleyen programlara değinilmiştir.

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(6.6.3.) Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder (*Konu siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, medya ve bireyler (kamuoyu) kapsamında ele alınır*).

(6.6.4.) Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar (*Kazanımın işlenmesi sırasında 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü ele alınır*).

(6.6.5.) Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar.

(6.6.6.) Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder (*Pozitif ayrımcılık, ekonomik, siyasal ve*

toplumsal temsil gibi olumlu, kadına şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı gibi olumsuz konular üzerinde durulur).”

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yer alan örnek olaylar:

“Türkiye Suriyeli Mültecilere Sahip Çıkıyor” başlıklı haberde, mülteci kavramının tanımına, Suriye’deki iç savaşa ve ülkemize sığınan mültecileri barındırdığımız gibi konu başlıklarına değinilmiştir.

Kayseri Milli Eğitim Müdürlüğü “Milli Üretelim Bilinçli Tüketelim Projesi” başlıklı haberde, yerli tüketim bilinci edinmek konu edilmiştir.

“TİKA ve AFAD’ın Dünyanın Dört Bir Tarafına Yaptığı Yardımlar” konusunda, Türkiye’nin 4 milyon mülteciye ev sahipliği yaptığı belirtilmiş ve TİKA ve AFAD’ın yapmış olduğu yardımlar görseller halinde sunulmuştur.

“Türk, Beklenilendir” başlığında, Türk askerinin, Saraybosna’da yardıma muhtaç köy ve okullarını gerekli yardımlarla donattığı anlatılmıştır.

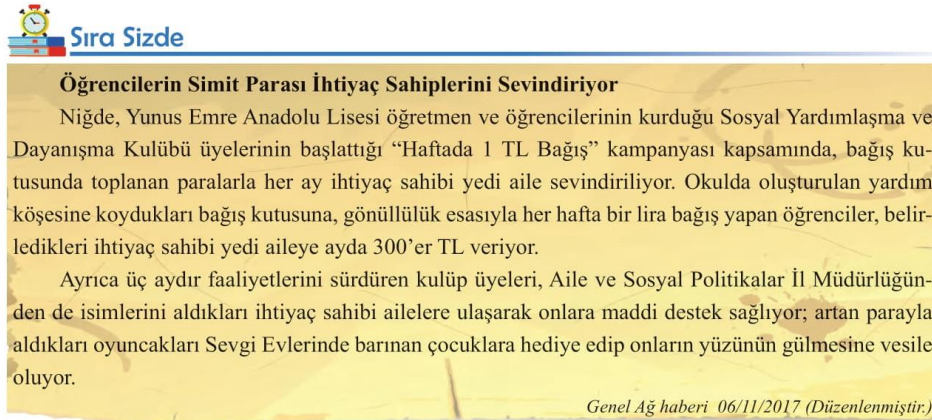
“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanındaki örnek olaylarla şu kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(6.7.1.) Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.

(6.7.3) Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.”

6.sınıf SB ders kitabında betimsel-içerik analizleri yapılan örnek olaylardan bazıları şunlardır:

“Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde, “Öğrencilerin Simit Parası İhtiyaç Sahiplerini Sevindiriyor” başlıklı Genel Ağ haberi paylaşılmıştır (s.38):

Şekil 4.11. Yazısal örnek olay – 1a (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

“SB.6.1.4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.” kazanımıyla bağlantılı yazısal örnek olayda, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kulübü üyelerinin başlattığı kampanyaya vurgu yapılmaktadır. Örnek olayda anlatılanlarla, SBDÖP’deki; iş birliği, sosyal katılım becerileri ile dayanışma, duyarlılık, tasarruf ve yardımseverlik gibi değerler öğrencilere aşılanabilir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 6.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 15’i geçmemeli” kuralına uyulmadığı gözlemlenmiştir.

“Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde, “18.12.2017” tarihli, “Yaşamdan Bir Öykü” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.29):

Yaşamdan Bir Öykü

“Yürürken, kâğıt toplarken, sabahtan akşama bitap düşene kadar çalışırken hep yüzlerini seyrederim insanların. Okumak için kitap aldığım kitapçılar bile ön yargılı bana.”

19 yaşındaki genç, kâğıt toplayarak annesi ile üç kardeşini geçindiriyor. Sonra annesi de hayatını kaybediyor. O ise hâlâ Ankara’da kâğıt toplayarak hayatını sürdürüyor. Okumayı çok seven genç, seyyar kitapçıdan kitaplar alarak kendini geliştiriyor. Genç adamı en çok üzen şeylerden birisi de kâğıt topladığı arabanın yanında kitap okurken insanların ona bakışı.

Genel Ağ haberi 18/12/2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.12. Yazısal örnek olay – 2b (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

“Yaşamdan Bir Öykü” başlığında verilen; “(6.1.3.) Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular (*Farklı kişi ve gruplara karşı zaman zaman rastlanan kalıp yargı ve ön yargı örnekleri incelenir. Toplumsal birlikteliğin özel gereksinimli bireylerin yanı sıra farklı sosyoekonomik gruplara mensup olanlar ile farklı etnik, dinî ve mezhepsel aidiyetlere saygı duymayı gerektirdiği üzerinde durulur*).” kazanımıyla ilgili olan yazısal örnek olayda, günlük hayatımızda sıklıkla karşılaştığımız bir probleme dikkat çekilmektedir. Haberde geçen; “genç adamı en çok üzen şeylerden birisi de kâğıt topladığı arabanın yanında kitap okurken insanların ona bakışı” örneğinin verilmesi, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme becerisini öğrencilere kazandırabilir. Öğrenciler mağduriyet yaşayan böyle insanlarla karşılaştıklarında, sınıfta gördükleri bu örnek olayı hatırlayarak; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’ndaki becerilerinden olan; iş birliği, empati, öz denetim ile dayanışma, duyarlılık, saygı, yardımseverlik gibi yegâne değerleri kazanıp, pekiştirmelerini sağlayacaktır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 6.sınıf ders kitaplarında

belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 15’i geçmemeli” kuralına uyulmadığı, son cümlede görülmektedir.

“Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde, yardımlaşmanın, dayanışmanın önemi belirtildikten sonra; konu, “imece” örneğiyle zenginleştirilmiştir (s.33):

Kavramlar

Sivil Toplum Kuruluşu (STK), Sosyal Yardım, Toplumsal Dayanışma

Yardımlaşma ve dayanışma, hayatımızın vazgeçilmez değerleridir. Hayatta bazen yalnız iken yapamayacağımız, üstesinden gelemeyeceğimiz işler vardır. Böyle zamanlarda iş birliği yapmak, gücümüzü ve yeteneklerimizi birleştirmek gerekir. Bunun en güzel örneği aileler arasındaki imece faaliyetleridir. Kayserili kadınların imece yoluyla mantı doldurmaları da bunun en güzel örneğidir.

1.28: Manti Doldurma İmecesini-Kayseri

Şekil 4.13. Yazısal örnek olay – 3c (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

Yazısal örnek olayda, imece geleneği anlatılmaktadır. “Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri” özel amacıyla paralel bir örnek olmuştur. Çünkü, kırsal kesimde yaşayan öğrenciler imece geleneğini bilebilir fakat, bazen yapılan etkinliğin imece olduğunun farkına varamayabilir. Bazı öğrenciler de imecenin ne olduğunu, kelime anlamını bilemeyebilir. Böyle durumların önüne geçebilmek adına imece kelimesinin karşılığı parantez içinde verilebilirdi. Öğrenciler böyle örnekler yardımıyla, imece usulüyle işlerin hem kolayca halledilebildiği hem de bu uygulamanın birlik ve beraberliği tesis edebileceğinin farkında olacak; bu geleneği benimsemeleri konusunda kanallı olacak. Böylelikle, iletişim, iş birliği, problem çözme, sosyal katılım becerileri; çalışkanlık, dayanışma, yardımseverlik değerleri ile; “SB.6.1.4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır” kazanımını gerçekleştirmeye katkı sağlar.

“Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde, “Asalet ve Merhametin Simgesi Sadaka Taşları” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.35):

Asalet ve Merhametin Simgesi Sadaka Taşları
“Bir elin verdiği diğer el görmeyecek.” sözünün canlanmış hâlidir sadaka taşları.
Osmanlı Devleti’nde insan merkezli mahalle anlayışının en güzel yansımalarından olan sadaka taşlarından Edirne’de de bir adet bulunmaktadır. Genellikle cami etrafında bulunan ve üzerinde para koyabilecek bir oyugu bulunan sadaka taşları, mesaisine akşam karanlığında başlardı. Dar ve çıkmaz sokaklı Osmanlı mahallesine karanlık çöktüğünde canlanırdı sadaka taşları.
Sadaka taşlarına para bırakıldıktan sonra ihtiyacı olan kişi sadaka taşından sadece ihtiyacı kadarını alır ve diğer ihtiyaç sahiplerini de düşünürdü. Hatta 17. yüzyılda İstanbul’u anlatan bir Fransız gezgin, karşılaşmış olduğu medeniyet karşısında çok şaşırılmış olduğundan olacak ki takip etmiş, sadaka taşında bulunan paraların tam bir hafta boyunca yerinde kaldığını belirtmiştir.
Genel Ağ haberi 05/10/2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.14. Yazısal örnek olay – 4ç (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

“SB.6.1.4. Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır” kazanımıyla ilişkilendirilen yazısal örnek olayda, yardıma muhtaç insanların onurunu incitmeden, yardım alabilmelerini sağlayan bir sisteme değinilmektedir. İhtiyacı olan kişilerin, sadaka taşlarından sadece ihtiyacı kadarını alması; ihtiyaç sahiplerinin, başka muhtaçları da düşündüklerini göstermektedir. Ders programında verilen; empati, iş birliği becerilerini ve dayanışma, duyarlılık, yardımseverlik gibi biricik değerleri öğrencilere kazandırmada önemli rol üstlenebilir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitaplarında belirlemiş olduğu kriterler vardır. Bu kriterlerden birisi; “6.sınıf ders kitabında cümledeki kelime sayısı 15’i geçmemeli” şeklindedir. Verilen örnekteki bazı cümleler incelendiğinde, kelime sayısı 17 ile 20, metnin ikinci paragrafının son cümlesi ise, 30 kelime olduğu görülmektedir. Belirtilen kriterlere ve 6.sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun örneklerin, ders kitaplarında yerini alması önemlidir.

6.sınıf SBDK’nin “Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde, “Dilekçe Örneği” aktarılmıştır (s.40):

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA KAYSERİ	
Ben Kayseri’de yaşayan bir üniversite öğrencisiyim. Üniversiteye giderken bisiklet yolunu kullanıyorum. Ancak bisiklet yolunun yayalar tarafından yoğun kullanımı bisiklet kullanmayı zorlaştırmaktadır.	
Bu konuyla ilgili gerekli tedbirlerin alınması hususunda gereğinin yapılmasını arz ederim.	
Tarih İmza Adı Soyadı	
Adres:	

Şekil 4.15. Yazısal örnek olay – 5d (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının; “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri” özel amacına vurgu yapan bu örnekte, toplumda haklarımızı ararken yasal yollar kullanılmasına ve dilekçe hakkının da, bu yasal yollardan birisi olduğuna işaret edilmektedir. Ders kitabında örnek dilekçe verilmesi, çocukların ve dolayısıyla ailelerinin haklarını yasal yollarla araması konusunda kolaylık sağlayarak; örnekte gördükleri gibi, kurallarına uygun bir dilekçe yazıp, etkin bir vatandaş olmanın tadını duyumsayabileceklerdir. Bu da zincirleme olarak; hukuk okuryazarlığı, problem çözme gibi temel becerileri; adalet, eşitlik, sorumluluk gibi değerleri pekiştirmelerine fayda sağlayacaktır. “SB.6.1.5. Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.” kazanımıyla ilgili olan örnek, bireylerin ihtiyaçları ve günlük yaşantılarıyla bağlantılıdır.

“Tarihe Yolculuk” ünitesinde, “Savaş Esiri İmparatora Sultan Alparslan’ın Nezaketi” başlıklı örnek olaya yer verilmiştir (s.83):

Savaş Esiri İmparatora Sultan Alparslan’ın Nezaketi

Malazgirt Savaşı sonrasında Bizans İmparatoru Romen Diyojen, Büyük Selçuklu hükümdarı Alparslan’a esir düşmüştür. İmparator Romen Diyojen’i savaşı kazanan Büyük Selçuklu hükümdarının huzuruna getirirler ve aralarında şu konuşma geçer:

Alparslan: “Eğer ben senin önüne esir olarak getirilseydim bana ne yapardın?”

Romen Diyojen: “Ya öldürürdüm ya da zincire vurup Konstantinopolis sokaklarında gezdirtirdim.”

Alparslan: “Ben ise seni affediyor ve serbest bırakıyorum.”

Sultan Alparslan ona makul bir nezakette muamele eder ve savaştan önce de yaptığı gibi barış antlaşması önerir; öldürüleceğini düşünen Romen Diyojen’i serbest bırakır ve İstanbul’a dönmesine izin verir. Ancak Diyojen’in esir düştüğü haberini alan Bizans yeni imparatorunu seçmiştir. Alparslan’ın gösterdiği nezaket ve olgunluğu Bizans, eski hükümdarına göstermez ve onu hapseder.

Osman TURAN, “Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi”, s.282-283 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.16. Yazısal örnek olay – 6e (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

“Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri” özel amacıyla ilişkili yazısal örnek olayda, Sultan Alparslan’ın, Bizans İmparatoru Diyojen’e gösterdiği insaniyetli davranış aktarılmıştır. Ders verici tarihsel örnek olayların ders kitaplarında yer almasıyla; adalet, barış, duyarlılık, saygı, yardımseverlik değerlerinin öğrencilere edinimi sağlanabilir. Bu örnekte de, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 6.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 15’i geçmemeli” kuralına uyulmadığı, son paragrafın, ilk cümlesinde rastlanmaktadır.

“Bilim ve Teknoloji Hayatımızda” ünitesinde, “Berra’nın Kırtasiyede Yaşadıkları” konu edilmiştir (s.136):

Şekil 4.17. Yazısal örnek olay – 7f (SB 6 Ders Kitabı)

Yazısal örnek olayda, tüketici hakem heyeti konu edilmektedir. Bu örnek olayla öğrenciler; tüketici haklarının ne olduğu, tüketici hakem heyetinin hangi işleve sahip olduğu konularını yüzeysel olarak öğrenecektir. Örnekteki gibi durumlarla da yüz yüze geldiğinde, bu örnek olayı hatırlayacak; karşılaştığı soruna karşı hızlıca aksiyon alıp, reaksiyon gösterecektir. Araştırma, kanıt kullanma, problem çözme becerilerini; adalet, dürüstlük, sorumluluk gibi değerleri de yaparak-yaşayarak öğrenmiş olacaktır. Metinde olayın kırtasiyede geçtiği ve Tüketici Hakem Heyetinden bahsedilmektedir. Fotoğrafta, Berra’nın görselinin verilmesiyle beraber, kırtasiyede öğrencilerin yer aldığı bir fotoğraf veya tüketici hakem heyetine dair bir görsel de kullanılabilirdi.

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının “Yönetime Katılıyorum” ünitesinde, “18.10.2017” tarihli, “Gösteri Ses Getirdi, Yol Genişletildi” başlıklı Genel Ağ haberi verilmiştir (s.207):

Gösteri Ses Getirdi, Yol Genişletildi

Ölümlü kazaların yaşandığı D-400 Karayolu'nda genişletme çalışmaları başladı. Daha önce bölge halkının izin alarak gösteri yaptığı yolda çalışmaların başlamasının ardından mahalle muhtarı konuştu. "Bu yolda sürekli kazalar oluyordu. Yaptığımız gösteri ve haberlerden dolayı Karayolları Bölge Müdürlüğü geldi, gördü ve çalışmalar başladı. Gösteri yaptık, sesimizi duydular. Antalya Karayolları Bölge Müdürüne teşekkür ediyorum." dedi.

Genel Ağ haberi 18/10/2017 (Düzenlenmiştir.)

6.22

Şekil 4.18. Yazısal örnek olay – 8g (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

"SB.6.6.3. Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder (Konu siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, medya ve bireyler (kamuoyu) kapsamında ele alınır)." kazanımıyla ilişkili yazısal örnek olayı okuyan öğrenciler, yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurlardan, kamuoyunun önemini, kamuoyu oluşturma yollarını ve kamuoyunun karar alma sürecini nasıl etkilediğini daha iyi anlayacaktır. Problem çözme, sosyal katılım, iletişim, iş birliği becerileri ile yardımseverlik, sorumluluk, dayanışma, duyarlılık, çalışkanlık gibi değerlerle paralel olması; öğrencilerin benzer sorunlarla yüz yüze geldiğinde hangi adımları izlemeleri gerektiği hususunda yol gösterici olacaktır.

"Yönetime Katılıyorum" ünitesinde, Türk kadınlarına ilham kaynağı oluşturabilmek, temsil sayılarını da artırabilmek adına iki adet habere yer verilmiştir (s.220):

Manş Denizi'ni yüzerek geçen ilk Türk kadını Nesrin Olgun Arslan, o günden bu güne Türk kadını dünyada temsil etmenin gururunu yaşıyor.

İngiltere ile Fransa arasında Manş Denizi'ni, 1979 yılında 15 saat 47 dakikada yüzerek geçen ve bunu başaran ilk Türk kadını unvanını alan Arslan, uluslararası yarışmalara katılarak, Türk kadının övünç kaynağı oldu. Kariyerinde birçok ilki gerçekleştiren ve rekor kıran millî yüzücü, dünyanın farklı sularında kulaç atarak Türk kadınına ilham kaynağı olmaya devam ediyor.

Genel Ağ haberi 23/04/2019 (Düzenlenmiştir.)

Gaziantep'te Girişimci Kadınlar

Gaziantep'in kadın girişimciler açısından rol model bir kent olduğunu ifade eden TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK) üyesi vekil; "Kadın temsiline özellikle yerelde çok yüksek olduğu illerimizin başında gelen Gaziantep'te iş hayatında kadını destekleyen programlar yapmayı uygun gördük. Hem kadın temsiline örnek olması için hem de Gaziantep'in kültürünü ve tarihini dünyaya göstermek için buraya geldik. Gaziantep kültürünü dünyaya taşıyan ürünler yöre kadınlarının sanata, kültüre ve ekonomiye sağladıkları büyük katkıların da en iyi örneğidir. Bu ürünlerden birisi de ipekli bir dokuma türü olan Türkiye'de sadece ilimizde el tezgâhlarında dokunan kutnu kumaşıdır." dedi.

Genel Ağ haberi 12/08/2017 (Düzenlenmiştir.)

Şekil 4.19. Yazısal örnek olaylar – 9ğ (SB 6 Ders Kitabı)

“SB.6.6.6. Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder (*Pozitif ayrımcılık, ekonomik, siyasal ve toplumsal temsil gibi olumlu, kadına şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı gibi olumsuz konular üzerinde durulur*).” kazanımıyla ilgili yazısal örnek olayların amacı; toplumsal hayatta başarılarıyla tanınan kadınları öğrenen kız öğrencilerine; öz güven aşılması ve rol model almasını sağlamaktır. Örnek olaylarda verilen bilgilerle; empati, girişimcilik, sosyal katılım, yenilikçi düşünme becerileri; bağımsızlık, çalışkanlık, dayanışma, eşitlik, özgürlük gibi değerleri vererek, öğrencilerin bilgileri özdeleştirmelerini sağlamaktadır. Bahsi geçen kadınların fotoğrafları da paylaşılsaydı, verilmek istenen mesajlar destekleyici nitelikte olabilirdi. Ayrıca, verilen iki örnekte de, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 6.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 15’i geçmemeli” kuralına dikkat edilmediği belirlenmiştir.

“Bilim ve Teknoloji Hayatımızda” ünitesinde, “Bir Yazarın Yaşamış Olduğu Korsan Yayın Olayı” konu edilmiştir (s.153):

Size, yazdığım bir kitapla ilgili yaşadıklarımı anlatmak istiyorum. Aylarca emek verdiğim kitabımı sonunda bitirmiştım. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığından telif hakkını aldım. Bir yayınevi ile anlaşarak kitabımı bastırdım ve okuyucularıma sundum. Ancak kitaplarımın okuyucularıma ulaşmadığını öğrendiğimde çok üzuldüm ve hayal kırıklığına uğradım. Bir müddet sonra Emniyet Müdürlüğünün yaptığı bir operasyonda benim kitabımın da içinde olduğu birçok korsan kitabın ele geçirildiğini öğrendim.

O zaman anladım ki; benim aylarca verdiğim emek, hırsızlar tarafından çalınmıştı. Korsan diye tabir edilen bu emek hırsızları benim iznim olmadan kitabımı çoğaltarak satmış ve haksız bir şekilde kazanç elde etmişti. Bu durum hem benim hem de devletimizin maddi ve manevi olarak kayıplara uğramasına neden oldu. Bu kayıpların olmaması için biz kitapseverler korsana karşı dikkatli olmalı, üzerinde bandrolü bulunmayan kitapları satın almamalıyız.

Komisyon tarafından yazılmıştır.

Şekil 4.20. Yazısal örnek olay – 10h (Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı)

Bu yazısal örnek olayda, korsan yayıncılık hakkında komisyon tarafından yazılmış, problemli bir olgudan bahsedilmektedir. Böyle örneklerin ders kitaplarında sunulması öğrencilerin SBDÖP’deki; empati, hukuk okuryazarlığı, problem çözme becerileri ile adalet, bilimsellik, dürüstlük, saygı, vatanseverlik gibi değerleri yapılandırmasını; telif, korsan yayın, bandrol vd. hakkında da bilgilenmesini sağlayacaktır. SBDÖP’nin; “Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri” özel amacı ile bağdaşması, örneğin kalitesini artırmaktadır. Öğrencilerin, örnek olayda

verilenleri özümseyebilmesi adına “bandrol sembolünün” yer aldığı bir görsel sunulabilseydi; öğrencilerin alışveriş yaptıklarında hangi ürünün sahte, hangi ürünün de orijinal olduğunu ayırt edebilmeleri kolaylaşabilirdi. “S.B. 6.4.4. telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur” kazanımı ile tutarlılık göstermiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 6.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 15’i geçmemeli” kuralına dikkat edilmemiştir. Bunu, birinci paragrafın son cümlesi ile ikinci paragrafın ikinci cümlesinde görebilmek mümkündür.

7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki örnek olaylarda değinilen konular ve kazanımlara ilişkin bulgular Tablo 4.12.’de gösterilmiştir. Devamında ders kitaplarında yer alan, rastgele olarak seçilmiş örnek olay örneklerine ve analizlerine açıklık getirilmiştir.

Tablo 14.12. 7. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar

Öğrenme Alanı	Ünite	Değindiği Konular	Kazanımlar
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	Diyaloglar ve İletişim Etkinliği	“İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.
		Sen Dili ve Ben Dili Görseli	Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.
		Çatışma Durumunda Uzlaşmayı Sağlayabilmek	Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır (<i>Seçilen bir iletişim kanalının (TV, İnternet, akıllı telefonlar vb.) bireyler arasındaki iletişimi ve toplumsal olarak da kültürü nasıl değiştirdiği ele alınır).</i>
		Kitle İletişim Araçlarının Kültürümüze Etkisi	İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (<i>Özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır).</i> ”
		Muhabir Buse’nin Dernek Başkanıyla Yaptığı Mülakat	
		Doğru Bilgi Alırsak Gelişiriz	
		Kitle İletişim Araçlarının Toplumu Yanlış Bilgilendirmesi	
		Benim Hayatım, Benim Özelim	
		Konut Dokunulmazlığının Yanlış Anlaşılması	
		Tekzip Metni	

Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	I. Murad'ın Kosova Savaşı Öncesinde Yaşadığı Olay	"Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.
		İstanbul'un Fethi Sonrası Yaşanan Bir Olay	Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder (<i>Gaza ve cihat anlayışı, istimâlet politikası, millet sistemi üzerinde durulur</i>).
		Renk Cümbüşü	
		Profesör Lawrence'ın, Mors Telgrafını Sultan Abdülmecit'e Sunması	"Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.
		Kültürümle Varım	
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Nüfus ve Yerleşme	Osmanlı Devleti'nde Gelinin Hazırlanışı ve Gelin Alayı	Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir (<i>Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklere yer verilir</i>)".
		17 Ağustos-12 Kasım 1999 Depremleri	"Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.
		Kentlerde Yaşayan Nüfusun Hızlı Artması Sonucu Yaşanan Kirlilikler	Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir."
		Göç Nedeni ile Ortaya Çıkan Olumsuzluklar	
		Bir Milyon Kişi Karantinada	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	Terör ve Savaş Durumlarında vb. Boşaltılmış Yerleşim Alanı	
		Çarpık Kentleşme	
		el-Cezeri'nin Abdest Suyu Döken Bir Robot Yapması	"Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.
		Yapay Zekâ Çocuk - Shibuya Mirai	Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını değerlendirir."

Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Üretim Teknolojilerinin Sosyal ve Ekonomik Hayatımıza Olumsuz Etkileri Görselleri	“Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
		Ankara’da Türkiye’nin İlk Engelsiz Meslek Lisesi Açılıyor	Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir (<i>Kızılay ve Yeşilay gibi kamu yararına çalışan yarı resmî kurumlar ile vakıf ve derneklerin çalışmalarına değinilir</i>).
		Ahi Teşkilatında Ceza Uygulamasının Nasıl İşlediği	Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır (<i>Ahilik ve Lonca teşkilatı ile meslek odaları ve meslek okulları üzerinde durulur</i>).”
		İflas Topu Atmak	
Etkin Vatandaşlık	Yaşayan Demokrasi	Ahilik Teşkilatının Demirciler Çarşısı İçin Uyguladığı Kural	
		Myanmar’daki İnsani Problemlerin Konu Edildiği Genel Ağ Haberinin Okunmasının Ardından, Öğrencilerin Öğretmenleriyle Yaşadığı Diyaloglar	Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar (<i>Demokratik değerlere ve demokrasi uygulamalarına tarihimizden örnekler verilir</i>).
		İslamofobi	“Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.
		Atatürk ve Satı Kadın	Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	Afrika Ülkeleri İle İlgili Kalıp Yargılar İçeren Bir Metin	Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder (<i>Demokratik toplumlardaki antidemokratik uygulamalarla ilgili güncel sorunlar üzerinde durulacaktır</i>).”
		Kast Sistemi 15 Haziran 1896 Tarihinde Japonya’da Gerçekleşen Deprem	“Çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgular. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir (<i>Küresel iklim değişimi, doğal afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır</i>).”

Tablo 4.12.'de verilen bilgilerden hareketle, 7.sınıf SBDK'de yer alan öğrenme alanı ve ünitelerin tamamında 35 adet örnek olaya yer verildiği görülmektedir. Örnek olaylar ile 21 kazanım gerçekleştirilmiştir.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanında verilen örnek olaylar:

“Diyaloglar ve İletişim” etkinliği, iletişimi olumsuz etkileyen davranışları olumluya dönüştürünüz, şeklinde verilmiştir.

“Sen Dili ve Ben Dili Görseli”, iletişimde yer alan sen dili ve ben dilinden bahsedilmiştir. Ben dilini kullanan kişi, kendinden bahsetmez. Sen dili ise, bunun tam tersidir.

“Çatışma Durumunda Uzlaşmayı Sağlayabilmek” konulu haberde, bu anlarda, olaylara kendi bakış açımızla bakmamamız; ön yargılı olmamamız gerektiği anlatılmıştır.

“Kitle İletişim Araçlarının Kültürümüze Etkisi” konusunda, Selinay isimli öğrencinin, dedesiyle yapmış olduğu mülakata yer verilmiştir.

“Muhabir Buse'nin Dernek Başkanıyla Yaptığı Mülakatta”, bisiklet kullanımının yararları ve bisiklet kullanırken karşılaşılan zorluklar hakkındaki düşünceler, soru-cevap şeklinde yer almıştır.

“Doğru Bilgi Alırsak Gelişiriz” başlığında, Seliye Hanım'ın televizyonda gördüğü zayıflama ürününü kullanması sonrası hastaneye kaldırıldığı ve doktorun ona yaptığı telkinlere yer verilmiştir.

“Kitle İletişim Araçlarının Toplumu Yanlış Bilgilendirmesi” konusunda, bir mahallede gerçekleşen hırsızlık olayı sonrası, şüpheliye benzemesinden ötürü bir vatandaşın gözaltına alındığı; asıl suçlu yakalanınca kendisinin serbest bırakıldığı, ancak bir gazetenin suçlu olarak kendi fotoğrafını yayınlamasından dolayı sokağa çıkamaz hale geldiği anlatılmıştır.

“Benim Hayatım, Benim Özelim” başlığında, özel hayatın gizliliği konulu örnek olaya yer verilmiştir.

“Konut Dokunulmazlığının Yanlış Anlaşılması” görseli verilmiştir.

“Tekzip Metni” başlığında, bir gazetenin, hayali bir spor kulübünün sporcusuna ait transfer haberinin gerçeği yansıtmadığı şeklindeki açıklamasına yer verilmiştir.

Bu öğrenme alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(7.1.1.) İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.

(7.1.2.) Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.

(7.1.3.) Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır (*Seçilen bir iletişim kanalının (TV, İnternet, akıllı telefonlar vb.) bireyler arasındaki iletişimi ve toplumsal olarak da kültürü nasıl değiştirdiği ele alınır*).

(7.1.4.) İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (*Özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır*).”

“Kültür ve Miras” alanındaki örnek olaylar:

“I. Murad’ın Kosova Savaşı Öncesinde Yaşadığı Olay”, Osmanlı’nın siyasi güç olarak doğmasındaki önemli faktörlere vurgu yapılmıştır.

“İstanbul’un Fethi Sonrası Yaşanan Bir Olay” konusunda, Fatih’in Ayasofya’da toplanmakta olan halka, hayat ve özgürlükleri noktasında verdiği güvence aktarılmıştır.

“Renk Cümbüşü” başlıklı olayda, farklı milletlerin, kozmopolit yapıda olan Osmanlı Devleti’nde, nasıl ferah ve düzen içinde yaşadıkları anlatılmıştır.

“Profesör Lawrence’ın, Mors Telgrafını Sultan Abdülmecit’e Sunması” konusunda, Osmanlı Devleti’nde telgraf denemesinin nasıl başarıya ulaştığı anlatılmıştır.

“Kültürümle Varım” başlığında, İngiliz Seyyah Keppel’in, Türklerin dürüstlüğüne şahit olduğu bir olay anlatılmıştır.

“Osmanlı Devleti’nde Gelinin Hazırlanışı ve Gelin Alayı” konusunda, Seyyah George Sandys’in, Osmanlı’da yapılan bir düğün törenini kaleme alması konu edilmiştir.

“Kültür ve Miras” öğrenme alanındaki örnek olaylarla şu kazanımlar uygundur:

“(7.2.1.) Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.

(7.2.2.) Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder (*Gaza ve cihat anlayışı, istimâlet politikası, millet sistemi üzerinde durulur*).

(7.2.4.) Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.

(7.2.5.) Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir (*Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklere yer verilir*).”

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında verilen örnek olaylar:

“17 Ağustos - 12 Kasım 1999 Depremlerini” ve sonuçlarını anlatan habere yer verilerek; “Gölcük Depremi ve Sonrası, Kocaeli” kıyaslamalarını da içeren görseller paylaşılmıştır.

“Kentlerde Yaşayan Nüfusun Hızlı Artması Sonucu Yaşanan Kirlilikler” görsel aracılığıyla betimlenmiştir.

“Göç Nedeni ile Ortaya Çıkan Olumsuzluklar”, küresel ısınma, trafik sorunu gibi problemli olgular görseller halinde sunulmuştur.

“Bir Milyon Kişi Karantinada” başlıklı haberde, Ebola salgını hakkında bilgilendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca, yaşadığımız Covid-19 salgınına da bir nevi ayna tutulmuştur.

“Terör ve Savaş Durumlarında vb. Boşaltılmış Yerleşim Alanı” konusunda, böylesi durumlarda, bazı mekânların yerleşmeye kapatılabileceği; bölgedeki insanların göç edebileceği ifadelerine yer verilmiş ve görselle de zenginleştirilmiştir.

“Çarpık Kentleşme” konusunda, izinsiz yapılaşmaya ve bunun doğurduğu olumsuz etkilere değinilmiştir.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” alanındaki olaylarla aşağıdaki kazanımlar pekişmektedir:

“(7.3.3.) Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.

(7.3.4.) Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.”

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“el-Cezeri’nin Abdest Suyu Döken Bir Robot Yapması” konusunda, Artuklu hükümdarının, el-Cezerî’den, bu konuda çözüm bulmasını istemesi konu edilmiştir.

“Yapay Zekâ Çocuk - Shibuya Mirai” konulu haberde, Shibuya Mirai (Şibuya Mira) isimli sohbet botunun (sohbet eden insan görünümlü bilgisayar) Japonya’nın Shibuya bölgesinden vatandaşlık aldığı ve yaşadığımız dünyanın iyiden iyiye bilim kurgu filmlerindeki gibi olmaya başladığına vurgu yapılmıştır.

Bu öğrenme alanında bulunan örnek olaylarla bağıntılı kazanımlar şöyledir:

“(7.4.2.) Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.

(7.4.4.) Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını değerlendirir.”

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında yer alan örnek olaylar:

“Üretim Teknolojilerinin Sosyal ve Ekonomik Hayatımıza Olumsuz Etkileri” görseller halinde, etkinlik olarak sunulmaktadır.

“Ankara’da Türkiye’nin İlk Engelsiz Meslek Lisesi Açılıyor” başlıklı haberde, Serebral palsili öğrencilere kaynaştırma yoluyla eğitim yapılacağı hususunda bir bilgilendirmede bulunulmuştur.

“Ahi Teşkilatında Ceza Uygulamasının Nasıl İşlediği” konusunda, küçük tabir edilebilecek suçlarda davacıya kahve ısmarlatmak; büyük suçlamalarda da ustabaşının dükkânının kapatılması gibi bilgilere yer verilmiştir.

“İflas Topu Atmak” başlığında; “esnafın iflas ettiği top atılarak duyurulurdu. Bu topun atılması, iflas eden esnafın borçlular tarafından rahatsız edilmemesi anlamına gelirdi.” ifadeleri yer almıştır.

“Ahilik Teşkilatının Demirciler Çarşısı İçin Uyguladığı Kural” konusunda; “erkânsın arkadaş!” sözünün söylenmesi, o ustanın çarşı kurallarına uymadığı ve cezalı olduğu anlamını taşırdı. Yine benzer ihmal görülürse; bu sefer dükkânı kapatılırdı gibi uygulamalara yer verilmiştir.

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” alanında paylaşılan örnek olaylarla şu kazanımlar uyumluluk taşımaktadır:

“(7.5.2.) Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.

(7.5.3.) Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir (*Kızılay ve Yeşilay gibi kamu yararına çalışan yarı resmî kurumlar ile vakıf ve derneklerin çalışmalarına değinilir*).

(7.5.4.) Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır (*Ahilik ve Lonca teşkilatı ile meslek odaları ve meslek okulları üzerinde durulur*).”

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında sunulmuş örnek olaylar:

“Myanmar’daki İnsani Problemlerin Konu Edildiği Genel Ağ Haberinin Okunmasının Ardından, Öğrencilerin Öğretmenleriyle Yaşadığı Diyaloglar” konusunda, 100 bin Müslüman Arakanlının yaşadığı yerleşim yerlerine saldırı yapıldığı bilgilerine yer verilmiştir. Ardından, “Öğrencilerin Öğretmenleriyle Yaşadığı Diyaloglar” aktarılmıştır. Burada; “Murat ortaokul 7. sınıf öğrencisiydi. Genel ağ haberini okuyunca empati kurup ‘Orada yaşayan bir çocuk olsaydım.’ diye düşündü ve bu duruma çok üzüldü. O an, Sosyal Bilgiler dersinde işledikleri konu aklına geldi. Ülke olarak bugünkü demokratik cumhuriyete sahip olmamızda katkısı olan atalarımıza özellikle Mustafa Kemal Atatürk’e bir kez daha yürekten minnet duyguları hissetti.” ifadelerine yer verilerek, öğrencilerin öğretmenleriyle yaşadığı diyaloglar aktarılmıştır.

“İslamofobi” konulu haberde, bu kavramın suç teşkil ettiğini, topluma uygun bir dille açıklamak gerekmektedir gibi ifadelere yer verilmiştir.

“Atatürk ve Satı Kadın” başlığında, Atatürk, Kızılcahamam’a giderken Kazan köyü yakınlarında durması; burada, Atatürk ile Satı Kadın arasında geçen diyaloglar aktarılmıştır.

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında verilen örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(7.6.1.) Demokrasinin ortaya çıkışını, gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar (*Demokratik değerlere ve demokrasi uygulamalarına tarihimizden örnekler verilir*).

(7.6.2.) Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.

(7.6.3.) Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.

(7.6.4.) Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder (*Demokratik toplumlardaki antidemokratik uygulamalarla ilgili güncel sorunlar üzerinde durulacaktır*).”

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Afrika Ülkeleri İle İlgili Kalıp Yargılar İçeren Bir Metin”, Feyzanaz isimli öğrencinin, Afrika ülkelerindeki insanların açlık ve sefalet içinde, zor şartlar altında yaşadıklarını düşünmesi anlatılmıştır.

“Kast Sistemi”nde, 1975 yılında kaldırılmasına rağmen, Hint filmlerinde sıkça görülen ve ülkenin kırsal kesimlerinde halen uygulanan Kast sistemine değinilmiştir.

“15 Haziran 1896 Tarihinde Japonya’da Gerçekleşen Deprem” sonucu, tsunami meydana geldiği ve 27.122 insanın hayatını kaybettiği bilgisine yer verilmiştir.

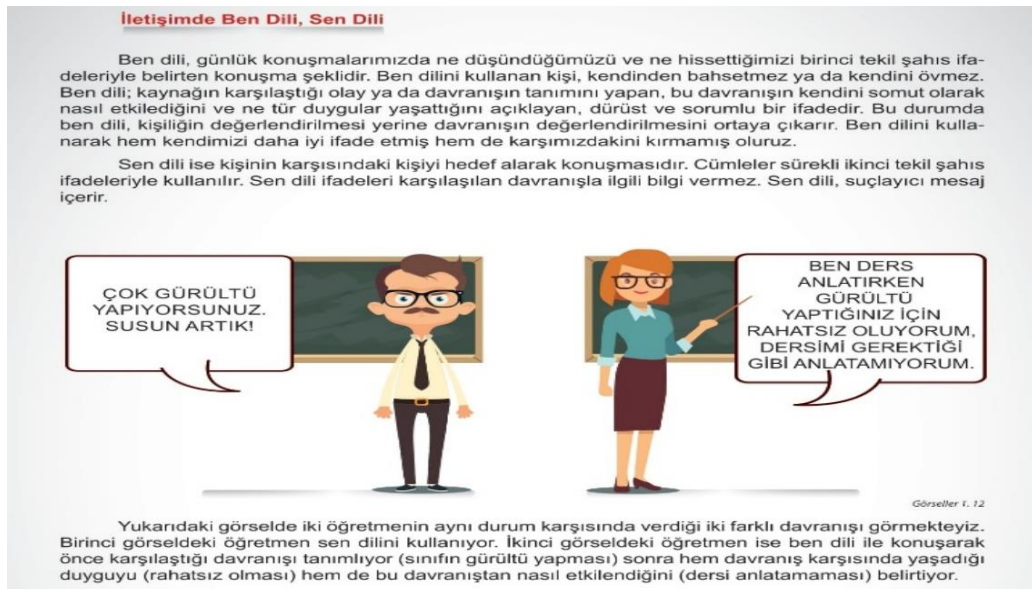
“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında sunulan örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar pekişmektedir:

“(7.7.3.) Çeşitli kültürlere yönelik kalıp yargıları sorgular.

(7.7.4.) Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir (*Küresel iklim değişimi, doğal afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır.*)”

7. sınıf SBDK’de betimsel-içerik analizleri yapılan örnek olaylardan bazıları şu şekildedir:

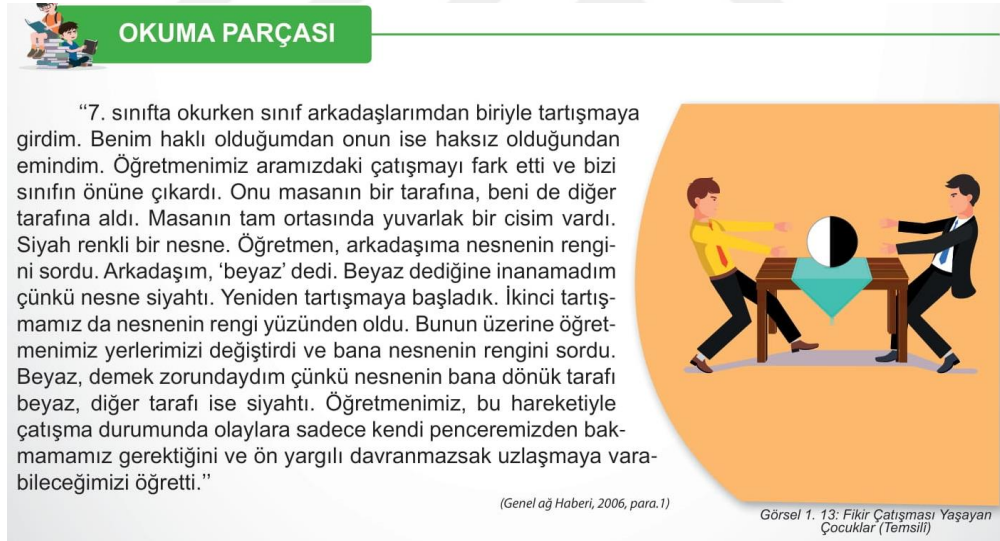
“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “İletişimde Sen Dili ve Ben Dili” konulu görsel verilmiştir (s.19):

Şekil 4.21. Görsel örnek olay – 1i (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Sen dili ve Ben dilinin anlatıldığı görsel örnek olayda, sınıf ortamının yansıtılması ve öğrencilerin bire bir karşılaşılabileceği örnek olması önemlidir. Öğrenciler genellikle öğretmenlerinin kızdığı ya da sinirlendiği davranışlara anlam yüklemekten uzaktır. Ben dili görselindeki konuşma balonunda, kızılan davranışın nedeni belirtilerek, bunun önüne geçilmesi sağlanmış; anlatılmak istenen fark açık bir biçimde gösterilmiştir. Ayrıca; iletişim, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, öz denetim becerileri ile saygı, sevgi, duyarlılık gibi değerleri öğrenciye benimsetmesi açısından yararlı olmuştur. Sunulan örnek olay; “SB.7.1.2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.” kazanımını da kapsamaktadır. Ders kitabı sayfası genel olarak incelendiğinde, TTKB’nin, 7.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemeli” ölçütüne uyulmadığı da görülmektedir.

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “Çatışma Durumunda Uzlaşmayı Sağlayabilmek” temalı Genel ağ Haberi verilmiştir (s.21):

Şekil 4.22. Yazısal örnek olay – 21 (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Yazısal örnekte, olaylara salt kendi bakış açımızla değil, karşı tarafın bakış açısıyla da bakmamız gerektiğinin anlatılması ve ilgi uyandırıcı bir görselin de beraberinde sunulması; öğrenmeyi anlamlı kılmış, öğrencilerin daha iyi kavramasını sağlamıştır. Birey ve Toplum öğrenme alanında yer alan; “SB.7.1.1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular” kazanımı; kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, iletişim, iş birliği, empati, eleştirel düşünme, öz denetim, problem çözme becerileri ile barış,

dayanışma, saygı, sevgi, sorumluluk değerleriyle ilintili olması, örnek olayın nitelikli olduğunu göstermektedir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 7.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemeli” kıstasından hareketle, haberin son cümlesinde buna uyulmadığı tespit edilmiştir.

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “Konut Dokunulmazlığının Yanlış Anlaşıldığı Olay” resmedilmiştir (s.32):

Konut dokunulmazlığının yanlış anlaşıldığı olayı anlatan görseli inceleyelim:

Görseller 1. 29: Konut Dokunulmazlığı (Temsili)

Şekil 4.23. Görsel örnek olay – 3j (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Konut dokunulmazlığının yanlış anlaşıldığını konu edinen görsel örnek olayda, öğrencilerin bir kısmı, “dokunulmazlık kavramını” fiziksel bir temas olarak algılayabilir. Dolayısıyla, konunun bu şekilde esprili bir dille verilmiş olması akılda kalıcılığı artıracaktır. “SB.7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (*özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır*).” kazanımıyla tutarlı örnek olmuştur. Ayrıca; hukuk okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ile saygı, dürüstlük, duyarlılık gibi temel beceri ve değerleri kazandırmada önemli rol almaktadır. Öğrencilerin yaşantılarına uygun bir örnek olmakla beraber, örneğin görselle zenginleştirilmesi görsel zekâ gibi, farklı tip zekâ sahip öğrencilere hitap etme bağlamında kolaylık sağlayacaktır.

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “Okuma Parçası” başlığında, “Kitap için yazarlar tarafından yazılmış” bir örnek olaya yer verilmiştir (s.23):

OKUMA PARÇASI

Ben Selinay Kutlu. Yedinci sınıf öğrencisiyim. Öğretmenimiz kitle iletişim araçlarının kültürümüze etkisi konusunda, çevremizdeki büyüklerimizden bir kişi ile mülakat yapmamızı istedi. Ben de okul çıkışı, çok sevdiğim dedemin yanına koştum. Ödev konusunu anlatıp merak ettiklerimi dedeme sormaya başladım.

Görsel 1.16: Selinay

SELİNAY: Dedeciğim, sizin çocukluğunuzda televizyon var mıydı? Boş zamanınızı nasıl değerlendiriyordunuz?

ALİ DEDE: Bizim çocukluğumuzda televizyon yoktu. Okulun olmadığı günlerde sabah erkenden kalkar, annemizin hazırladığı kahvaltıyı yaptıktan sonra mahalle arkadaşlarımızla buluşur, akşama kadar oyun oynardık. Şimdi sizleri düşünüyorum da dört duvar arasında bir kutuya bakarak geçiriyorsunuz hayatınızı.

SELİNAY: Dedeciğim, ne tür oyunlar oynardınız?

ALİ DEDE: Neler yoktu ki... Saklambaç, mendil kapmaca, çelik çomak. En çok top oynamayı severdik. Diğer mahallenin çocukları ile mahalle maçı yapardık ki nasıl çekişmeli geçerdi. Bazen öğle yemeğini bile unuttuk, annemiz bizi çağırana kadar yemek aklımıza bile gelmezdi. Biz orada sadece oyun oynamazdık. Hayal kurmayı, birlikte hareket etmeyi, dayanışmayı ve paylaşmayı da öğrendik.

SELİNAY: Akşamları nasıl vakit geçirirdiniz?

ALİ DEDE: Akşam yemeğinde herkes bir araya gelirdi. Eğer güzel bir yemek pişmişse kokusu komşuya gider diye, önce komşuya bir tabak yemek gönderilirdi. Kış olunca herkes sobanın olduğu odada otururdu. Akşamları herkes sohbet eder, birbirlerinin sorunları ile ilgilenirdi. Ben en çok, komşularımız geldiği zaman mutlu olurum. Büyüklerimizin anlattığı hikâyeleri, masalları ve anıları dinlemek bana büyük mutluluk verirdi. Bu sohbetler benim hayatımın rehberi oldu. Oradan çıkardığım dersleri hayatım boyunca unutmadım.

SELİNAY: Peki, dede dünyada ve ülkemizde olan biten olayları nasıl öğre-nirdiniz?

ALİ DEDE: Televizyon yoktu ama radyo vardı. Ajans saatinde büyükler radyonun başına gelir, radyonun sesini biraz açar ve herkesi susturarak ajansı dinlerdi. Biz de en çok radyo tiyatrosunu severdik. Onu dinlerken öyle hayaller kurardık ki sanki o tiyatrodaki biz oynardık.

Mülakat sona erdiğinde dedeme sarılıp elini öptüm. Ayırdığımda aklımda kalan en önemli soru şuydu:

Acaba benim çocukluğum da dedemin çocukluğu gibi olsaydı ne olurdu?

Görsel 1.17: Selinay ve Dedesi

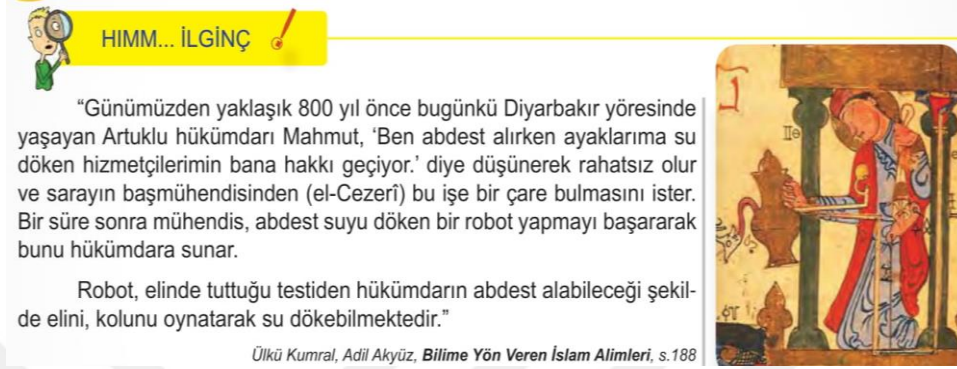
(Bu kitap için yazarlar tarafından yazılmıştır.)

Şekil 4.24. Yazısal örnek olay – 4k (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Selinay isimli öğrencinin, “kitle iletişim araçlarının kültürümüze etkisi” konusunda dedesiyle yapmış olduğu yazısal örnek olayda, geçmişte insanların televizyon gibi teknolojik unsurlar yokken, günlerini nasıl geçirip, boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini öğrenmek üzerine yapılan mülakattan bahsedilmektedir. “SB.7.1.1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.” kazanımıyla bağıntılı bir örnek olmuştur. Bu örnekten hareketle öğrenciler, geçmiş zamanlardaki insanların yaşamları, aktiviteleri ve insani ilişkilerine dair bilgi sahibi olacak ve şimdiki zamanla kıyaslayacaktır. Değişim ve sürekliliği algılama, iş birliği, iletişim, becerilerini ve dayanışma, sevgi, yardımseverlik değerlerini içselleştirebilecektir. “Ali Dede” karakterinin aktardığı ilk cümleye bakıldığında, Talim ve Terbiye

Kurulu Başkanlığının, 7.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemeli” kıstasına uyulmadığı görülmektedir.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesinde, “el-Cezeri’nin Abdest Suyu Döken Bir Robot Yapması” konusu yazısal örnek olay olarak aktarılmıştır (s.130):

Şekil 4.25. Yazısal örnek olay – 5İ (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Türk-İslam alimlerinin bilimsel gelişmelere duyarsız kalmadıkları, aktif rol aldıklarını gösteren yazısal örnek olay, öğrencilerin bilime ve bilimsel gelişmelere yönelik ilgisini kamçılabilir. Girişimcilik, problem çözme ile bilimsellik, çalışkanlık değerlerini ve becerilerini somutlaştırmaları kolay hale gelebilir. “SB.7.4.2. Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.” kazanımıyla ilintilidir. Yazısal örnek olay incelendiğinde, Talim ve Terbiye Kurulunun ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemeli” kuralına uyulmadığı da görülmektedir.

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “Doğru Bilgi Alırsak Gelişiriz” başlığında, “Bu kitap için yazarlar tarafından yazılmış” bir örnek olaya yer verilmiştir (s.29):

Örnek Olay

Seliye Hanım, 5 yıldır bir türlü veremediği kilolarından dolayı mutsuz bir hayat sürüyordu. Yemeği seviyor ve hareket etmek ona çok zor geliyordu. En büyük isteği her şeyi yemek, hep zayıf kalmaktı.

Bir gün işten eve gelince kendini koltuğa attı. Kumandayı alarak televizyonu açtı. Televizyon kanalında bir reklama gözü takıldı. Reklamda "Her şeyi yiyerek zayıflamak mümkün." başlığıyla bitkisel olduğu iddia edilen bir ürün tanıtılıyordu. Sunucu, ürünün faydalarını anlatıyordu. Seliye Hanım hemen doğruldu ve telefonu eline aldı. Ekranın altında yazan telefon numarasını arayarak üründen iki kutu sipariş etti.

Seliye Hanım, zayıflama ürününü kullandıktan bir hafta sonra şiddetli mide ağrısı ile hastaneye kaldırıldı. Seliye Hanım doktora şikâyetlerini anlatırken aldığı üründen de bahsetti.

Doktor: Her habere inanmamalısınız. Bir doktora danışmadan ürün alınır mı? Bunlar hep para tuzaklarıdır. Medyada, pek çok ürün hakkında yanlış bilgiler içeren reklamlar verilmektedir özellikle bu tarz reklamlara karşı çok dikkatli olunmalı.

Seliye Hanım: Genel ağ sitesine de baktım. Bana oldukça güvenilir geldi Doktor Bey.

Doktor: Teknolojinin gelişmesi ile Genel ağı kullanarak her türlü habere ulaşıyoruz fakat bilgi kirliliği de çok fazla. İyiye araştırmadan karşımıza çıkan her bilgiye inanmamalıyız. Yaptığınız çok tehlikeli, bu hatayı canınızla ödeyebilirsiniz. Pek çok kişi bu ürünler yüzünden hayatını kaybedebiliyor. Zayıflamak istiyorsanız sağlık kuruluşlarından yardım alınız ve spor yapınız.

Seliye Hanım: Haklısınız Doktor Bey, bundan sonra daha bilinçli hareket edeceğim. Her duyduğuma da inanmayacağım.

GörSEL 1: 25: Doktor, Hasta Görüşmesi

(Bu kitap için yazarlar tarafından yazılmıştır.)

Şekil 4.26. Yazısal örnek olay – 6m (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Televizyon ve internet ortamında sıklıkla bilgi kirliliğine maruz kaldığımız bir duruma değinilen yazısal örnek olayda, öğrencilerden beklenen bu vb. problemlerle karşılaşmaları durumunda bu örneği hatırlamaları, her yazılıp çizilene inanmamaları ve bu yönde kalıcı davranış edinerek; medya araçlarının kurbanı olmamaları planlanmaktadır. Bu gerçekleştiği takdirde; "Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları" özel amacına yaklaşılmış olacaktır. Öğrenciler edindikleri bu bilgileri yakın çevresiyle paylaştıkları, onları aydınlattıkları takdirde, belki de; "bal reklamı, cep telefonu vs. ürün reklamları, kendisini savcı, polis diye tanıtan" onlarca sahte oluşuma karşı bilinçlenecek, onarılması mümkün olmayan hasarların önüne geçilecektir. Bununla da; araştırma, eleştirel düşünme, öz denetim, problem çözme becerileri ve yardımseverlik, dayanışma gibi değerlerin öğrenciler tarafından yapılandırılması sağlanır. TTKB'nin, ders kitaplarında belirlemiş olduğu; "cümledeki kelime sayısı 17'yi geçmemeli" ölçütüne uyulmadığı gözlemlenmektedir.

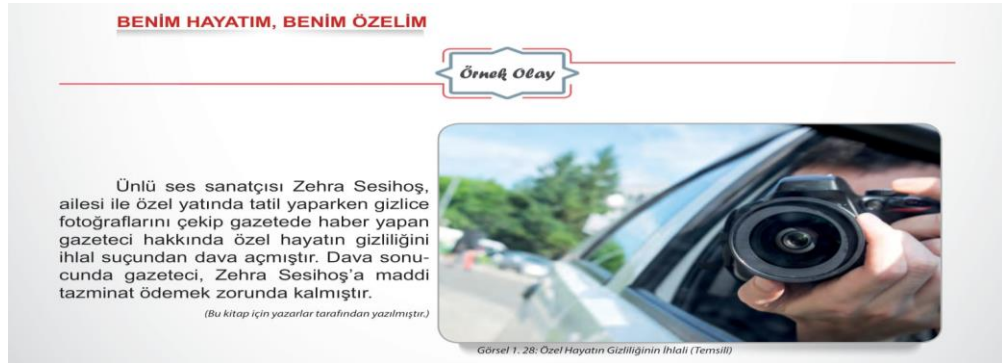
“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “Kitle İletişim Araçlarının Toplumu Yanlış Bilgilendirmesi” konusu örnek olay olarak verilmiştir (s.30):

Şekil 4.27. Yazısal örnek olay – 7n (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Kitle iletişim araçlarının toplumu yanlış bilgilendirmesine atıf yapılan, kitabın yazarları tarafından kaleme alınan bu yazısal örnek olayla hedeflenen; bireyler hakkında araştırmadan, sorgulamadan ve emin olmadan itibar suikastı yapılmasının önüne geçebilmektir. Böylelikle, temel becerilerden olan; araştırma, karar verme ile saygı, dürüstlük, adalet gibi değerleri; “SB.7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (Özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır).” kazanımını öğrencilere pratik ettirmesi açısından faydalı olmuştur. Örnek olayın, sondan bir önceki cümlesinin kelime sayısı 21’dir. Talim ve Terbiye Kurulunun belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemelidir” ölçüsünden uzaklaşmıştır.

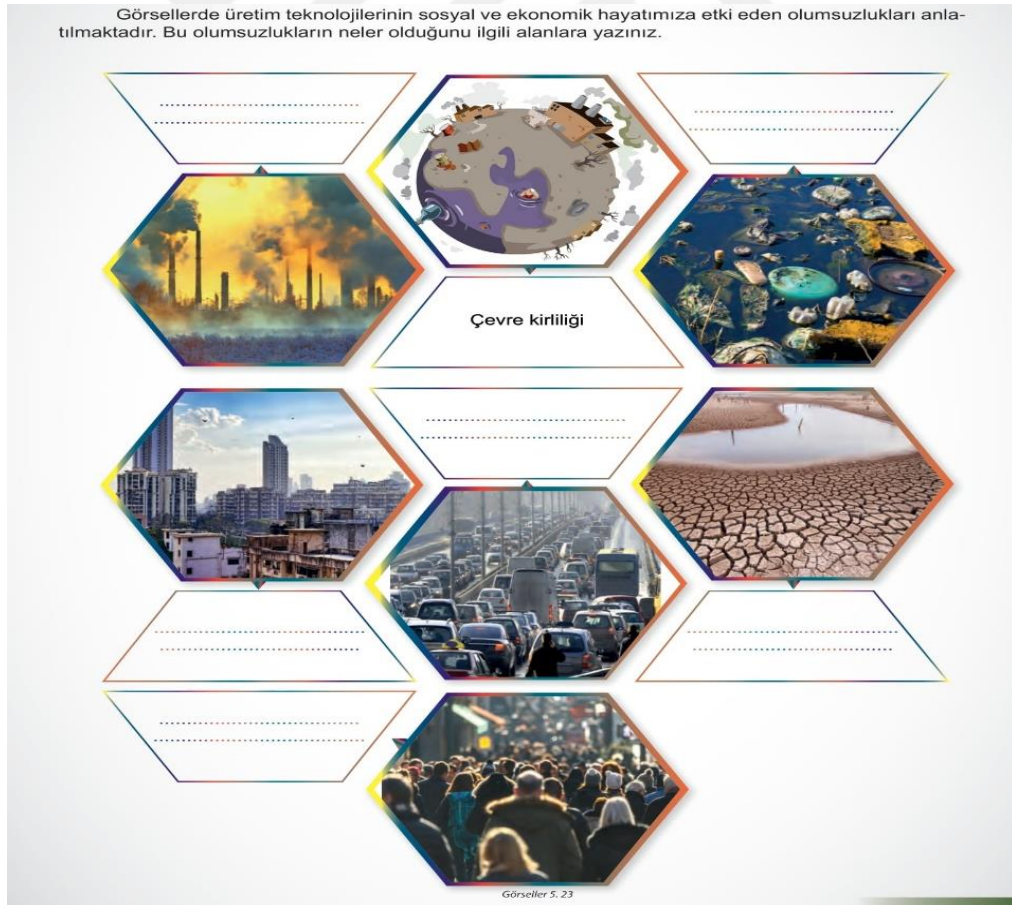
“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde, “Benim Hayatım, Benim Özelim” başlıklı örnek olaya yer verilmiştir (s.31):

Şekil 4.28. Yazısal örnek olay – 8o (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

“SB.7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (Özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır).” kazanımıyla paralellik gösteren yazısal örnek olayda, özel hayatın gizliliği konusuyla alakalı bir örneğe değinilmiştir. Böyle örnekler, özel hayatın gizliliği hakkında bilgi sahibi olmayan öğrencilerin bilgilenmesini, özel hayatın gizliliğine önem vermesini ve özel hayatın gizliliğine dikkat edilmediği durumlarda, caydırıcı yaptırımlarla karşı karşıya kalabileceğinin farkına varmasını sağlar. Örnek olay; öz denetim, medya okuryazarlığı becerileri ile duyarlılık, saygı gibi değerlerle benzerlik taşımaktadır. Örnek olayın başlangıç cümlesindeki kelime sayısı 26’dır. Talim ve Terbiye Kurulunun belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısının 17’yi geçmemelidir” kuralıyla uyumsuz olduğu görülmektedir.

“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde, “Üretim Teknolojilerinin Sosyal ve Ekonomik Hayatımıza Olumsuz Etkileri” görsellerine yer verilmiştir (s.153):

Şekil 4.29. Görsel örnek olay – 9ö (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

“Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları” özel amacıyla ilişkilendirilen görsel örnek olayın verilmesi, etkileyici ve vurgulayıcı olmuştur. İnsanlığın hayati olaylara duyarsız kaldığı, inisiyatif almadığı takdirde oluşabileceklerin bu şekilde gösterimi değerlidir. Böyle örneklerle; araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama becerileri ve duyarlılık, sorumluluk gibi değerlerin edinimi kolaylaşmaktadır. Önemli örneklerin verildiği ders kitabı sayfalarının yanında karekod uygulamasına geçilebilir. Karekodların okutulmasının akabinde; “dünyamıza gereken özeni göstermediğimiz takdirde bizi bekleyen gelecek hakkında...” tarzı videoların izletilmesi; konuları pekiştirmek adına son derece önemli olabilir. Böyle teknolojik gelişmelerden faydalanılması; öğrencilerin güdülenmesini, derste aktif rol almasını ve hedeflere kolayca ulaşmasını sağlayabilir.

“Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde, “Tsunami” konusuna yer verilmiştir (s.214):

Tsunami

Görsel 7. 12: Tsunaminin Yıkıcı Etkisi, Japonya

Tsunami, deniz ve okyanus tabanında meydana gelen deprem ve deniz altı volkanizması gibi sebeplerle ortaya çıkar. Dalgalar kıyıya çarparak afete sebep olur. Son yirmi yılın en büyük tsunamileri Endonezya, Haiti ve Japonya'da meydana gelmiştir.

Tsunamiden etkilenen milyonlarca insan, evsiz ve işsiz kalmış, daha iyi şartlarda yaşamak için göç etmiş ya da açlık ve salgın hastalıktan hayatını kaybetmiştir. Bu sebeple tsunami çözüm üretilmesi gereken küresel bir sorundur.

Tsunaminin önlenmesi mümkün değildir. Buna rağmen erken uyarı sistemlerinin verdiği alarmla ve bir plan dâhilinde etkilenebilecek yerlerin boşaltılması, insanların kıyıda kara içlerine doğru uzaklaştırılması tsunamiyi bir afet olmaktan çıkarabilir.

HİMM... İLGİNÇ

“15 Haziran 1896 tarihinde Japonya'da çok şiddetli bir deprem olmuş, sallantının durmasından 20 dakika sonra deniz korkunç bir şekilde geri çekilmeye başlamış, ardından tekrar saatte 800 kilometre hızla geri dönmüş ve 30 metreyi bulan dev dalgalar sahil bölgelerini kaplamıştı. O sırada Japon halkı, bayram kutlamaları için sahilde toplanmıştı. Tsunamiden dolayı orada bulunan 27.122 insan hayatını kaybetti ancak 37 yıl sonra 1933'te, tsunami yine aynı bölgede ve aynı şiddette oldu. Halk, tsunamiye karşı önlem aldığı için sadece 3.000 kişi hayatını kaybetti.”

Ramazan Özey, *Günümüz Dünya Sorunları*, s. 52

Şekil 4.30. Yazısal örnek olay – 10p (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı)

Öğrencilerin doğal afetler içerisinde en uzak kaldıkları konu tsunami olmaktadır. Zira, ülke olarak ve yakın coğrafyalarında da karşılaşmadıkları bir olay olduğu için, çok fazla bilgi sahibi değillerdir. Dolayısıyla, tsunami hakkında örnek verilmesi ve görselle de zenginleştirilmesi, konuyu daha kolay telkin edebilir. “SB.7.7.4. Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir (*küresel iklim değişimi, doğal afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır.*)” kazanımıyla uygun perspektifte bir örnek olmuştur. Örnek olaylar; araştırma, çevre okuryazarlığı, empati becerileri ve duyarlılık, yardımseverlik gibi değerleri pekiştirir. Ders kitabı sayfasına genel olarak bakıldığında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 7.sınıf ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemeli” kriterine uyulmadığı görülmektedir.

7.sınıf SBDK’de (2.Baskı) örnek olaylarda değinilen konular ve kazanımlara dair bulgular Tablo 4.13.’de gösterilmiştir. Devamında ders kitabında bulunan, rastgele olarak seçilmiş örnek olaylar ile analizleri gösterilmiştir.

Tablo 15.13. 7. Sınıf SBDK’de örnek olayların değindiği konular ve kazanımlar (2.Baskı)

Öğrenme Alanı	Ünite	Değindiği Konular	Kazanımlar
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Ahmet Amca ile Doktor Nuri Bey Arasında Geçen Diyalog	“İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.
		İki Kardeş Arasındaki İletişim	Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.
		Kitle İletişim Araçlarını Kullanırken Karşılaşılan Çeşitli Sorunlar	Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.
			İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (<i>özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır</i>).”
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Seyyah İbn Batuta ve Ahiler	“Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar
		Bursa’nın Fethi Sırasında Şehirde Yaşayan Rumlar’ın Hiçbir Direniş Göstermemesi	(<i>Kuruluştan İstanbul’un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girilmeden ele alınır</i>).
		İstanbul Kuşatmasında Şehrin Savunmasının Rumlardan Daha Çok Latinler Tarafından Yapılması	Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.
		İstanbul’un Fethi Sonrası Yaşananlar	Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir
		Osman Bey’in Adaleti	(<i>Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklerle yer verilir</i>).”
		Kanuni Sultan Süleyman’ın Semendire Kadısı’na Gönderdiği Ferman	
		Zimem Defteri	

İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Engabeli ve Dağlık Yerde Yaşanan Olumsuzluk	“Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
		Göç Etme Sebepleri	Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.
		Göç Sonrası Oluşan Sorunlar	Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.”
		İzmir’e Veda Ederken	
		Geçmişte Nüfus Sayımının Nasıl Yapıldığı	
		Kadın Girişimci Vize Sorunu Yaşanan ABD’ye Halılarıyla Girdi	
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Kübalılara Seyahat Özgürlüğü	
		Kötü Niyetli Kişilerin Bilgilerimize Kolayca Ulaşabilmesi	“Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.
		Casus Programlar	Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını değerlendirir.”
		Tales’in Öngörüsü	

Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Şehirleşmeyle Birlikte Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkması	“Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
		Talebeye Giysi ve Kırtasiye Yardımı Yapan Vakıf	Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir
		Püf Noktası	(Kızılay ve Yeşilay gibi kamu yararına çalışan yarı resmî kurumlar ile vakıf ve derneklerin çalışmalarına değinilir).
		Meslek Lisesi Memleket Meselesi	
		“OSMEK’le Kendi İşlerini Kurdular”	Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.
		“Tahmin ve Erken Uyarı Sistemi”	
		“İnsansız Hava Aracı”	Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar
		“Kargo Şirketleri Droneli Teslimata Hazırlanıyor”	(Yeni mesleklerin yanı sıra halen icra edilen meslekleri de inceler, kendi kişisel özellikleri, yetenekleri ve ilgilerini bu mesleklerin gerekleri ile kıyaslar ve kişisel kariyerine dair kararlar alır).
			Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder (E-ticaret (gerçek ürünler kadar bilgisayar oyunları gibi sanal/dijital ürünler) üzerinde durulur).”

Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Okulda Yapılan Demokratik Faaliyetler Hak, Sorumluluk ve Oy Türk Siyasi Tarihinde Gerçekleşmiş Askeri Darbeler 15 Temmuz Darbe Girişimi Esnasında Yaşananlar	“Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir. Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.”
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Küresel Isınma İklim Değişikliği Sel Çığ Kuraklık Hortum Deprem Küresel Sorunlara Çözüm Önerileri Görselleri	“Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir (<i>Küresel iklim değişimi, doğal afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır</i>).”

Tablo 4.13. incelendiğinde, 7.sınıf ders kitabının 2.baskısının tüm ünitelerinde 40 örnek olay bulunmaktadır. Örnek olaylar ile 20 kazanım gerçekleştirilmiştir.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanındaki örnek olaylar:

“Ahmet Amca ile Doktor Nuri Bey Arasında Geçen Diyalog”da, Ahmet Amca’nın, 182 MHRS’yi araması ve muayene olmak için gittiği hastanede yaşadığı diyaloglar anlatılmaktadır.

“İki Kardeş Arasındaki İletişim” konusunda, kardeşler arasında geçen olumsuz tutum ve davranışlar sıralanmıştır. Akabinde, iki kardeşin sustukları anda annelerinin duruma müdahale etmesi ve sorunun çözümüne yönelik yaptığı katkı anlatılmıştır.

“Kitle İletişim Araçlarını Kullanırken Karşılaşılan Çeşitli Sorunlar” temalı örnekte, bir kişinin haberi olmadan kişisel bilgilerinin internette kullanılması olayına yer verilmiştir.

“Birey ve Toplum” öğrenme alanında sunulan örnek olaylarla şu kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(7.1.1.) İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.

(7.1.2.) Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.

(7.1.3.) Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.

(7.1.4.) İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (*özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma hakkı ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır*).”

“Kültür ve Miras” öğrenme alanında verilen örnek olaylar:

“Seyyah İbn Batuta ve Ahiler” başlığında, Ahilerin, kendilerini misafir etmek için aralarında yaşadığı tartışma anlatılmıştır.

“Bursa’nın Fethi Sırasında Şehirde Yaşayan Rumlar’ın Hiçbir Direniş Göstermemesi” konusunda, fetih sonrası, Orhan Gazi’nin Rumlara neden şehri teslim ettiklerini sorduğu ve onlardan buna dönük aldığı yanıtı yer verilmiştir.

“İstanbul Kuşatmasında Şehrin Savunmasının Rumlardan Daha Çok Latinler Tarafından Yapılması” konusunda, Latin serpuşu görmektense, Türk sarığını görmeyi yeğlerim, olayına yer verilmiştir.

“İstanbul’un Fethi Sonrası Yaşananlar” konusunda, Sultan II. Mehmet’in, halka yaptığı özgürlük temalı konuşması aktarılmıştır.

“Osman Bey’in Adaleti” başlığında, bir Türk’ün, Bizanslı tüccarı mağdur etmesi ve Osman Bey’in o kişiyi cezalandırıp; mağduriyeti gidermesi anlatılmıştır.

“Kanuni Sultan Süleyman’ın Semendire Kadısı’na Gönderdiği Ferman” başlığında, ahaliden kanunsuz bir biçimde vergi alan kadıya gönderilen ferman olayı anlatılmıştır.

“Zimem Defteri”, veresiye defterinin günümüzdeki karşılığıdır. Ramazan ayında, durumu iyi olanların; hiç bilmediği mahallelerdeki esnafları ziyaret edip, veresiye defterlerinde oluşan borçları ödemesi anlatılmıştır.

“Kültür ve Miras” öğrenme alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar paraleldir:

“(7.2.1.) Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar (*Kuruluştan İstanbul’un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girilmeden ele alınır*).

(7.2.2.) Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.

(7.2.5.) Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir (*Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklere yer verilir*).”

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” alanındaki örnek olaylar:

“Engabeli ve Dağlık Yerde Yaşanan Olumsuzluk” konusunda, kısa örnek olayın paylaşıldığı etkinliğe yer verilmiştir.

“Göç Etme Sebepleri” konulu etkinlikte, Van depremini ailesiyle birlikte yaşayan Yunus, kuraklık nedeniyle tarlalarından yeterli verim alamayınca göç eden Ayşe gibi, farklı örneklere yer verilmiştir.

“Göç Sonrası Oluşan Sorunlar” konusu etkinlik olarak verilmiş, çarpıcı görsellerle desteklenmiştir.

“İzmir’e Veda Ederken” başlığında, babasının iş değişikliğinden ötürü, İzmir’den Ankara istikametine giden bir kız öğrencinin yaşadıkları anlatılmıştır.

“Geçmişte Nüfus Sayımının Nasıl Yapıldığı” konusunda, eski yıllarda, nüfus sayımının olacağı gün, sokağa çıkma yasağı olur ve sayımı yapacak görevliler dairelere gelip; nüfus sayımı yaparlarmış, bilgileri yer almıştır.

“Kadın Girişimci Vize Sorunu Yaşanan ABD’ye Halılarıyla Girdi” başlıklı haberde, tasarımını yaptığı halılarla birçok ülkeye ihracat yapan girişimcinin; vize sorunu yaşanan Amerika’ya kendisinin giremediği ama halılarının girmeyi başardığı, ifadeleri sunulmuştur.

“Kübalılara Seyahat Özgürlüğü” başlıklı haberde, Kübalıların artık, deniz ötesi ülkelerde 2 yıl kalabileceği ve bu süreyi uzatabilmek için başvuru da yapabileceği anlatılmıştır.

Bu alandaki olaylarla aşağıdaki kazanımlar bağlantılıdır:

“(7.3.1.) Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.

(7.3.3.) Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.

(7.3.4.) Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.”

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanında aktarılan örnek olaylar:

“Kötü Niyetli Kişilerin Bilgilerimize Kolayca Ulaşabilmesi” konusunda, internetin yaygınlaşmasıyla birlikte, art niyetli insanların verilerimize kolayca ulaşabileceği hakkında bilgilendirmede bulunulmuştur.

“Casus Programlar” konulu olayda, bir yazarın, uzun soluklu araştırmasını bitirip yayına hazırladığı esnada, bilgisayarına yüklenmiş olan casus yazılım sebebiyle araştırmalarının çalındığına yer verilmiştir.

“Tales’in Öngörüsünde” ise, Lidyalılar ile Pers İmparatorluğu arasında gerçekleşecek savaş öncesi, 28 Mayıs’ta Güneş tutulması yaşanacağını söylemesi anlatılmıştır.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanındaki örnek olaylarla şu kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(7.4.1.) Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.

(7.4.4.) Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını değerlendirir.”

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında paylaşılan örnek olaylar:

“Şehirleşmeyle Birlikte Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkması” konusunda, üretim teknolojisinde yaşanan ilerlemeler, beraberinde nüfus yoğunluğunu ve şehirleşmeyi ortaya çıkarmıştır.

“Talebeye Giysi ve Kırtasiye Yardımı Yapan Vakıf” başlığında, 1730 yılında, İstanbul’da kurulan, Mustafa Efendi Bin Ahmed Vakfı hakkında bilgilendirmede bulunulmuştur.

“Püf Noktası” başlığında, ustanın dönmekte olan çanağa, ara ara, “püf” diye üflemesi ve çatlağa neden olacak kabarcıkların kayboluşu... olayı sunulmuştur.

“Meslek Lisesi Memleket Meselesi” başlıklı haberde, ülkemize yapılacak en ciddi yatırımlardan birinin, mesleki eğitim olacağı vurgulanmıştır.

“OSMEK’le Kendi İşlerini Kurdular” başlıklı haberde, Osmangazi Belediyesi tarafından başlatılan Meslek Edindirme Kursu’na (OSMEK) dair açıklamalarda bulunulmuştur.

“Tahmin ve Erken Uyarı Sistemi” başlıklı haberde, bu sistemle birlikte çiftçilerin telefonlarına; don, muhtemel zararlı ve hastalıkların verebileceği hasar vb. uyarıcı mesajlar gönderildiğine dair bilgiler paylaşılmıştır.

“İnsansız Hava Aracı” başlıklı haberde, ASELSAN ile Bakanlık arasında yapılan iş birliği neticesinde; insansız traktör, bünyesinde özel kameralar bulunduran İHA’larla; bitkilerde oluşabilecek hastalıkların saptanabileceğine yer verilmiştir.

“Kargo Şirketleri Droneli Teslimata Hazırlanıyor” başlığında, 2018 yılı itibarıyla, drone taşımacılığına başlanacağı belirtilmiştir.

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar uyumludur:

“(7.5.2.) Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.

(7.5.3.) Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine örnekler verir (*Kızılay ve Yeşilay gibi kamu yararına çalışan yarı resmî kurumlar ile vakıf ve derneklerin çalışmalarına değinilir*).

(7.5.4.) Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.

(7.5.5.) Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar (*Yeni mesleklerin yanı sıra halen icra edilen meslekleri de inceler, kendi kişisel özellikleri, yetenekleri ve ilgilerini bu mesleklerin gerekleri ile kıyaslar ve kişisel kariyerine dair kararlar alır*).

(7.5.6.) Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder (*E-ticaret (gerçek ürünler kadar bilgisayar oyunları gibi sanal/dijital ürünler) üzerinde durulur*).”

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan örnek olaylar:

“Okulda Yapılan Demokratik Faaliyetler” konusunda, 7.sınıf öğrencisi Cansu’nun, okulunu ve derslerini sevdiği, sosyal ve demokratik faaliyetlere katılarak; okulunu daha fazla benimsediği ifadeleri yer almıştır.

“Hak, Sorumluluk ve Oy” konusunda, ilk defa oy kullanacak abisinin yaşadıklarını anlatan bir kardeşin ifadelerine yer verilerek, ailedeki demokratik ortam anlatılmıştır.

“Türk Siyasi Tarihinde Gerçekleşmiş Askeri Darbeler” konusunda, askeri müdahalelere yer verilmiştir. Arkasından, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimine değinilmiştir.

“15 Temmuz Darbe Girişimi Esnasında Yaşananlar” konusunda, darbecilerin hava taşıtları aracılığıyla; halkın meydanlara çıkmasını engellemeye çalıştığı belirtilmiş ve o gece yaşananlar anlatılmıştır.

“Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanındaki örnek olaylarla aşağıdaki kazanımlar gerçekleştirilmiştir:

“(7.6.3.) Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.

(7.6.4.) Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.”

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında verilen örnek olaylar:

“Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinde”, bu kavramların tanımı yapılmış, etkilerinden bahsedilmiş ve konuyla ilgili görsellere yer verilmiştir.

“Sel, Çığ, Kuraklık ve Hortum” kavramlarının tanımı yapılmış, yıkıcı etkilerinden bahsedilerek; görsellerle desteklenmiştir.

“Deprem” konusunda, depremin tanımı yapılmış; can ve mal kaybına neden olabileceği belirtilmiştir.

“Küresel Sorunlara Çözüm Önerilerinde”, güneş enerjisi panelleri, rüzgâr türbinleri ve elektrikli araba gibi görsellere yer verilmiştir.

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında aktarılan örnek olaylarla aşağıdaki kazanım bağıntılıdır:

“(7.7.4.) Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir (*Küresel iklim değişimi, doğal afetler, açlık, terör ve göç konuları ele alınacaktır*).”

7. sınıf SBDK’nin 2.baskısında betimsel-içerik analizleri yapılan örnek olay örneklerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Birey ve Toplum” ünitesinde, “Okuma Parçası” başlığında, bir iletişim örneğine yer verilmiştir (s.12):

OKUMA PARÇASI

Ahmet Amca, yaklaşık bir haftadır kendisini iyi hissetmiyordu. Vücudundaki sebebini bilemediği ağrılar yüzünden morali de bozulmuştu. Üstelik çevresindekilerin doktora gitmesi gerektiği konusundaki tavsiyelerini de dikkate almıyordu. Sonunda ısrarlara dayanamadı ve Alo 182’yi (Merkezi Hekim Randevu Sistemi) arayarak doktor Nuri Bey’e muayene olmak için randevu aldı.

Görsel 1.1

Ertesi gün hastaneye gitti. Ahmet Amca, içeri girdiğinde bir önceki hastanın sonuçlarına bakan doktor, elindeki kâğıtları kenara bıraktı; Ahmet Amca’ya gülümseyip ondan oturmasını rica etti. Yaşlı adamın hâl hatırını sordu. Muayene ettikten sonra “Merak etme amcacığım, şu ilaçları kullanırsan ve tavsiyelerime uyarsan ağrıların geçecek.” dedi. Doktorun Ahmet Amca’nın rahatsızlığı ile ilgilenmeden önce kendisinin hâl hatırını sorması, kısa süreliğine de olsa onunla sohbet etmesi, güler yüzü, samimi tavrı, yaşlı adamın daha hastaneden çıkmadan kendini iyi hissetmesini sağlamıştı. İlaçlarını alıp evine giderken kendi kendine söylüyordu: “Deseler inanmazdım. Daha doktoru görünce ağrılarım hafiflemeye başladı. İlaçları da kullandım mı iyileşirim artık...” Mutlu bir şekilde evine dönen Ahmet Amca, verilen ilaçları tam zamanında kullanmaya her zamankinden daha çok dikkat etti. Doktorun tavsiyelerine de harfiyen uydu. Kısa süre sonra ağrıları azalmış, rahatlamıştı.

(Kitap için yazarlar tarafından hazırlanmıştır.)

Şekil 4.31. Yazısal örnek olay – 1r (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

Yazısal örnek olayda, ikinci paragrafın giriş cümlesindeki ifadelerle sanki; “bakmak için bakıyor, bir önceki hastanın olayını önemsemiyor” gibi bir algı doğabilmektedir. Burada, “bir kenara bıraktı” yerine; “sonuçları inceleyen doktor, incelemesini bitirdikten, gerekli ilgi alakayı gösterdikten sonra dosyasına koydu” gibi anlatımla bitirilebilirdi. Yanlış kelime kullanımıyla akıllara sanki; “doktor, bir önceki hastanın sonuçlarını bitirmeden, Ahmet amcanın işine geçti, başka bir hasta geldiğinde, aynı davranıştan Ahmet amcanın da sebeplenebileceği” gelmektedir. Hastaneye gitmeden önce “182’yi aramak” bilgisinin verilmesi kolaylık sağlar, öğrencilerin böyle hareket etmesini empoze eder. Hastaneye gidildiğinde, doktorun güler yüzlü olması; gelecekte doktorluk mesleğini hedefleyen öğrencilere rol model olur. Bu da, SBDÖP’nin özel amaçlarından olan; “Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları” ile alakalı bir örnek olduğunu gösterir. Güler yüzlü olduğunda iletişim güzel olmakta ve insanlar sorunlarının çözüldüğü izlenimini almaktadır. Böylelikle, Birey ve Toplum öğrenme alanında verilen; “SB.7.1.2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.” kazanımıyla; iletişim, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerileriyle; duyarlılık, saygı,

yardımlıseverlik değeriyle örtüşen bir örnek olmuştur. Okuma parçasında geçen bazı cümlelerin kelime sayısına bakıldığında; 19, 21 ve 31 aralığında olduğu görülmüş; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısının 17’yi geçmemelidir” kriteriyle uyuşmamıştır.

“Birey ve Toplum” ünitesinde, “Kitle İletişim Araçlarını Kullanırken Karşılaşılan Çeşitli Sorunlar” konusu örnek olay olarak verilmiştir (s.30):

Şekil 4.32. Yazısal örnek olay – 2s (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

Kitle iletişim araçlarını kullanırken yaşanabilecek bir sorunun anlatıldığı yazısal örnek olayı gören öğrenci, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu” hakkında bilgilenecek, belki de, ayrıntılı bir şekilde öğrenme ve araştırma arzusu duyacaktır. Böylelikle, hem kişisel verilerin korunması kanununu hem de kişisel verilerin korunmasının ayrıntılarını öğrenerek; bu noktada daha dikkatli adım atacaktır. Daha sonra, öğrendiklerini yakın çevresine de ulaştırarak, bu kişilerin aydınlanmasını sağlayacaktır. Nihayetinde: “Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları” özel amacı uygulanmış olacaktır. “SB.7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir (özel hayatın gizliliği, düşünceyi açıklama özgürlüğü ve doğru bilgi alma

hakki ile kitle iletişim özgürlüğü arasındaki ilişki ele alınır).” kazanımıyla uyuşan; araştırma, dijital okuryazarlık, problem çözme becerileri ile yardımseverlik ve dayanışma değerini özümsetebilecek örnek olmuştur. “Bunun üzerine araştırma yaparken...” ile başlayan cümle, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısının 17’yi geçmemelidir” kriteriyle bağdaşmamaktadır.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde, “İzmir’e Veda Ederken” başlıklı örnek olaya yer verilmiştir (s.118):

Şekil 4.33. Yazısal örnek olay – 3ş (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

“İzmir’e Veda Ederken” başlığında verilen örnek, öğrencilerin hayatlarında tanık olduğu/olabileceği bir olayın paylaşılması, öğrencilere yaşanabilirlik duygusu hissettirmektedir. Böylece, benzer olayları deneyimlediğinde, ders çıkarmış ve bu doğrultuda çözüm üreterek, dinamikleşmiş olacaktır. Hayatın tam içinden gelen bunun gibi örneklerin sıklıkla tekrarlanması önemlidir. Çünkü, böyle olayların olumsuz etkilerini önceden elimine etmelerini veya baş başa kaldıklarında da; temkinli davranıp, çabucak reaksiyon verebilmelerini, kendi hareketlerini kontrol etmelerini sağlayabilir. Değişim ve sürekliliği algılama, empati becerileri; aile birliğine önem verme ve dayanışma değerleriyle benzerlik taşıyan bir örnek olmuştur.

“Kültür ve Miras” ünitesinde, “Osmanlı Devleti’nde Hoşgörü” konulu örnek olaylara yer verilmiştir (s.57):

Örnek Olay 1

Bursa’nın fethi sırasında şehirde yaşayan Rumlar hiçbir direnişte bulunmamıştır. Fetihden sonra şehri neden teslim ettiklerini soran Orhan Gazi’nin Rumlardan aldığı cevap oldukça dikkat çekicidir.

“Sizin devletinizin günden güne yükseldiğini ve bizim devletimizi geçtiğini anladık. Babanızın idaresine geçen köylülerin memnun kalıp bir daha bizi aramadıklarını gördük ve biz de bu rahatlığa heves ettik.”

(Aşıkpaşazade, Tevarih-i Âli Osman, s.30)

Örnek Olay 2

Tarihçi Nikolas Jorga (Nikılıs Yorga) İstanbul kuşatmasında şehrin savunmasının Rumlardan daha çok 4. Haçlı Seferi ile İstanbul’a yerleşen Latinler tarafından yapıldığını belirtir. Kuşatma günlerini bizzat gören Bizans Tarihçisi Ducas (Dukas) ise Latinlerin baskısından bıkan halkın *“Latin külâhı görmektense Türk sarığı görmek evladır.”* sözünü söylediklerini belirtir.

(Nikolas Jorga, Osmanlı Tarihi, c.2, s.22; Ducas, Bizans Tarihi, s.264)

Şekil 4.34. Yazısal örnek olaylar – 4t (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

“SB.7.2.2. Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder.” kazanımıyla paralel olan örnek olaylarla, kadim medeniyetimizin biricik değerlere gösterdiği saygı aktarılmıştır. Tarihte insan haklarını koruyan uygulamalarımızın ders kitabına taşınmasıyla; öğrencilerin geçmişiyle gurur duymaları sağlanacaktır. Politik okuryazarlık becerisini; adalet, barış, saygı gibi kıymetli değerleri de biçimlendirebileceklerdir. Örnek olayın devamında, öğrencilerin çıkarımda bulunmaları, farklı fikirler üretmeleri ve derste daha proaktif olmaları adına ıraksal soruların baz alındığı; “Osmanlı Devleti böyle politikalar sergilemeseydi, 600 yıl gibi uzun bir süre ayakta kalabilir miydi?..” “bu uygulamalar yapılmıyorsa, devletin ömrü daha uzun soluklu olabilir miydi?..” gibi, tarihsel empati yapmaya katkı sağlayacak sorular da yer alabilirdi. Çözüm yollarının hazır verilmediği, öğrencilerin kendisinin yapılandıracağı böyle soru ve örneklerle; öğrencilerin çoklu bakış açıları kazanmaları ve yaparak-yaşayarak öğrenmeleri sağlanabilecektir. Örnek olayların yanında dikkat çekici, güdüleyici görsellerin paylaşılmaması eksiklik olarak değerlendirilebilir. “Örnek Olay 1” ile “Örnek Olay 2” bölümlerinde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısının 17’yi geçmemelidir” kuralıyla uyuşmayan örnekler yer almaktadır.

“Kültür ve Miras” ünitesinde, “Osman Bey’in Adaleti” başlıklı örnek olaya yer verilmiştir (s.59):

KÜLTÜR VE MİRAS

Örnek Olay 1

Osman Bey’in Adaleti

Osman Bey sınırların genişlemesinin yanında şehir hayatının canlanmasına ve ticaretin gelişmesine de önem veriyordu. Örneğin Eskişehir’de kurulan bir pazarda bir Türk’ün Bizanslı tüccardan aldığı bardağın parasını ödememesi üzerine Osman Bey o kişiyi cezalandırarak Bizanslı tüccarın mağduriyetini gidermiştir. Osman Bey’in bu adil tutumu fethettiği yerlerdeki halkın Osmanlı yönetimini benimsemesini kolaylaştırmıştır.

Şekil 4.35. Yazısal örnek olay – 5u (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

“SB.7.2.1. Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar (*Kuruluştan İstanbul’un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girilmeden ele alınır*).” kazanımı ile bağlantılı yazısal örnek olayda, Osman Bey’in adaleti, eşitliği sağlamak adına yaptığı uygulamaya değinilmektedir. Sunulan örnek olayla öğrencilere; politik okuryazarlık, problem çözme becerileri ile adalet, eşitlik, saygı, yardımseverlik, barış değerlerini kazandırır. Konular aktarılırken böyle örneklerin verilmesi, öğrenme sürecini daha canlı tutup; öğrencilerin çabuk anlamalarını ve -varsa- derse yönelik negatif tutum besleyen öğrencilerin algılarını da pozitif dönüştürebilir. Bu uygulama başarılı olduğu takdirde, tarihi konular, bazı öğrencilerde havada kalmayacak, içini doldurabileceklerdir. Örnek olayı destekleyen, ilgi uyandıracak görsel de kullanılabilir. Örnek olayın ikinci cümlesine bakıldığında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısının 17’yi geçmemelidir” kuralıyla uyuşmayan belirtilere rastlanmaktadır.

“Kültür ve Miras” öğrenme alanında, “Kanuni Sultan Süleyman’ın Semendire Kadısı’na Gönderdiği Ferman” başlıklı örnek olay paylaşılmıştır:

Örnek Olay 2

Kanuni Sultan Süleyman'ın Semendire Kadısı'na Gönderdiği Ferman

"Halktan kanuna aykırı vergi alındığı bana arz olundu. Bundan sonra halktan her kim olursa olsun, hangi makam sahibi olursa olsun kanuna aykırı bir nesne dahi aldirtmayın. Sizin bu uygulamalara son vermediğiniz ve bu gibi olayları tarafıma bildirmediğinizi de duydum. Bu hükmüm size ulaştığında hemen sicil defterine kaydedin ve uygulamaya koyun. Şayet haksızlıkları önlemeye kadir olamazsanız, haksızlığı yapan sancak beyi dahi olsa bana bildirin. Bu hükmü öyle ilan edin ki hiçbir kimse duymadık, bilmiyorduk, diyemesin."

("Gökkubbe Altında Birlikte Yaşamak", Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, s.42)

Şekil 4.36. Yazısal örnek olay – 6ü (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

Yazısal örnek olayda, şimdi okul sıralarında, belki de gelecekte meclis sıralarında oturacak; geleceğin yönetici adaylarına ders niteliğinde bir örnek sunulmuştur. Böyle örnekler öğrencilerin; adalet, barış, duyarlılık, dürüstlük, saygı, sorumluluk gibi değerlere sahip olmasını sağlayabilir. Öğrenciler bazı tarihi konularda tıkanmakta, soyut konuları somutlaştıramamaktadır. Böyle örneklerin yinelenmesi, bu soruna çözüm getirebilir. Hedefleri başarıyla gerçekleştirebilmek adına konuyla uyumlu görsellere de başvurulabilir. Çünkü, öğrenciler tarihi konu, olay, kişi vs. etmenleri ancak görseller aracılığıyla betimler. Sonuç olarak, örnek olayda verilen mesajları çabucak kavrayabilir; konu-derse yönelik istendik tutumlar geliştirebilir. Örnek olayın ikinci cümlesine bakıldığında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlemiş olduğu; "cümledeki kelime sayısının 17'yi geçmemelidir" ölçüsüyle bağdaşmayan bir örnek karşılaşılmaktadır.

"Bilim, Teknoloji ve Toplum" ünitesinde, "Casus Programlar" konulu örnek olay sunulmuştur:

Bilgiye ulaşmanın kolaylaşması aynı zamanda bilgi güvenliği riskini de artırmıştır. Genel Ağ kullanımının yaygınlaşmasıyla kötü niyetli kişiler bilgilerimize kolayca ulaşabilir hâle gelmiştir.

Görsel 4.12

Örnek Olay

Bilimsel araştırma yapan Ahmet Bey uzun süren çalışmasını tamamlayıp yayına hazırladığı sırada bu çalışmasının yayınlandığını görmüştür. Bunun nasıl olabileceğini araştırıldığında bilgisayarına yüklenen casus programlar nedeniyle bilimsel çalışmalarının başkalarının eline geçtiğini anlamıştır. (Kitap için yazarlar tarafından hazırlanmıştır.)

Şekil 4.37. Yazısal örnek olay – 7v (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

“Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları” amacıyla ilişkilendirilebilecek yazısal örnek olayda, siber ortamda bireylerin başına gelebilecek olumsuzluklardan olan casus programlardan bahsedilmiştir. Bu olaydan hareketle, öğrencilerin bu gibi durumlarla karşı karşıya kalmamaları, kaldıklarında ise bu örneği hatırlayıp; ivedilikle refleks göstermeleri amaçlanmıştır. Bilimsellik, saygı değerleri ve empati, dijital okuryazarlık gibi becerilerin öğrencilere kazandırılması açısından faydalı bir örnek olmuştur. Ders kitabında verilen metinden sonra; “bu gelişmelerin önünü alabilmek, böyle olayları yaşamamak adına şunlar yapılabilir” veya “karşılaşıldığında şu adımlar izlenebilir” gibi öneriler de yer alabilirdi.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde, “Göç Sonrası Oluşan Sorunlar” resmedilmiştir:

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Aşağıdaki görselleri inceleyerek verilen boşluklara görsellerde tespit ettiğiniz göç sonrası oluşan sorunları yazınız.

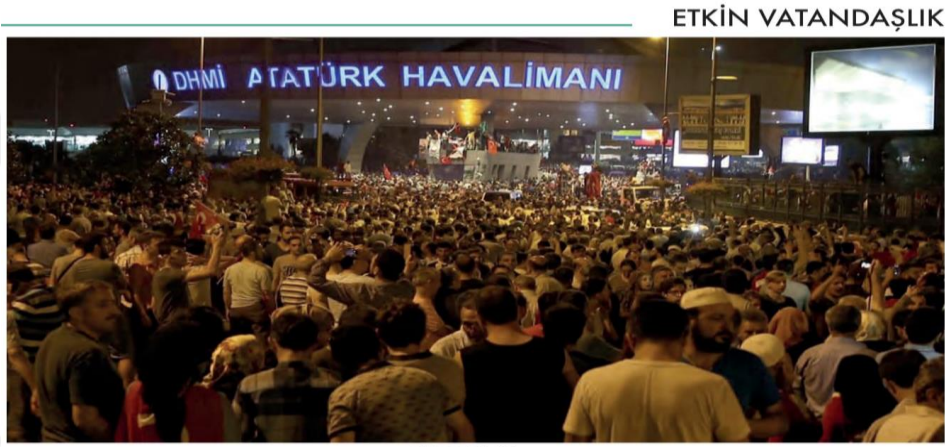
			
Çevre kirliliği yaşanır.			
			
.....	Sağlık sektöründe sorunlar görülür.		

Şekil 4.38. Görsel örnek olay – 8y (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

Göçün sosyal, çevresel ve ekonomik sonuçlarına atıf yapılan görsel örnek olayda; “SB.7.3.3. Örnek incelemeler yoluyla göçün neden ve sonuçlarını tartışır.” kazanımıyla bağlantı kurulmuştur. İnsanlığın aksiyon almadığı, davranışlarına dikkat etmediği takdirde daha ciddi sorunlarla boğuşacağı mesajının verilmesi,

öğrencilerin ders almalarını sağlayarak; örnek olayı nitelikli ve hedeflere ulaşılabilir kılar. “Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları” özel amacıyla da eklenmiştir. Çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama becerilerine; duyarlılık, sorumluluk değerlerine katkı sağlaması ve hayatın içinden olması, örnek olayı nitelikli yapmaktadır.

“Etkin Vatandaşlık” ünitesinde, “15 Temmuz Darbe Girişimi Esnasında Yaşananlar” aktarılmıştır:

Görsel 6.18

Aynı saatlerde İstanbul’un farklı yerlerinde ve Ankara’da darbeciler buldukları her fırsatta saldırılarda bulundular ve birçok vatandaşımızı, asker ve polisimizi şehit ettiler. FETÖ terör örgütü mensupları yönetimindeki uçaklar ve helikopterler kent üstünde alçak uçuş yaparak sonik (ses dalgası) patlamalarla halkı sindirmeye ve halkın dışarıya çıkmasını engellemeye çalıştı.

FETÖ terör örgütünün darbe girişiminde başta millî egemenliğimizin merkezi ve sembolü olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı Külliyesi hedef alındı. Milletimizin gözbebeği silahlı kuvvetlerimize ait Gölbaşı Özel Harekât Başkanlığı, Ankara Emniyet Müdürlüğü darbecilerin diğer hedefleriydi.

15 Temmuz gecesinde ordu içine sızmış FETÖ örgüt mensupları, milletin silahı ve tankıyla milleti hedef aldılar. TRT’yi ele geçirip darbe duyurusu yapmaya başladılar. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a suikast girişiminde bulundular. Millî Mücadele yıllarında olduğu gibi halkımız bir ve beraber olarak Kuvayımillîye ruhu ile darbecilere dur dedi. 15 Temmuz’da Türk milleti darbe girişimini püskürterek bir demokrasi destanı yazdı. Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın çağrısına uyan milletimiz bağımsızlığımıza kast eden FETÖ terör örgütünü etkisiz hâle getirdi. Millet, ordu ve polisimiz omuz omuza vererek darbecilerin planlarını bozdu.

15 Temmuz darbe girişiminin seyrini değiştiren ve darbeye karşı direnişin sembolü hâline gelen Ömer Halisdemir, komutanının emrine sonunda şehadet olduğunu bilerek itaat etti. Özel Kuvvetler Komutanlığını ele geçirmek isteyen darbecilerin liderini etkisiz hâle getirdi. Darbenin engellenmesinde büyük rol oynayan Ömer Halisdemir olay yerinde FETÖ terör örgütü mensupları tarafından şehit edildi.

Ülkemizin birliğine, vatanımızın bölünmezliğine, millet egemenliğine tehdit oluşturan kalkışmanın yaşandığı 15 Temmuz “Demokrasi ve Millî Birlik Günü” olarak kabul edildi.

Şekil 4.39. Yazısal örnek olay – 9z (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

15 Temmuz darbe girişimi esnasında ve sonrasında yaşananlara değinen örnek olayla öğrencilere; demokrasi, ifade özgürlüğü gibi kıymetli olguları sekteye uğratan askeri darbeler konusu, 15 Temmuz FETÖ darbe girişimi

örneğiyle verilmiştir. Etkin Vatandaşlık öğrenme alanındaki; “SB.7.6.4. Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.” kazanımını pekiştirmektedir. Politik okuryazarlık, sosyal katılım becerileri; barış, bağımsızlık, dayanışma, özgürlük, saygı, vatanseverlik değerleri ile ilintili bir örnek olmuştur. İlk paragrafa, ikinci, dördüncü ve son paragraflara bakıldığında, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlediği; “cümledeki kelime sayısının 17’yi geçmemelidir” kuralına uyulmamıştır.

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesinde, “Kargo Şirketleri Droneli Teslimata Hazırlanıyor” başlıklı Genel Ağ haberine yer verilmiştir (s.189):

Şekil 4.40. Yazısal örnek olay – 10p (Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı 2 Baskı)

“SB.7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim ağında meydana getirdiği değişimleri analiz eder (*E-ticaret (gerçek ürünler kadar bilgisayar oyunları gibi sanal/dijital ürünler) üzerinde durulur*).” kazanımıyla bağıntılı yazısal örnek olayı gözlemleyen öğrenciler, değişimin nefes kesici bir hızla ilerlediği günümüz hakkında bilinçlenerek; gelecekte yaşanacak gelişmelere hazırlıklı olacak, onu bekleyen yıllara uyum sağlayabilmek, bunları yakalayabilmek adına güdülenecektir. Böyle örnek olayların verilmesi; girişimcilik, yenilikçi düşünme becerilerini; bilimsellik, çalışkanlık gibi değerleri de pratik etmelerine katkı sağlar. Bu gibi ilgi çekici örnekler, Sosyal Bilgiler dersine karşı olumsuz tutum besleyen öğrencilerin derse yönelik pozitif tutum geliştirmesine ve akademik başarılarının artmasına da vesile olabilir. İngilizcede; “erkek arı anlamına gelen drone (diron)” şeklinde bilgilendirmede bulunulup, okunuşu da parantez içerisinde verilmiş olsa, daha efektif ve ilgi çekici olabilirdi.

Ayrıca, 2018’de gerçekleşeceği bildirilen haberin henüz gerçekleşmemiş olması da, soru işaretlerini beraberinde getirmektedir. Zira, 5 yıldır gerçekleşmeyen bir konunun örnek olayda yer alması inandırıcılık vasfını olumsuz etkileyebilir ve kitapta yer alan diğer örneklerle de şüpheyle bakılmasına sebep olabilir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, 7. ders kitaplarında belirlemiş olduğu; “cümledeki kelime sayısı 17’yi geçmemeli” ölçütünün dışına çıkmıştır.

4.4 Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacında, MEB Yayınları tarafından oluşturulan; ortaokul 5, 6, 7. sınıf SBDK’de sunulan örnek olayların kaynakları incelenmiştir. Örnek olayların hangi kaynaklar olduğu, kaç adet kullanıldığına ilişkin sonuçlar aktarılmıştır.

5.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki örnek olayların kaynakları Tablo 4.14.’de verilmiştir:

Tablo 16.14. 5. Sınıf SBDK’deki örnek olayların kaynağı

Öğrenme Alanı	Ünite	Örnek Olayların Kaynağı
Birey ve Toplum	Toplum İçinde Ben	Selçuk Besir Demir, Hamza Akengin, Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi (1 adet) Genel Ağ Haberi (2 adet) Kitap İçin Yazarlarca Kaleme Alınmıştır (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet)
Kültür ve Miras	Ülkem, Kültürüm ve Tarihim	Genel Ağ Haberi (1 adet) www.kirikkale.gov.tr (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	Gazete Haberi (2 adet) Genel Ağ haberi (1 adet) www.afad.gov.tr (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (16 adet)
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Teknoloji ve Yaşam	Genel Ağ Haberi (4 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet)
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	Genel Ağ Haberi (4 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet)
Etkin Vatandaşlık	Toplum İçin Çalışanlar	Gazete Haberi (2 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet)
Küresel Bağlantılar	Küresel Etkileşim	Genel Ağ haberi (2 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)

Tablo 4.14.'e bakıldığında, 5. sınıf SB ders kitabının;

“Toplum İçinde Ben” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet), Genel Ağ Haberi (2 adet), Kitap İçin Yazarlarca Kaleme Alınmıştır (1 adet), Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi (1 adet) yer almıştır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak; Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet) olmuş, ikinci sırada Genel Ağ Haberi (2 adet) yer almıştır. Kitap için yazarlarca kaleme alınmıştır (1 adet) ve Selçuk Besir Demir ile Hamza Akengin'in kaleme aldıkları eser (1 adet) kullanılmıştır.

“Ülkem, Kültürüm ve Tarihim” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (1 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) ve www.kirikkale.gov.tr (1 adet) kullanılmıştır.

“Yaşadığımız Yer” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (16 adet), Gazete Haberi (2 adet), Genel Ağ Haberi (1 adet), www.afad.gov.tr (1 adet) kullanılmıştır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak; Kaynağı Belirtilmemiş (16 adet) olmuş, ikinci sırada gazete haberi (2 adet) yer almıştır. Genel Ağ Haberi (1 adet) ve www.afad.gov.tr (1 adet) kullanılan en az kaynaklar olmuştur.

“Teknoloji ve Yaşam” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (4 adet) ile Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet) yer almaktadır.

“Üretimden Tüketime” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (4 adet) ve Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet) kullanılmıştır.

“Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet) ile Gazete Haberi (2 adet) kullanılmıştır.

“Küresel Etkileşim” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (2 adet) ve Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) kullanılmıştır.

6.sınıf SBDK'deki örnek olayların kaynakları Tablo 4.15.'de gösterilmiştir:

Tablo 17.15. 6. Sınıf SBDK'deki örnek olayların kaynağı

Öğrenme Alanı	Ünite	Örnek Olayların Kaynağı
Birey ve Toplum	Biz ve Değerlerimiz	Genel Ağ Haberi (5 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet)
Kültür ve Miras	Tarihe Yolculuk	Refik ÖZDEK, “Türklerin Altın Kitabı” (1 adet) Osman Turan, “Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi” (1 adet) Muharrem Kesik, ”Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi” (1 adet)
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yeryüzünde Yaşam	Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet)
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim ve Teknoloji Hayatımızda	Genel Ağ Haberi (2 adet) Komisyon Tarafından Yazılmıştır (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet)
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim	Genel Ağ Haberi (1 adet) Komisyon Tarafından Yazılmıştır (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet)
Etkin Vatandaşlık	Yönetime Katılıyorum	Genel Ağ Haberi (8 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet)
Küresel Bağlantılar	Uluslararası İlişkilerimiz	Tufan Gündüz, Pelin Çift, “Tarih Bizi Çağırıyor” (1 adet) Genel Ağ Haberi (2 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)

Tablo 4.15.'te, 6. sınıf SBDK'nin;

“Biz ve Değerlerimiz” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (5 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet) kullanılmıştır.

“Tarihe Yolculuk” ünitesinde:

Türklerin Altın Kitabı (1 adet), Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi (1 adet), Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi (1 adet) kullanılmıştır.

“Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet) yer almaktadır.

“Bilim ve Teknoloji Hayatımızda” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet), Genel Ağ Haberi (2 adet), Komisyon Tarafından Yazılmıştır (1 adet) olarak sıralanmıştır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak; Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet) olmuş, ikinci sırada da Genel Ağ Haberi (2 adet) gelmiştir. Komisyon Tarafından Yazılmıştır (1 adet) kullanılan en az kaynak olmuştur.

“Üretiyorum, Tüketiyorum, Bilinçliyim” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet), Komisyon Tarafından Yazılmıştır (1 adet), Genel Ağ Haberi (1 adet) yer almaktadır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak; Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet) olurken, bunu; Komisyon Tarafından Yazılmıştır (1 adet) ve Genel Ağ Haberi (1 adet) kaynakları izlemiştir.

“Yönetime Katılıyorum” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (8 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet) yer almıştır.

“Uluslararası İlişkilerimiz” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (2 adet), Tufan Gündüz, Pelin Çift, “Tarih Bizi Çağırıyor” (1 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) yer almaktadır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak; Genel Ağ Haberi (2 adet) olmuştur. Bunu, “Tarih Bizi Çağırıyor” eseri (1 adet) ile Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) takip etmiştir.

7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabındaki örnek olayların kaynakları Tablo 4.16.’da verilmektedir:

Tablo 18.16. 7. Sınıf SBDK'deki örnek olayların kaynağı

Öğrenme Alanı	Ünite	Örnek Olayların Kaynağı
Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	Genel Ağ Haberi (1 adet) Bu Kitap İçin Yazarlar Tarafından Yazılmıştır (6 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet)
Kültür ve Miras	Türk Tarihinde Yolculuk	Sevinç Kuşoğlu, Kuruluş Sultanları (1 adet) Tahir Erdoğan Şahin, Osmanlı Tarihi (1 adet) Selçuk Beşir Demir, Hamza Akengin, Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi (1 adet) Tanju Demir, Türkiye'de Posta Telgraf ve Telefon Teşkilatının Tarihsel Gelişimi(1840-1920), (1 adet) Zeynep Çetin, Avrupalı Gezinler Gözüyle XIX. Yüzyılda Batı Anadolu (1 adet) Gülgün Üçel Aybet, Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1 adet)
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Nüfus ve Yerleşme	Genel Ağ Haberi (2 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet)
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	Ülkü Kumral, Adil Akyüz, Bilime Yön Veren İslam Alimleri (1 adet) Genel Ağ Haberi (1 adet)
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Yaşar Çalışkan, M.Lütfi İkiz, Kültür Sanat ve Medeniyetimizde Ahilik (2 adet) Adnan Gülerman, Sevda Taştekil, Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri (1 adet) Genel Ağ Haberi (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)
Etkin Vatandaşlık	Yaşayan Demokrasi	Genel Ağ, Anekdotlarla Atatürk (1 adet) Genel Ağ Haberi (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)
Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	Cemil Kutlutürk, Hindistan'da Din Olgusunun Sosyal Hayata Etkileri: Hinduizm Örneği (1 adet) Ramazan Özey, Günümüz Dünya Sorunları (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)

Tablo 4.16.'ya göre, 7. sınıf SBDK'nin;

“İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde:

Bu Kitap İçin Yazarlar Tarafından Yazılmıştır (6 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet), Genel Ağ Haberi (1 adet) yer almıştır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak, Bu Kitap İçin Yazarlar Tarafından Yazılmıştır (6 adet) olmuştur. Bunu; Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet) ve Genel Ağ Haberi (1 adet) takip etmiştir.

“Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde:

Kuruluş Sultanları (1 adet), Osmanlı Tarihi (1 adet), Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi (1 adet), Türkiye’de Posta Telgraf ve Telefon Teşkilatının Tarihsel Gelişimi (1840-1920), (1 adet), Avrupalı Gezinler Gözüyle XIX. Yüzyılda Batı Anadolu (1 adet), Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1 adet) yer almaktadır.

“Nüfus ve Yerleşme” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet) ve Genel Ağ Haberi (2 adet) kullanılmıştır.

“Zaman İçinde Bilim” ünitesinde:

Bilime Yön Veren İslam Alimleri (1 adet) ve Genel Ağ Haberi (1 adet) yer almıştır.

“Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde:

Kültür Sanat ve Medeniyetimizde Ahilik (2 adet), Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri (1 adet), Genel Ağ Haberi (1 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) kullanılmıştır.

“Yaşayan Demokrasi” ünitesinde:

Genel Ağ, Anekdotlarla Atatürk (1 adet), Genel Ağ Haberi (1 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) yer almıştır.

“Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinde:

Hindistan’da Din Olgusunun Sosyal Hayata Etkileri: Hinduizm Örneği (1 adet), Günümüz Dünya Sorunları (1 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) kullanılmıştır.

7.sınıf SBDK’deki (2.Baskı) örnek olayların kaynakları Tablo 4.17.’de gösterilmektedir:

Tablo 19.17. 7. Sınıf SBDK'deki örnek olayların kaynağı (2.Baskı)

Öğrenme Alanı	Ünite	Örnek Olayların Kaynağı
Birey ve Toplum	Birey ve Toplum	Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (2 adet) Metin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet)
Kültür ve Miras	Kültür ve Miras	Âşıkpaşazâde, Tevârih-i Ali Osman (1 adet) Nikolas Jorga, Osmanlı Tarihi; Ducas, Bizans Tarihi (1 adet) Georgios Sphrantzes (1 adet) “Gökkubbe Altında Birlikte Yaşamak” Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet)
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Genel Ağ Haberi (2 adet) Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet)
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet)
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Tarihte İlginç Vakıflar (1 adet) Millî Eğitim Bakanlığı, “Mesleki Gelişim Meslek Ahlakı ve Ahilik” (1 adet) Genel Ağ Haberi (5 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet)
Etkin Vatandaşlık	Etkin Vatandaşlık	Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet)
Küresel Bağlantılar	Küresel Bağlantılar	Kaynağı Belirtilmemiş (8 adet)

Tablo 4.17.'ye göre, 7. sınıf SBDK 2.baskısının;

“Birey ve Toplum” ünitesinde:

Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (2 adet) ve Metin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) kullanılmıştır.

“Kültür ve Miras” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet), Tevârih-i Ali Osman (1 adet), Osmanlı Tarihi; Bizans Tarihi (1 adet), Georgios Sphrantzes (1 adet), “Gökkubbe Altında Birlikte Yaşamak” (1 adet) kullanılmıştır.

“İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet), Genel Ağ Haberi (2 adet), Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) yer almıştır.

Örnek olayın yer aldığı en fazla kaynak; Kaynağı Belirtilmemiş (4 adet) olmuştur. İkinci sırada da Genel Ağ Haberi (2 adet) yer almıştır. Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) kullanılan en az kaynak olmuştur.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (2 adet), Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) yer almaktadır.

“Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesinde:

Genel Ağ Haberi (5 adet), Tarihte İlginç Vakıflar (1 adet), “Mesleki Gelişim Meslek Ahlakı ve Ahilik” (1 adet), Kaynağı Belirtilmemiş (1 adet) yer almıştır.

“Etkin Vatandaşlık” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (3 adet), Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır (1 adet) kullanılmıştır.

“Küresel Bağlantılar” ünitesinde:

Kaynağı Belirtilmemiş (8 adet) kullanılmaktadır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu kısımda, ulaşılan bulgular doğrultusunda araştırmanın sonuçları yer almıştır. Ayrıca, literatürde yer alan ilgili araştırmalara göre bu sonuçlar tartışılmış; araştırmanın sonuçlarına yönelik öneriler de sıralanmıştır.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar, araştırmanın dört alt amacı bağlamında sıralanmıştır.

5.1.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

- Çalışmanın birinci alt amacına ait sonuçlar değerlendirildiğinde, 5. sınıf SBDK’de 52 örnek olaya yer verilmiştir. 6. sınıfta 42, 7. sınıf 1.baskıda 35, 7. sınıf SB ders kitabının 2.baskısında ise 40 örnek olaya yer verildiği belirlenmiştir. Kitaplar genel olarak değerlendirildiğinde, tüm kitaplarda örnek olaylara yer verildiği, örnek olay dağılımlarının neredeyse birbirlerine yakın olduğu, ancak 5.sınıf ders kitabında, diğer kitaplarda yer alan miktardan daha fazla örnek olaya yer verildiği belirlenmiştir.

- Bu sonuçlar, Çiftçi (2015)’nin yapmış olduğu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Araştırmacı, 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde okutulan dört Coğrafya ders kitabının doküman incelemesini yapmış; verilerin analizi için betimsel analiz yönteminden faydalanmıştır. Elde edilen bulgular; 9. sınıf ders kitabında 53, 10. sınıfta 31, 11. sınıfta 51, 12. sınıfta da 64 örnek olay kullanıldığını saptamıştır.

5.1.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

- Bu alt amaca ilişkin ulaşılan sonuçlara göre, SBDK’lerde öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olaylara en fazla yer veren kitaplar:

5.sınıf SBDK; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı, “Yaşadığımız Yer” ünitesinde (20 adet),

6.sınıf SB kitabı; “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanı, “Yönetime Katılıyorum” ünitesinde (11 adet),

7.sınıf ders kitabının 1.baskısının; “Birey ve Toplum” öğrenme alanı, “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinde (10 adet),

7.sınıf 2.baskıda; “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ve ünitesinde (8 adet) ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ve ünitesinde (8 adet) örnek olaya rastlanmıştır.

Öğrenme alanı ve ünite bazında örnek olaylara en az yer veren kitaplar:

5.sınıf SBDK; “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, “Ülkem, Kültürüm ve Tarihim” ünitesi (3 adet) ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı, “Küresel Etkileşim” ünitesi (3 adet),

6.sınıf SBDK; “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, “Tarihe Yolculuk” ünitesi (3 adet),

7.sınıf ders kitabının 1.baskısının; “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı, “Zamanda İçinde Bilim” ünitesinde (2 adet),

7.sınıf 2.baskısının; “Birey ve Toplum” öğrenme alanı ve ünitesinde (3 adet) ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ve ünitesinde (3 adet) olması dikkat çekmektedir.

• Örnek olay türlerinin dağılımına bakıldığında:

5.sınıf ders kitabında görsel örnek olay üç ünite kullanılmamıştır. Diğer ünitelerde en az 2, en fazla da 17 adet kullanılmıştır. Yazısal örnek olay ise bütün ünitelerde yer almış; en az 3, en fazla da 6 adet kullanılmıştır.

6.sınıf ders kitabında görsel örnek olay iki ünite kullanılmamıştır. Diğer ünitelerde en az 1, en fazla da 2 adet yer almıştır. Yazısal örnek olay bütün ünitelerde yer almış; en az 2, en fazla da 9 adet kullanılmıştır.

7.sınıf ders kitabının 1.baskısında görsel örnek olay dört ünite kullanılmamıştır. Diğer ünitelerde en az 1, en fazla 4 adet kullanıldığı görülmüştür. Yazısal örnek olay ise bütün ünitelerde görülmüş; en az 2, en fazla 8 adet kullanılmıştır.

7.sınıf ders kitabının 2.baskısında görsel örnek olay üç ünite kullanılmamıştır. Diğer ünitelerde en az 1, en fazla 8 adet kullanımı belirlenmiştir.

Yazısal örnek olay, sadece bir ünite kullanılmamıştır. En az 2, en fazla da 7 adet kullanıldığı saptanmıştır.

- Genel olarak değerlendirildiğinde, 5-6-7.sınıf SB ders kitaplarındaki örnek olayların dağılımında sıklıkla yazısal örnek olaylardan yararlanıldığı; görsel örnek olaylardan da önemli miktarda faydalandığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, Kabapınar ve Özkan (2013)'in; öğrenenleri güdülemek ve görsel olayları yorumlayabilme becerisi edindirmek için, görsel örnek olaylar ders kitaplarında yoğun olarak kullanılmaktadır, ifadeleriyle benzer niteliktedir. Ayrıca, görsel örnek olaylar öğrenenlerin görsel okuma becerilerinin gelişimine de katkıda bulunur. Görsel örnek olaylar ile yazılı örnek olaylar kıyaslandığında, ilkökul öğrencilerinin dikkatini daha çok görsel örnek olaylar çekmektedir (Kabapınar, 2012, s. 121; akt. Topcubaşı, 2020).

5.1.3 Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

- SBDK'lerdeki örnek olayların değindiği konu ve kazanımları incelemeye ilişkin sonuçlara göre, 5. sınıf SBDK'de; 7 öğrenme alanı ve 7 ünite 26 kazanıma karşılık 52 örnek olay verilmiştir. 6. sınıf SBDK'de; 7 öğrenme alanı ve 7 ünite 18 kazanıma karşılık 42 örnek olay yer almıştır. 7. sınıf 1.baskıda; 7 öğrenme alanı ve 7 ünite 21 kazanıma karşılık 35 örnek olaya rastlanmıştır. 7.sınıf 2.baskısında; 7 öğrenme alanı ve 7 ünite 20 kazanıma karşılık 40 örnek olay yer almaktadır. Sınıf seviyelerine göre değerlendirilecek olursa, bütün öğrenme alanı ve ünitelerde örnek olaylar görülmektedir.

Kazanım açısından bakıldığında, öğrenme alanlarında 4 veya 5 kazanıma uygun örnek olaylar yer almışsa da, 1 ya da 2 kazanıma uygun örnek olaylar da olduğu gibi; hiçbir kazanımla bağdaşmayan örnek olaylar da yer almıştır. En fazla kazanım, 7.sınıf ders kitabının 2.baskısında “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında görülürken (5 adet), en az ise; 6. sınıf ders kitabının “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” (1 adet) ile 7.sınıf ders kitabının (2.baskı) “Küresel Bağlantılar” (1 adet) öğrenme alanlarındadır. Hiçbir kazanımla bağdaşmayan örnek olaylar da, 6.sınıf kitabının “Kültür ve Miras” öğrenme alanındadır.

SBDK’lerde mevcut örnek olaylar incelendiğinde, genellikle güncel konularla sentezlenmiş, günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunlara yönelmiş ve bu sorunların önlenmesi, tekrar yaşanmaması veya yaşandığında nasıl reaksiyon gösterilmesi gerektiği hakkında istendik davranışlar edindirmek adına ders kitapları bir nevi kamu spotu işlevi görmüştür. Öğrencilere olumlu tutum, davranış ve duyarlılık kazandırmak, bilinç oluşturmak ve kartopu etkisi sağlamak amacıyla; konusu iyi olan, problem niteliği taşımayan örnek olaylara da yer verilmiş; genel ağ haberi, gazete haberi ve bazı yazarların kaleme aldıkları eserler gibi kaynaklarla da zenginleştirilmiştir. Bazı örnek olaylar da ise birtakım hatalar (yanlış kaynakça yazımı, yazım kuralı hatası, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının, “Ders Kitaplarında Okunabilirlik” raporuyla çelişen gibi) olduğu görülmüştür. Ancak, SBDÖP’de bulunan; kazanım, özel amaç, değer ve becerilerle bağıntılı; nitelikli, faydalı, anlatımı duru ve görsellerle desteklenmiş örnek olaylarla da sıklıkla karşılaşılmıştır.

- Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; SB ders kitaplarındaki örnek olaylar çoğunlukla güncel olaylarla zenginleştirilmiştir. Bu sonuç, Çiftçi (2015)’nin; güncel olaylarla bağıntılı öğrenme alanlarında örnek olayların kullanıldığı belirlenmiştir; Taşkın ve Memişoğlu (2019)’nun; SBDK’lerde güncel olaya daha çok yer verecek düzenlemeler gerekmektedir, çalışmalarındaki ifadelerle paralellik göstermektedir. Ayrıca, Memişoğlu ve Güçin (2017)’in yaptıkları araştırmadaki SB öğretmenleri, güncel konuların öğrenenleri yaşama hazırladığı, derse yönelik ilgilerini artırdığı ve derste etkin olmalarını sağlayarak; Sosyal Bilgiler dersinin tamamlayıcısı olarak gördüklerini bildirmişlerdir.

5.1.4 Dördüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar

- SBDK’lerde yer alan örnek olayların kaynaklarına yönelik ulaşılan sonuçlara göre, 5.sınıf ders kitabındaki en fazla kaynaklar; Kaynağı Belirtilmemiş, Genel Ağ Haberi ve Gazete Haberi olmuştur. Ders kitabında yer alan en az kaynaklar ise; Kitap İçin Yazarlarca Kaleme Alınmıştır, “Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi” eseri; kırıkale.gov.tr ve afad.gov.tr internet siteleri olmuştur.

6.sınıf ders kitabında bulunan en fazla kaynaklar; Kaynağı Belirtilmemiş ve Genel Ağ Haberidir. Yer alan en az kaynaklar da; Komisyon Tarafından

Yazılmıştır, Refik Özdek, Osman Turan, Muharrem Kesik, Tufan Gündüz, Pelin Çift gibi yazarların kaleme aldıkları eserler olmuştur.

7.sınıf ders kitabının 1.baskısında yer alan en fazla kaynaklar; Kaynağı Belirtilmemiş, Genel Ağ Haberi ve Bu Kitap İçin Yazarlar Tarafından Yazılmıştır olduğu tespit edilmiştir. Yer alan en az kaynaklar ise; Yaşar Çalışkan, M. Lütfi İkiz, Sevinç Kuşoğlu, Tahir Erdoğan Şahin, Selçuk Beşir Demir, Hamza Akengin, Tanju Demir, Zeynep Çetin, Gülgün Üçel Aybet, Ülkü Kumral, Adil Akyüz, Adnan Gülerman, Sevda Taştekil; Genel Ağ, Anekdotlarla Atatürk, Cemil Kutlutürk, Ramazan Özey'dir.

7.sınıf ders kitabının 2.baskısında yer alan en fazla kaynaklar; Kaynağı Belirtilmemiş, Genel Ağ Haberi ve Kitap İçin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır olduğu saptanmıştır. Yer alan en az kaynaklar ise; Metin Yazarlar Tarafından Hazırlanmıştır, Âşıkpaşazâde, Nikolas Jorga, Georgios Sphrantzes; “Gökkubbe Altında Birlikte Yaşamak”, Tarihte İlginç Vakıflar, “Mesleki Gelişim Meslek Ahlakı ve Ahilik” gibi kaynaklardır.

Genel olarak bakıldığında; 5-6-7. sınıf SBDK'lerde farklı sayılarda da olsa, tüm ünitelerde örnek olaylara yer verildiği belirlenmiştir. Örnek olaylar genellikle güncel konularla şekillendiğinden, çoğunlukla; Genel Ağ Haberi, Gazete Haberi gibi aktüel kaynaklarla desteklenmiştir. Ayrıca, ders kitaplarında yer alan örnek olayların birçoğunun “Kaynağı Belirtilmemiş”tir. Bu hususa dikkat edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü, ders kitaplarındaki örneklere; “başka kaynaklardan mı alıntı yapıldı, ders kitabı yazarları tarafından mı oluşturulup; kaynakça verilmedi?” gibi soru işaretleriyle bakılmasına neden olmaktadır.

- Genel bir değerlendirmede bulunulduğunda; SB ders kitaplarındaki örnek olaylar genellikle güncel olay ve konuları kapsadığından, bunları destekleyen kaynaklara da (genel ağ haberi -internet haberi-, gazete haberi vb.) sıklıkla başvurulmuştur. Taşkın ve Memişoğlu (2019)'nın da yaptıkları çalışmada, güncel konuların en çok bulunduğu kaynaklar arasında; “internet haberi” ve “gazete haberi” gibi kaynaklar olduğu görülmektedir. Deveci (2007)'nin çalışmasındaki Sosyal Bilgiler öğretmenleri; güncel olay kullanımı hakkında olumlu görüş beyan etmiş; televizyon ve gazete gibi kaynakları da kullandıklarını bildirmişlerdir.

5.2 Öneriler

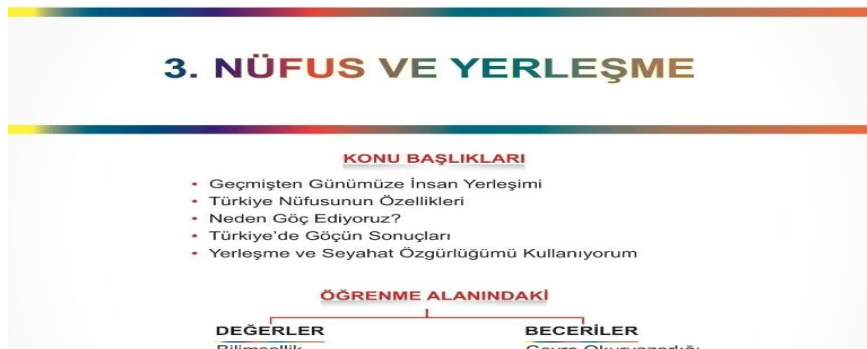
Araştırma sonuçlarına göre şu öneriler getirilebilir:

1. Bu araştırmada MEB Yayınlarına ait ders kitapları incelenmiştir. Diğer yayınevlerinin kitaplarında yer alan örnek olayların, nasıl, ne kadar dağılım gösterdiğini belirleyebilmek için, farklı yayınevlerinin de ders kitapları incelenebilir.
2. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında sunulan örnek olayların etkili bir şekilde kullanılmasına veya ders kitaplarında yer alan örnek olayların niteliklerine, etkilerine vb. nasıl olduğunu tespit etmeye yönelik, öğretmen-öğrenci görüşlerinin yer aldığı çalışmalar yapılabilir.
3. Ders kitaplarında verilen örnek olayların Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkilerine yönelik uygulamalı araştırmalarda bulunulabilir.
4. SBDÖP'deki, kazanım, değer, beceri; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının belirlediği kıstasların dikkate alındığı örnek olaylar sunulmalıdır.
5. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlardan biri de, ders kitaplarında yer alan örnek olayların üniteler arasında eşitsiz bir dağılım gösterdiği veya bazı örnek olayların Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarıyla paralellik göstermediği şeklindedir. Örneğin, 6.sınıf ders kitabının Kültür ve Miras öğrenme alanındaki örnek olaylarla ilintili kazanımlara ulaşamamıştır. Bu gibi hususların dikkate alınması önerilmektedir.
6. 7.sınıf SBDK 2. baskısının “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” ünitesinde, “Kargo Şirketleri Droneli Teslimata Hazırlanıyor” başlıklı örnek olay gibi, gerçekleşmesi gecikmiş örneklerin yerine, güvenilirlik açısından daha güncel örneklerle yer verilmelidir.
7. Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki örnek olayların kaynakları incelendiğinde, pek çoğunun “Kaynağı Belirtilmemiş”tir. Bu durum, ders kitaplarının güvenilirliğini zedeleyebilir ve sunulan örnek olaylara şüpheyile bakılmasına sebep olabilir. Bu gibi sorunların önüne geçebilmek adına ders kitabında yer alan bütün örneklerin kaynaklarına atıf yapılması gerekmektedir.

8. MEB Yayınlarına ait Sosyal Bilgiler ders kitaplarında örnek olaylara yeterince yer verildiği söylenebilir. Ancak, örnek olay dağılımının “az” veya “fazla” olduğunun tespit edilmesine yönelik hususlarda ve ders kitaplarında yer alan örnek olayların nitelikli olup olmadığı gibi noktalarda, alanında uzman, akademisyen, öğretmen gibi kişilerin baz alındığı çalışmalar yapılabilir.
9. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında hangi örnek olaylara yer verilebileceği hususunda, akademisyen, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin dikkate alındığı araştırmalar yapılabilir. Belirtilen kişilerin ders kitaplarında, özellikle nasıl, hangi örnek olayların kullanılmasını istedikleri araştırılarak; sonuçları ders kitaplarında yerini alabilir.
10. Bölgelere özgü, yerel tarihle vb. ilgili öğretmen/veli vd. katkılarıyla geliştirilebilecek örnek olaylar oluşturulabilir. Öğrenci düzeylerini hesaba katarak, onların da katkıda bulunabileceği örnek olaylar yazdırılabilir. Oluşturulan örnek olaylar bir yerde kaydedilerek, gerekli mercilerin de görüşleri alınabilir.
11. 7.sınıf kitabının 1.baskısında, sayfa 8’de “İçindekiler” bölümünde, 3.ünitenin adı “Ülkemizde Nüfus” şeklinde belirtilirken; 3.ünitenin başlangıç sayfası olan sayfa 89’da ise “Nüfus ve Yerleşme” olarak görülmektedir. Bu gibi hususlara dikkat edilmesi ve düzeltilmesi tavsiye edilmektedir.

Şekil 5.41. İçindekiler bölümü görseli (sayfa 8)

Şekil 5.42. 3. Ünitenin başlangıcı (sayfa 89)

12. Örnek olay yönteminin farklı düşünme becerilerine ya da çoklu zekâyâ etkilerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
13. Örnek olay yöntemi öğrencilerde daha fazla uygulanarak, bu uygulamalardan elde edilecek sonuçlardan hareketle, öğrencilerin verdiği reaksiyonlar, dönütler, yöneme yönelik gösterdikleri olumlu-olumsuz davranışlar incelenerek, bunlardan yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Adalı, B. (2005). *İlköğretim 5. sınıf fen bilgisi dersinde “virüsler- bakteriler- mantarlar ve protistler” konularının öğretiminde örnek olaya dayalı öğrenme yöntemi kullanılması ve öğrencilerin akademik başarılarına ve fen bilgisi dersine yönelik tutumlarına etkisi* (Tez No. 187909) [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Akyürek Tay, B. (2019). *Bant karikatürleriyle desenlenmiş örnek olay yönteminin sosyal bilgiler dersinde başarıya, kalıcılığa ve yaratıcı düşünme becerisine etkisi* (Tez No. 604350) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Alacapınar, F.G.(2008). *Örnek olay yöntemi ve eğitimde örnek olaylar*. Anı Yayıncılık.
- Alım, M. & Altundaş, M. (2020). Deneysel bir çalışma: Örnek olaylar ile coğrafya öğretimi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (42), 25-51. <https://doi.org/10.32003/igge.727229>
- Angışhan, Ç. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve problem çözme becerilerine etkisi* (Tez No. 587473) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Aydemir, G. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay yönteminin öğrencilerin çevre bilincine ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi* (Tez No. 264106) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Aydın, M. Z. (2008). *Okulda ahlak eğitimi ve ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Bal, Ö. & Anılan, H. (2019). Hayat bilgisi dersi değer eğitiminde örnek olay yönteminin kullanılması: Bir eylem araştırması. *Milli Eğitim Dergisi, Temel Eğitim*, 177-202.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Pegem A Yayıncılık.
- Barlett, L., & Vavrus, F. (2021). *Nitel araştırmalarda örnek olay yöntemi* (G.Taşçı, & A. F. Levent, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bektaş, E.A. (2019). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan biyografilerin incelenmesi* (Tez No. 594011) [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bilen, M. (2002). *Plandan uygulamaya öğretim*. Anı Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, C. (1994). *Genel öğretim bilgisi* (Yedinci Basım). Kadioğlu Matbaası.
- Boztaş, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde hak ve özgürlüklere saygı değeri kazanımında örnek olay incelemesi yönteminin etkisi* (Tez No. 345307) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Bölek, H. (2012). *Genel kimya dersinde asitler ve bazlar konusunda örnek olaya dayalı öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Tez No. 317713) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (28. Baskı). Pegem Akademi.
- Büyük yıldız, A. (Ed.) (2021). *Ders kitaplarında okunabilirlik*. MEB Yayınları.
- Cornely, K. (1998). Use of case studies in an undergraduate biochemistry course. *Journal Of Chemice Education*. 75(4) s. 475-478. <https://doi.org/10.1021/ed075p475>
- Çakaloğlu, B. (2008). *Lojistik yönetiminde simülasyon temelli eğitim yaklaşımları* (Tez No. 220243) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Çakmak, Z., & Aygün, İ. H. (2016). Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinde örnek olay yöntemiyle öğretimin öğrenme düzeyine ve kalıcılığa etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 234-246.
- Çiftçi, T. (2015). Örnek olay yönteminin coğrafya ders kitaplarında kullanımı. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 186-200.
- Demircioğlu, S., & Sezgin Selçuk, G. (2018). Örnek olaya dayalı öğrenme yönteminin lise öğrencilerinin fizik özyeterlilik inançları üzerindeki etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (45), 23-36.
- Demirel, Ö., & Kiroğlu, K. (Eds.). (2008). *Konu alanı ders kitabı incelenmesi*. Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2004). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. PegemA Yayıncılık.
- Deveci, H. (2007). Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 417-451.
- Dirik, M. Z. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Dolmaz, M. & Kılıç, R. (2017). Sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde aktif öğrenme ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *International Journal of Field Education*, 3(1), 42-59.
- Fırat Durdukoca, Ş. (2017). Özel eğitim dersinde örnek olay inceleme yönteminin öğrenenlerin üstbilişsel farkındalıklarına, derse yönelik tutumlarına ve görüşlerine etkisi: Bir karma yöntem araştırması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1267-1284.
- Gallucci, K. K. (2007). *The case method of instruction, conceptual change, and student attitude*. Doctoral Dissertation, Graduate Faculty of North Carolina State University, Raleigh, North Carolina
- Güçlüol, K. (1985). *Eğitim yönetiminde karar ve örnek olaylar*. Kadioğlu Matbaası.
- Gümüş, N. & Avcı, G. (2016). Altıncı sınıflarda sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin coğrafi kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanılgılarının belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 191-206. <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3493>
- Jones, K. A., & Russell, S. (2008). Using case method teaching and student written cases to improve students' ability to incorporate theory into practice. *Journal of Teaching in the Addictions*, 6(1), 35-47. <https://doi.org/10.1080/15332700802126278>
- Kabapınar, Y. (Ed.). (2021). *Kuramdan uygulamaya örnek olay yaşamı sınıfa taşımak* (Birinci Baskı). Pegem Akademi.
- Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Maya Akademi.
- Kabapınar, Y., & Özkan, Ö. (2013). Hayatın bilgisine ilişkin deneyimler sunma boyutunda hayat bilgisi ders kitaplarındaki örnek olaylar ve işlevleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35 (35), 137-156.

- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kemertaş, İ. (1999). *Uygulamalı genel öğretim yöntemleri*. Birsen Yayınevi.
- Kılıç, A., & Seven, S. (2003). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (3. Baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Kıroğlu, K., & Elma, C. (Eds.). (2009). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi.
- Koç, G., & Demirel, M., (2004). Davranışçılıktan yapılandırmacılığa: Eğitimde yeni bir paradigma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-Hacettepe University Journal of Education*, vol.27, 174-180.
- Korkmaz, Ö. & Korkmaz, Ö. (2020). Teknoloji destekli örnek olay yönteminin etkililiği: Ortaokul Türkçe dersine dönük deneysel bir çalışma. *Asya Öğretim Dergisi*, 8(1), 32-46.
- Küçükahmet, L. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (26.baskım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2011). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu* (3. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (10.baskı). Alkım Yayınevi.
- Lee, S. H., Lee, J., Liu, X., Bonk, C., ve Magjuka, R. J.(2009). A review of casebased learning practices in an online MBA program: A program-level case study. *Educational Technology & Society*, 12(3),178-190.
- MEB (2019). *Ortaokul 5 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. MEB Yayınları.
- MEB (2019). *Ortaokul 6 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. MEB Yayınları.
- MEB (2019). *Ortaokul 7 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. MEB Yayınları.
- MEB (2019). *Ortaokul 7 Sosyal Bilgiler Ders Kitabı* (2.Baskı). MEB Yayınları.
- Memişoğlu, H., & Güçin, G. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre güncel konuların öğretimi. *International Journal Of Social Sciences and Education Research*, 3(4), 1274-1295. <https://doi.org/10.24289/ijsser.321626>
- Metin, M. (Ed.) (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (1.baskı). Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara. Erişim adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Mostert, M. P. (2007). Challenges of case-based teaching. *The Behavior Analyst Today*, 8(4), 434-442. <https://doi.org/10.1037/h0100632>
- Nuhoğlu, S. (2010). *Coğrafya öğretiminde örnek olay incelemesi yönteminin öğrencilerin akademik başarısına etkisi* (Tez No. 278004) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Okutan, M. (2012). *Eğitim yönetimi ve denetiminde örnek olaylar*. Pegem Akademi.
- Onur, M., Yayıcı, L., & Şanal, M. (Eds.). (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Oral, B. (Ed.). (2019). *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* (5.baskı). Pegem Akademi.
- Öksüz, C. & Uça, S. (2011). Matematik dersinde probleme dayalı öğrenme üzerine bir örnek olay. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 20-29.

- Özkan, Ö. (2010). *Örnek olay yönteminin hayat bilgisi dersi öğrenme ortamlarında kullanımının etkililiği* (Tez No. 250905) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Öztürk, C. (Ed.) (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi* (3.baskı). Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (Ed.). (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırıcı bir yaklaşım* (2. Baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Pehlivan, E., & Şahin, F. (2013). Fen bilgisi dersi “canlının iç yapısına yolculuk” ünitesinde örnek olay yönteminin başarıya, hatırlamaya ve bilişüstü becerilerin gelişimine etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 25(25), 171-184.
- Pehlivanlar, E. (2005). *İlköğretim 6. sınıf “canlının iç yapısına yolculuk” ünitesi’nde örnek olay yönteminin başarıya, hatırlamaya ve bilişüstü becerilerin gelişimine etkisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Saban, A. (2014). *Öğrenme öğretme süreci*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saban, A. (2004). *Öğrenme öğretme süreci* (Üçüncü Baskı). Nobel Yayınları.
- Safran, M. (2004, Ağustos-Eylül). “Sosyal bilgiler”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sağlam, H. İ. (2006). *Türkiye'deki davranışçı ve yapılandırmacı sosyal bilgiler öğretim uygulamalarının değerlendirilmesi* (Tez No. 186457) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Sancar, N. (2010). *İlköğretim birinci kademedeki fen ve teknoloji dersi öğretiminde kullanılan örnek olay yönteminin etkililiği* (Tez No. 303962) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Sever, R. (Ed.) (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2015). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (8.baskı). Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı* (9.baskı). Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1993). *Eğitim felsefesi* (2.baskı). Adım Yayıncılık.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri* (2.baskı). Anı Yayıncılık.
- Srinivasan, M., Wilkes, M., Stevenson, F., Nguyen, T., & Slavin, S. (2007). Comparing problem-based learning with case-based learning: Effects of a major curricular shift at two institutions. *Academic Medicine*, 82(1), 74-82. <https://doi.org/10.1097/01.ACM.0000249963.93776.aa>
- Sünbül, A. M. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- Şahin, G., & Bulut, S. (2021). Örnek olaya dayalı öğretimin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre bilimi dersine yönelik akademik başarıları ve çevre sorunlarına yönelik farkındalıklarına etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 613-632. <https://doi.org/10.17556/erziefd.785234>
- Şahin, Ç., & Genç, S. Z. (Eds.). (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Paradigma Akademi.
- Şahin, S., Atasoy, B., & Somyürek, S. (2010). Öğretmen eğitiminde örnek olay yöntemi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 253-277.

- Şimşek, S. (Ed.) (2016). *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler öğretimi*. Anı Yayıncılık.
- Şimşek, S. (2005). *Örnek olaya dayalı öğretimin ilköğretim hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi* (Tez No. 187960) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Taneri, A. (2017). *Sosyal bilgiler eğitiminde senaryo tabanlı örnek olay yönteminin üretim ve tüketim bilincinin kazandırılmasına etkisi* (Tez No. 461451) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Taşkın, A., & Memişoğlu, H. (2019). Sosyal bilgiler ders kitaplarında güncel konulara yer verilme durumunun incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 599-610. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2609>
- Tay, B., & Öcal, A. (Eds.). (2008). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi.
- Temiz, B. (2010). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin “vücudumuzda sistemler” ünitesindeki akademik başarı ve fene karşı tutumlarına örnek olay destekli 5e öğretim modelinin etkisi* (Tez No. 278173) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Tertemiz, N., Ercan, L., & Kayabaşı, Y. (2011). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. L. Küçükahmet (Ed.) içinde. *Ders kitabı ve eğitimdeki önemi* (ss. 32-66). Nobel Yayınevi.
- Topcubaşı, T. (2020). *Hayat bilgisi dersinde gazete haberleriyle desteklenmiş örnek olay yönteminin etkililiği: Bir eylem araştırması* (Tez No. 643933) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190.
- Uğur, A. (2007). *Oluşturmacı sosyal bilgiler öğretiminde örnek olay incelemesi tekniği kullanımının öğrencilerin empatik düşünme becerilerine etkisi bir eylem araştırması* (Tez No. 210261) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Uluşol, Ç. (2011). *Web destekli örnek olay yönteminde çoklu bakış açısı ve yüz yüze etkileşimin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi* (Tez No. 279729) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Uzel, H. (1973). *Örnek olay yöntemi*. Milli Prodüktivite Merkezi.
- Ünal, F. & Er, H. (2017). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde öğretimi zor olan soyut kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 6-24.
- Ütkür, N., Kabapınar, Y. & Önder, A. (2016). Örnek olay yönteminin hayat bilgisi derslerinde kullanımına yönelik bir eylem araştırması. *Hayef Journal of Education*, 13(2), 41-58.
- Ütkür, N. (2016). *Örnek olay yönteminin hayat bilgisi dersinde uygulanmasına yönelik bir eylem araştırması* (Tez No. 473094) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Yağar, Ö. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde örnek olay yönteminin kullanımına yönelik öğretmen görüşleri* (Tez No. 670222) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Yalçınkaya, E. (2010). *Örnek olaya dayalı öğrenme yönteminin onuncu sınıf öğrencilerinin gazlar konusu ile ilgili kavramları anlamalarına, tutumuna ve motivasyonuna etkisi* (Tez No.

268515) [Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Yeler, M. & Ocak, G. (2021). 5. Sınıf Sosyal bilgiler etkin vatandaşlık öğrenme alanı kazanımlarına ilişkin eğitim durumlarının incelenmesi: Durum çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(39), 175-222. <https://doi.org/10.26466/opus.834524>

Yetim, B. N. (2015). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde kullanılan örnek olay ve drama yöntemlerinin etkililiğinin incelenmesi* (Tez No. 426433) [Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (2.baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H., & Sünbül, A. M. (2003). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (2.basım). Mikro Yayınları.

Yılmaz, H., & Sünbül, A. M. (2000). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Mikro Yayınları.

Yılmaz, M. (2011). *Örnek olay yönteminin lise 9. sınıf öğrencilerinin anlatım bozuklukları konusundaki başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisi* (Tez No. 298634) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Yılmaz, M. (2011). *2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Nitel bir araştırma)* (Tez No. 296367) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>